ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਗ੍ਰੰਥ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾਅਰਥ ਗੁਰਮੁਖੀ

ਜਿਸਕੋ

ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ਼ਰਸਿੰਘਜੀ
ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਾਲਿਓਂ ਨੇ ਰਚਕੇ
ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ

ਛਪਵਾਇਆ

ਸੰਮਤ ਨਾਃ ਸ਼ਾਹੀ ੪੪੦

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਪ੍ਰੇਸ ਲਾਹੌਰ ਮੇਂ ਛਪਾ

काशीस्थानस्थनिर्मलस्वामिपण्डितईश्वरसिंहसाधुः

मार्गशिर कृष्णद्वादशी सोमवार। संवत् १९६० विक्रमी

ੴਪਰਬ੍ਰਹ-ਣੇਨਮਃ

ਅਥ ਸੂਚੀਪਤ੍ਰ

ਯਿਹ ਉਕਤ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰਕੀ ਰੀਤੀ ਲੇਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਸੋਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਜਿਸਿ ਜਿਸਿ ਅਸਥਾਨਮੇਂਹੈ ਸੋ ਊਹਾਂ ਸੂਖਮ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣਾ ਜਰੂਰਤਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇ ਏਕਏਕ ਅਖਰਕੇ ਜੁਦੇਜੁਦੇ ਅਨੇਕਹੀ ਪਦਹੈ। ਉਨਿਅਨੇਕ ਪਦੋਂਕੇ ਅਨੰਤਹੀ ਅਰਥਹੈਂ ਔਰ ਅਨੰਤਹੀ ਅਰਥੋਂਮੇ ਗਿਆਨਹੈ ਔਰਬਿਅੰਤ ਹੀ ਧਾਤੂਆਂਹੈ। ਬਿਅੰਤਹੀਂ ਪ੍ਰਤੇਹੈ। ਔਰ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤਿਓਂਕੇ ਅਰਥਭੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂਸੇਹੈ। ਇਸਿਲੀਏ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਮੇ ਵਿਚਾਰ। ਵ੍ਰਿਤੀਨਿਰੋਧ ਕਰਕੇਹੀ ਕਰਣਾਯਥਾਰਥਹੈ।

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸੂਚੀਪਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤੰ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਵਕਾਸੀ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤਿ ਈਸ੍ਵਰਸਿੰਘਜੀ ਨਿਰਮਲ ਸੁਆਮੀ ਕਰਤ੍ਰਿਕ ਇਸਗ੍ਰੰਥਕਾ ਵ੍ਰਤਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੌਖਮਾਸ ਸੁਕਲਪਖ ਸਪਤਮੀ ਤਿਥੀ ਐਤਵਾਰਦਿਨ ਸੰਮਤ ਉੰਨੀਸੌ ਪਚਾਸਮੇਂ । ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਰੂਪ ਭਾਖਾਕੇ ਵੀਚ ਤਥਾ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਭਾਖਾਕੇਵੀਚ । ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਿਕ । ਯਿਹ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨਾਇਆਹੈ। ਸੋ ਈਹਾਂ ਇਸਗ੍ਰੰਥਕੇਵੀਚ ਹਮਾਰੇ ਸਿਸ਼ ਪੰਡਿਤਿ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ ਸੋ ਉਨ ਪ੍ਰਸਨੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਜੋ ਸੰਸੇ ਵਿਪਰਜੇਹੈ ਅਸੰਭਾਵਨਾਂ ਹੈ ਸੋਉਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚਾਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਸੋਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣ ਵੇਦਾਂਤ। ਇਨ ਤੀਨੋਂਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰ। ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ। ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਚਾਰੋਂ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨ। ਯਿਹਪਾਂਚੋਂ ਪੰਜਸੋ ਦਰਜੇਮੇਂਹੈਂ ਸੋ ਹਮਨੇ ਅਪਣੇ ਬਨਾਏ ਹੁਏ ਉਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਕੀ ਰਚਨਾ ਨਿਵੇਦਨ ਕਰੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਵ੍ਰਧੀਕੇ ਬਲ ਕੀ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰਿਤਹੈ । ਸੋ ਈਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆਕੇ ਵੀਚ ਬਹੁਤ ਸੁਗਮ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਹੈ ਤਵਭੀ ਫਲਤ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਕਠਨਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ

ਵਿਦਿਆਕਾ ਖਜਾਨਾਹੈ। ਸੁਆਲ ਵਾਲੇਕੋ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਏਕਭੀ ਨਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾ ਰਹਾ ਸੋਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣੇਸੇਂ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਓਂਕਾਰਕੇ ਅਰਥੋਂ ਜੈਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਜਾਰੋਂ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੇਹੈਂ ਜਿਸ ਕਿਸੀਨੇਂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਕਹੀ ਕਿਸੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਅਰਥ ਲਿਖ੍ਯਾਹੈ ਸੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਆ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਹਮਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਹੀ ਅਰਥ ਲਿਖਿਆਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਲੇ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੀ ਵ੍ਯਾਖਿਆ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਭਾਖਾ ਗੁਰਮੁਖੀਭਾਖ੍ਯਾ ਇਨ ਦੋਨੋਂਮੇਂਹੈ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਆਤਮਗ੍ਰੰਥਵ੍ਰਤਾਂਤਨਿਵੇਦਨੰਸਮਾਪਤੰ॥੧॥ਇਤਸ੍ਰੀ

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

੧ ਓਂ ਈਸ੍ਵਰ ਮੂਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਭਿਓ ਨਮਃ॥

੧ ਓਂ ਸਤਿਗੁਰੂਪ੍ਰਸਾਦ॥

੧ ਓਂ ਸਤਿਨਾਮਕਰਤਾਪੁਰੁਖ। ਅਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਗ੍ਰੰਥਃ ਪ੍ਰਾਰਭਿਤੇ। ਦੋਃ ਪਗ ਲਗ ਯਿਹ ਕਾਬਾ ਫਿਰਾ ਚਰਿਤ ਅਜਾਬਾ ਜਾਹਿ ਦੁਖਹਰਹੈ ਸਦਸੁਖਕਰੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹ॥੧॥ ਸਿੰਘ ਗੁਵਿੰਦ ਦਨਿੰਦਸਮ ਸੁਧ ਵਿਰਾਟ ਸਮਾਨ॥ ਚਰਾਚਰੀ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਮੇਂ ਏਸਵਸਤੁਕਲਹਾਨ॥੨॥ ਸੋਃ ਕਰੁਣਾਂ ਸਿੰਧ ਅਪਾਰ ਕਾਲੂ ਸੁਤ ਕਲੰਗੀਸ਼ਧਰ॥ ਮਾਇਆ ਛਲ ਬਲ ਛੀਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਵਿਘਨਹਰ॥੩॥ ਦੇਸ ਦੁਆਬੇ ਬਾਗੀਆਂ

ਨਗਰ ਮਾਂਹਿ ਤਪੇ ਨਿਧਿ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਾਧੂ ਹਰ ਪ੍ਰਤੀ ਈਸ੍ਵਰ ਹਰ ਨਤਸਿਧਿ ॥ ੪ ॥ ਪੰਡਿਤ ਈਸ੍ਵਰ ਹਰਸੁਵਰ ਸੰਤਨਿਰਮਲੇ ਆਹਿ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਰਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕੀਨੀ ਤਾਹਿ ॥ ੫ ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਹਿਲੇਂ ਰਚੀ ਕਾਸੀ ਵਾਸੀ ਹੋਇ । ਅਵਸੰਤਨਕੀ ਇਛਿਹਿਤ ਗੁਰੁਮੁਖ ਰਚਿਹੈਂ ਸੋਇ ॥ ੬ ॥ ਅਵਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਈਹਾਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸਟ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਮੰਗਲ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਨਮਸਕਾਰ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਕੀਆ ਹੈ । ਔਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸਠੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਇਸਿਟਿਗੁਰੂਹੈ ॥ ਉਸਿਕੇ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਆਤਮ ਵੇਧ ਜੁਗਤ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਰੂਪ ਹੀਂ ਹੈ ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦਨ ਭਾਈ । ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ । ਔਰ ਇਸਿ ਉਪਕ੍ਰਮ ਕੋ ਲੇਕਰ ਕੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਅੰਤ ਉਪਸੰਘਾਰਮੇਂ ਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੨ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਵ ਇਸ ਅਸਥਲ ਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂ ਯਦ ਕਿਚਿਤ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥

ਤਥਾਹੀ॥ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜੋਕਿ ਪੂਰਵਦੇਸਕੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੇ ਨਿਵਾਸੀ ਕਿਸੀ ਰਾਜਾਨੇਂ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆਥਾ ਜੋਕਿ ਹਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕੇ ਮਤਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਉਪਦੇਸ ਲੀਆ ਚਾਹਤੇਹੈਂ ਪਰੰਤੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਕੋਈ ਭੀ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ। ਔਰ ਮੰਤ੍ਰੋਂਕੇ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵ ਬਾਵਨ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਯਿਹ ਸਭੀ ਯਥਾਰਥਹੈਂ ਸੋ ਐਸੀ ਉਸ ਰਾਜਾਕੀ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਭਾਵਨਾ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਵਾਸਤੇ। ਸਮਾਨਰੀਤੀ ਸੇਂ ਔਰ ਵਿਸੇਸ ਰੀਤੀਸੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋ ਈਹਾਂ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਉਸ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਥਮ ਉਥਾਨਕਾਕੇ ਵੀਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਂਕਾ ਪਾਂਚਮਾਂ ਸਿਰ ਸ਼ਿਵਜੀਨੇ ਕਾਟ ਦੀਆਥਾ ਸੋ ਮਹੀਮਨ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਔਰ ਸ਼ਿਵਕਾ ਲਿੰਗ ਵਿਸ਼ਨਜੀ ਨੇ ਕਾਟਕੇ ਗਿਆਰਾਂ ਟੁਕੜੇ ਕਰਦੀਆ ਥਾ ਔਰ ਵਿਸ਼ਨਕੇ ਭ੍ਰਿਗੂਨੇ ਲਾਤ ਮਾਰੀ ਥੀਂ ਔਰ ਬਾਵਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਥਾ ਰਾਮਨੌਮੀਕੋ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਕਾ ਜਨਮ ਹੂਆਥਾ ਔਰ ਭਾਦੋਂਕੀ ਅਸਟਮੀਕੋ ਕ੍ਰਿਸਨਜੀਕਾ ਜਨਮ ਹੂਆਥਾ। ਸੋ ਇਸਲੀਏ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਯਿਹ ਉਕਤਛੇ ਅਰਥ ਨਹੀਹੈ ਔਰ ਜਿਸਕਾ ਜਨਮ ਨਹੀ ਜਾਤ ਨਹੀ ਕੁਲ ਨਹੀ ਔਰ ਮਰਣ ਨਹੀ ਕਾਟਾ ਨਹੀ ਮਾਰਾ ਨਹੀ ਇਨ ਪਾਂਚ ਦੋਖੋਂਸੇ। ਜੋ ਰਹਿਤਹੈ ਸੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਯਿਹ ਸਮਾਨਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ

ਅਰਥਮੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ।ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਮਾਨਰੂਪ ਉਥਾਨਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸਨਕੋ ਲੇਕੁਰ ਸਮਾਨਸੇਹੀ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਉਤ੍ਰ ਦੀਆਹੈ।ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਉਥਾਨਕਾਸਮਾਨ ਪ੍ਰਸਨਮੇਂ। ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਸਮਾਨ ਅਰਥ ਉਤ੍ਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥ ੩ ॥

੧ ੳ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੀ ਉਥਾਨਕਾਕੋ ਵਿਸੇਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਸੋ ਮਾਲੂਮਹੋ ਸਭੀ ਮਤੋਂਮੇਂ ਪਰਸਪਰ ਜੀਵੋਂਕਾ ਵਿਵਾਦਹੈ। ਮਤ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਵਤਾ ਉਪਾਸਕਉਪਾਸਨਾ ਇਨ ਪਾਚੋਂਕੇ ਵੀਚ ॥੫॥ ਸੋਸਭੀ ਪੁਰਖ ਪਰਸ ਪਰ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਜੋਕਿ ਹਮਾਰੇ ਮਤਕੇ ਯਿਹ ਪਾਂਚੋਂ ਯਥਾਰਥ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਨੇ ਯਿਹਆਪਪਾਂਚੋਬਨਾਏਹੈਂ।ਔਰਮਤੋਂਕੇਯਿਹਪਾਚੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਨੇ ਨਿਹੀ ਬਨਾਏਹੈ । ਐਸੇਹੀ ਸਭੀ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਸੋਇਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਮਤੋਂਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਵਿਵਾਦਹੈਂ। ਸੋਯਿਹ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਆਗੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇਗੇਂ। ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਬਾਰਾਂਹੀ ਮਤਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਮਤਭੇਦ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਮਤਮੇਂ ਯਿਹ ਉਕਤ ਪਾਂਚਪਾਂਚਹੈ ਸੋਇਸ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣੇਸੇਂ ਬਾਰਾਂ ਹੀ ਮਤੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਬਾਰਾਂ ਪੰਜੇ ਸਾਠਹੈ ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਵਾਦਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਯਿਹ ਪੁਰਖ ਉਰਝ ਰਹੇਹੈਂ

ਪਰਸਪਰ। ਤਵਤੋ ਸਰਵ ਪੁਰਖੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਅਵਿਦਿਆ ਮੇਂਹੀ ਫਸੇ ਰਹਿਣੇਂਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੀਹੈ। ਮ੍ਰਿਤੂਸੇਂ ਛੂਟਣੇ ਕਾ ਉਪਾਇ ਕੋਈ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਜਾਣਨਾਤੋ ਸਭੀ ਮਤੋਂਸੇਂ ਦੂਰਹੀ ਰਹਿਗਿਆਹੈ। ਸੋਇਸਲੀਏ ਵੁਧੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖੋਂਕੋ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਣਕੀ ਜਰੂਰਤਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਮਤੋਂਕੇ ਵਿਵਾਦਨੇ ਗੁਪਤ ਕਰ ਰਖਾਹੈ ਸੋਐਸਾਵਿਚਾਰ ਕਰਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ਜਿਸਵਿਚਾਰਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਤਮ ਵੇਧਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਸਕੇ। ਤਵ ਤੋ ਸਭੀ ਮਤੋਂਕਾ ਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਵਿਵਾਦ ਦੂਰ ਹੋਜਾਵੇਗਾ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਦੁਤੀਆ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੪ ॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਵਉਕਤ ਅਵਿਦਿਆ ਵੰਧਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਵੇਧਕਾ ਉਪਾਇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਤਥਾਹੀ। ਜੇਕਰਕੇ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਮਤੋਂਕੇ ਪੁਸਤਕੋਂਕੇ ਮੁਤਾਵਕ ਬਹੁਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂਕੋ। ਬਹੁਤੇਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮਾਨਲੇਮੇਂਗੇ ਤਵਤੋ ਸਰਵਪੁਰਖੋਂਕੋ ਏਕਹੀ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਮਾਨ ਲੈਣਾਂਹੀਂ ਜਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਜਿਸਿ ਕਿਸੀ ਏਕਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਸਭੀ ਦੇਵਤੇ ਹੋਸਕਤੇਹੈਂ॥ ਵੋਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਯਥਾਰਥ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਵੋਹ ਏਕਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਅਨੇਕ

ਦੇਵਤਿਓਂਕਾ ਵਾਚਕ ਹੋ ਸਕਤਾਹੈ ਜੈਸੇਕਿ ਅੰਗਰੇਜੀ ਫਾਰਸੀਕੇ ਗ੍ਰੈਮਰ ਔਰ ਸਰਫਨੈਸੇਂ ਲਫਜ਼ੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਸਹੀ ਹੋਤੇਹੈਂ ਐਸੇਹੀਂ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾਹੀ ਅਰਥ ਸਭੀ ਦੇਵਤੇ ਹੋਨਾ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਅਥਵਾ । ਸਰਵ ਅਵਤਾਰ ਔਰ ਦੇਵਤਿਓਂਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਏਕ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂਭੀ ਸ਼ਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਵਾਦ ਦੂਰਹੋਜਾਤੇਹੈ ਪਰੰਤੂ ਤਵਭੀ ਸਰਵ ਪੁਰੁਖੋਂਕੇ ਮਨਕਾ ਭੇਦ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤਾਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭੀ ਕਥਨ ਕਰੇਂਗੇ ਜੋਕਿ ਹਮਾਰਾ ਦੇਵਤਾਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਸਭੀ ਔਰ ਦੇਵਤਿਆਂਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾਂ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਤਵਤੋ ਸਰਵਹੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਕਥਨ ਕਰੇਂਗੇ ਤਵਭੀ ਫਿਰਿ ਉਕਤ ਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤਾਹੈ। ਇਸਿਲੀਏ ਪ੍ਰਥਮ ਵਿਚਾਰ ਪਖਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ॥ ਅਨੇਕ ਦੇਵਤਿਆਂਕਾ ਵਾਚਕ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰਹੀ ਸਾਠ ਵਿਵਾਦਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਨਾ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਸੋ ਇਸਿ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਰੂਪ ਜਬਾਨਹੈ ਸੋ ਉਸਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਜੋ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੀ । ਬਿਆਖਿਆ ॥ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ । ਯਿਹ ਗ੍ਰੰਥਹੈ ਸੋ ਉਸਿਮੇਂ ਯਿਹ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਵਿਚਾਰ ਈਹਾਂ ਗੁਰੂਮੁਖੀ ਭਾਖਾਮੇਂ ਭੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ । ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਈਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰਾ ਅਰਥ ਇਕਤਾਲੀ

ਅਖ੍ਰ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ।
ਸਕਤੀ ਸੂਰਜ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਛਿਵ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਰਾਟ
ਤਤ੍ਵਮਸੀ ਮਹਾਂਕਾਲ ਅਥਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਗਿਆਸਾ ॥
ਅਥਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਜਿਗਿਆਸਾ ॥ ੧੨ ॥
ਯਿਹ ਬਾਰਾਂਮੰਤ੍ਰਹੈਂ ਇਨ ਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰੋਂਕੇ ਵੀਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕੀ
ਰੀਤੀਸੇਂ ਇਕਤਾਲੀ ਅ. ਰਹੈਂ ਸੋ ਇਨਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂਕੇ ਅਰਥ
ਬਾਰਾਂਹੀ ਦੇਵਤਾਹੈਂ ਸੋਇਨ ਬਾਰਾਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ । ਬਾਰਾਂ
ਪੰਜੇਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ । ਪਰਸਪਰ ਉਪਾਸਕੋਂਕਾ । ਨਿਊਨ
ਅਧਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਵਿਵਾਦਹੈਂ । ਸੋਇਸ ਸਾਠ
ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ । ਵਿਵਾਦਕੋ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਇਕਤਾਲੀ
ਅਖਰਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂਕੇ ਆਸਥਾਨਮੇਂ ਚਾਰ ਅਖਰਕਾ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਯਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਠ ਜਥਾਰਥਹੈ। ਸੋਵੋਹ ਬਾਰਾਂ
ਦੇਵਤੇ ਰੂਪ ਅਰਥ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾਹੀ ਨਿਆਇ
ਬਿਆਕਰਣ ਵੇਦਾਂਤ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀ
ਸਪਸਟਹੈ। ਸੋਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਰਥ
ਪ੍ਰਕਾਸਕ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆਕਾ
ਅਵਲੋਕਨ ਜਰੂਰ ਕਰਨਾ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਸੋ ਉਸੀ ਰੀਤ੍ਰਕੀ
ਜੋ ਹਮਾਰੀ ਬਨਾਈ ਹੂਈ ਬਿਆਖਿਆਹੈ। ਵੋਹੀ ਯਿਹ
ਹਮਨੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਹੈ ॥ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਨੰਤ ਅਰਥਹੈਂ ॥
ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਤ੍ਰੀਤੀਆ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰਃ॥੫॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਥਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਤੇ । ਪੂਰਵ ਪਖੀਕਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜੋ ਪਦ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਨ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਸਿਧਿ ਹੋਤੇਹੈਂ ਉਨ ਪਦੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂਹੀ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਯਿਹ ਪਾਂਚੋਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਤੇਹੈਂ ਤਵਹੀ ਉਸ ਪਦਕੋ ਅਰਥ ਵਾਲਾ ਪਦ ਕਹਿਤੇਹੈ ਸੋਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਰਾਮ ਇਸ ਦੋ ਅਖਰਕੇ ਪਦਮੇਂ ਯਿਹ ਉਕਤਪਾਂਚੋਂ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ। ਸੋਇਸੀ ਲੀਏ ਰਾਮ|ਇਤਿਆਦੀ ਸਵਦੋਂਕੋਪਦਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਾਰਾਇਣ ਵਾਸ਼ਦੇਵ ਇਨਚਾਰ ਚਾਰ ਅਖਰੋਂ ਵਾਲੇ ਪਦੋਮੇਂ ਉਕਤ ਪਾਂਚੋਂ ਬੀਸ ਬੀਸ ਕਾਇਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸਚਾਰ ਅਖਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ । ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਯਿਹ ਪਾਂਚੋਹੀ ਨਹੀਹੈ ਸੋਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਨਿਰਰਥਕਹੈ ਯਿਹ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੀ ਆਸੰਕਾਹੈ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ । ਆਗੇ ਉਤ੍ਰ ਪਖਮੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਵੀਚ ਪੂਰਵ ਪਖੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੇਦ ਬਿਆਕਰਣ ਨਿਆਇ ਵੇਦਾਂਤ ਇਨ ਚਾਰੋਂਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਦੋਸ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇਉਤ੍ਰਦੀਏ ਜਾਵੇਂਗੇ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਃ ॥ ੬॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਃ । ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਦਿਤੇ । ਅਥ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕਾ ਕਥਨਹੈ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਚਾਰਹੀ ਅਖਰੋਂ

ਕਾ ਨਿਯਮ ਕਿਉਂਹੈ। ਤੀਨ ਅਖਰ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂਹੈਂ ਅਥਵਾ ਪਾਂਚ ਅਖਰ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਯਥਾਰਥ ਉਤ੍ਰ ਦੇਨਾ ਜਰੂਰੀਹੈ ਜਿਸ ਉਤ੍ਰਕੇ ਦੇਨੇਸੇਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਨਿਯਮਸੇਂ ਚਾਰਹੀ ਅਖਰ ਬਨੇ ਰਹੇਂ। ਤੀਨ ਅਖਰਕੀ ਪਾਂਚ ਅਖਰਕੀ ਆਸ਼ੰਕਾ ਨਿਵਾਰਣ ਹੋਜਾਵੇ। ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਤਾਕਾ ਕਥਨਹੈ। ਸੋਇਨ ਦੂਖਣੋਂਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰੇਂਗੇ ਉਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦੁਤੀਆ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਃ॥ ੨॥

੧ ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ।

ਅਬ ਇਸ ਪਖਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵਪਖੀਕੇ ਪ੍ਰਸਨੋਂ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਜਿਸ ਉਤ੍ਰਕੇ ਦੇਣੇਸੇਂ ਪੂਰਵ ਪਖੀ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਖੰਡਿਨ ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਪੂਰਵ ਪਖੀਨੇਂ ਕਥਨਕੀਆ ਥਾ ਜੋਕਿ ਯਿਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਖਾਹੈ। ਸੋਇਸਕਾ ਉਤ੍ਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਜੋਕਿ ਜਿਤਨੀ ਪੁਰਖ ਮਾਤ੍ਰ ਕੀ ਬਨਾਈ ਵਿਦਿਆਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਭਾਖਾਹੀਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਮੁਖਸੇਂ ਬੋਲਾਜਾਤਾਹੈ ਉਸ ਭਾਖਣਕਾ ਨਾਮ ਭਾ । ਹੈ

ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰਣੇ ਮਨੁਖ ਅਵਤਾਰ ਦੇਵਤੇ ਦਾਨੋ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸਨ ਸ਼ਿਵ ਜੋਕੁਛ ਮੁਖਸੇਂ ਬੋਲਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਸਭੀ ਭਾਖਾਹੀਹੈ। ਜੇਕਰਕੇ ਵਾਦੀ ਕਥਨ ਕਰੇ ਜੋਕਿ ਈਸ੍ਵਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੀ ਬੋਲਤਾਹੈ। ਤਵ ਈਸ੍ਵਰ ਵਿਦਿਆ ਬਿਨਾਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਕਿਉਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਵਿਦਿਆ ਵੇਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂਹੀਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਹੀ ਸਦਾ ਬੋਲਤਾਹੈ ਔਰ ਕੋਈਭੀ ਬੋਲੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਹੀ ਬੋਲਤਾਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈਂ ਸੋ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਰਚੇ ਹੂਏ ਨਹੀਹੈਂ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲੀਏ ਪ੍ਰਸਨੋਂਕਾ ਉਤ੍ਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਤਥਾਹੀ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਸਭੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਹੋਤੀਆਂਹੈ॥ ਜੀਵੋਂਕੋ ਨਹੀ ਹੋਤੀਆਂਹੈ ਸੋ ਜੀਵ ਬੀਸੋਂਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੀ ਵਿਦਿਆਕੋ ਜਾਂਣਤੇਹੈਂ ਔਰ ਨਵੀਨ ਬਹੁਤ ਸੀਆਂਬਿਦਿਆ ਕੋ ਰਚਤੇਭੀ ਹੈ। ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣੇਸੇਂ। ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾਹੈ। ਕੇਵਲ ਏਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਿਆਕੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਅਲਪਗ੍ਯ ਗਿਆਨ ਵਿਸਿਸਟ ਜੀਵ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੂਆਹੈ। ਜੇਕਰਕੇ ਉਕਤਸਰਵ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲਿਓਂਕੇ ਅੰਦਰਮੇਂਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰਹੈਂ ਤਵਤੋ ਅਰਜੁਨਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀਨੇ ਗੀਤਾ ਕਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਹੈ। ਜੋਕਿ ਹੇ ਅਰਜਨ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਭੀਪ੍ਰਾਣੀਓਂਕੇ ਧਾਰਣਵਾਲੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਹਿਰਿਦੇਕੇ ਅੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾਹੈ ਇਸਿ ਕਥਨ ਕਰਣੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੂਆ ਹੈ ਜੋ ਸਰਵ

ਵਿਦਿਆਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀਹੈ ॥ ਇਨਿ ਸਰਬ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਹਿਤੇਹੈ ॥ ਦੂਸਰਾ ਵਿਚਾਰ ॥ ਜੋ ਬਾਦੀਕਾ ਕਥਨਹੈ। ਭਾਖਾ ਈਸ੍ਵਰਕੀ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀ ਹੈ ਸੋ ਬਾਦੀਕਾ ਕਥਨ ਅਸੰਗਤਹੈ ਕਿਉਕਿ। ਵਾਦੀ ਕੋ ਭਾਖਾ ਇਸਿ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਗਿਆਨਨਹੀਹੈ। ਭਾਖਾ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਵਿਸੇਖ ਰੂਪਹੈ ॥ ਔਰ ਸਭੀ ਵਿਦਿਆ ਜੋ ਹੈ ਭਾਖਾ ਅਰਥ ਸਰੂਪ ਵਿਦਿਆਕੇ ॥ ਵੀਚ ਮੇਂ ਵਿਸੇਖਣਹੈ। ਸੋਈ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈ ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾਕਾ ਵਿਸੇਖਣਹੈ ਐਸੇਹੀ। ਅੰਗਰੇਜੀ ਫਾਰਸੀ। ਕਰਨਾਟੀ। ਦਖਣੀ। ਯਿਹ ਸਭੀ। ਭਾਖਾ ਵਿਦਿਆਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਵਿਸੇਖਣਹੈ। ਸੋਈ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ। ਦਖਣੀ ਭਾਖਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀਭਾਖਾ। ਫਾਰਸੀਭਾਖਾ। ਕਰਨਾਟੀਭਾਖਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ। ਐਸੇ ਵਿਸੇਖਣਾ ਵਾਲੀਕੋ। ਭਾਖਾਵਿਦਿਆ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰੋਂਸੇਂ। ਵਾਦੀਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂਕਾ। ਨਿਰਾਕਰਣ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ।ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੈਂ ਕਿਸੇਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਆਸੰਕਾ ਨਹੀਹੈ। ਸਾਖਿਆਤ। ਈਸ੍ਵਰਕੇ ਮੁਖ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਾ ਹੂਆ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਯਿਹ ਮੰਤ੍ਰਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਭਾਖਾਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਸੋ ਯਿਹ ਵਾਹਗੁਰੂਪਦ ਰੀਗਾਪਦਜੈਸੇ ਜੋਗ ਰੂੜ ਹੈ ਐਸੇਹੀਹੈ। ਜੋਗ ਉਸਕੋ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਜਿਸ ਪਦਕੇ ਸਭੀ ਅਖਰ ਔਰ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਪਦਕੇ ਅਰਥਕੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ

ਪ੍ਤੇਕੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਅਰਥ ਦਿਖਲਾਨੇਸੇ ਪੀਛੇ ਫਿਰ ਅਪਨੇ ਅਰਥਕੋ ਕਹੇਂ । ਰੂੜ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਜਿਸਪਦਕੇ ਸਭੀ ਅਖਰ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਅਰਥਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਇਸਰੀਤੀ ਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਪਦ ਜੋਗਰੂੜਹੈ ਇਨ ਪ੍ਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਦੋਨੋ ਪਖੋਂਮੇਂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸਟ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਮੇਂ ਵਾਹ: ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸੰਸਾਰਕੋ ਪ੍ਾਪਤ ਹੋਰਹਾ ਜੋ ਜੀਵਹੈ ਆਤਮਾਕੇ ਵੋਧਕੋ ਪ੍ਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਕਹਾਜਾਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਹਮ ਗਿਆਤਾ ਜਿਸਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਜਾਤੇਹੈਂ । ਅਵਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਪਖੋਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਮੇਂ ਪਦ ਅਰਥ ਇਨਦੋਨੋਂ ਵਿਚਾਰੋਂਕੋ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਵਾਹ: ਇਸਮੇਂ । ਤੀਨਪਦ । ਤੀਨਅਰਥਹੈ । ਗੁਰੂ । ਇਸ ਏਕ ਦੇਸਮੇਂ । ਤੀਨਪਦ । ਤੀਨ ਅਰਥਹੈ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸ ਚਾਰ ਅਖਰਕੇ । ਸਮੁਦਾਇਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਫਿਰ ਤੀਨ ਪਦ ਤੀਨ ਅਰਥਹੈ । ਇਸ ਰੀਤੀਸੇਂ ਇਨਪ੍ਤੀ ਵੰਦੀ ਉਤ੍ ਦੋਨੋ ਪਖੋਂਮੇਂ । ਕ੍ਮਸੇਂ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਕੇ । ਪਦ ਅਰਥ ਦੋਨੋਹੀਂ । ਆਠਾਰਾਂ । ਆਠਾਰਾਂ । ਕਹੇਜਾਤੇਹੈਂ ਇਸੀ ਪ੍ਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ । ਲੇਕਰਕੇ । ਪਹਲੇ ਪ੍ਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ । ਪਖਕੇਵੀਚ । ਦੋ ਧਾਤੂ ਦੋ ਪ੍ਤੇਹੈਂ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਇਸ ਮੰਤ੍ਮੇਂ । ਇਸੀਤਰਾਸੇਂ । ਇਸਪਖਕੇ । ਵੀਚਮੇਂਭੀ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ।ਇਸਮੰਤ੍ਮੇਂ।ਦੋਧਾਤੂ ਦੋਪ੍ਤੇਹੈਂ।ਦੋਨੋਂਪਖੋਂਕੇ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਆਠ ਪ੍ਸਿਧਹੈ ਆਠੋਂਕੇ ਆਠਹੀ ਅਰਥਹੈ । ਮਿਲ

ਕਰਕੇ ਸਭੀਸੋਲਾਂ ਭੇਦੇਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ । ਲੇਕਰਕੇ ।
ਇਨਦੋਨੋਂ ਪਖੋਂਕੇਵੀਚ। ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ । ਧਾਤੂ
ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ। ਬਵੰਜਾਹੈਂ। ਅਗਿਆਨੀ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੋ
ਇਨਮੇਂਸੇ ਏਕਭੀ। ਨਜਰਨਹੀ ਆਤਾਥਾ। ਇਸ ਰੀਤੀਸੇਂ
ਵਾਦੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੌਮੁਤਕਦਿਖਿਲਾਕਰਕੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ
ਬਵੰਜਾਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਿਆਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ
ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ । ਜਿਸਕੇ ਪਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਨੇ
ਵਾਲਾ। ਗਿਆਨਵਾਨ। ਗੁਰੂਹੈ। ਯਿਹ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਮੰਤ੍ਰਕੇ।
ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ। ਇਨਚਾਰੋਂਮੇਂ । ਸਾਵਦ ਵੇਧ
ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ। ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨੰ।
ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰਪਖੇ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੮ ॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਥਦੁਤੀਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੋ ਪੂਨਾ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਕਰਕੇ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦਸੇਂ ਖੰਡਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਹੇ ਵਾਦੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ
ਤੁਮਕੋ ਜੈਸੇ ਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਤੁਮਾਰੇ ਏਕ
ਦੋਸ਼ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਤੁਮਾਰੇ ਮਤਕੇ ਵੀਚ ਅਠਾਹਟ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦੋਸਹੈ ਸੋਈ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਵੇਦਕਾਲ
ਦੇਵ ਮੋਖ ਪਦਾਰਥ ਧਰਮਪਾਦ ਓਂਮਾਤ੍ਰਾ ਤਦਅਰਥ ਅੰਤਾ-
ਕਰਣ ਵਿਰਤੀ ਵਰਣ ਆਸ਼੍ਰਮ ਦਿਕ ਆਵਸਥਾ। ਬਾਣੀ

ਖਾਣੀ ਜੁਗ॥ ੧੭॥ ਯਿਹ ਸਤਾਰਾਂ ਵੈਂਕਲਪੀਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਨਚਾਰ ਅਖਰਕੀ ਏਕ ਵੈਂਕਲਪੀਮੇਂ ਵਾਦੀਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਥਾ। ਜੋਕਿ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਤੀਨ ਅਖਰ ਕਿਉ ਨਹੀਹੈਂ। ਔਰ ਪਾਂਚ ਅਖਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਹੈਂ। ਚਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਨਿਯਮ ਕਿਉ ਰਖਿਆਹੈ । ਸੋ ਯਿਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਤਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ ਗਲਮੇਂ ਪੜਾਹੈ। ਸੋਇਨਸਤਾਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂਕਾ ਉਤ੍ਰਵਾਦੀਸੇਂ ਕੁਛਨਾ ਬਨੇਗਾ । ਸੋਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ। ਵੇਦਤੀਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਹੈ ਪਾਂਚ ਕਿਉ ਨਹੀਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਔਰ ਸੋਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਾਣਲੈਣੇ ਔਰਭੀ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ॥ ਉਤਪਤੀ ਇਸਥਿਤੀ ਪਰਲੈਂ ਦਿਨਰਾਤ। ਇਨਚਾਰੋਂਕੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਸ਼ਿਵ ਸੂਰਯ ਯਿਹ ਚਾਰੋਂ ਤੀਨ ਕਿਉ ਨਹੀਹੈ। ਪਾਂਚ ਕਿਉ ਨਹੀਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਔਰ ਭੀ ਜਾਣ ਲੈਣੇ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪੂਰਵਪਖ ਕਰਣੇਵਾਲੇਕੋ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਸਤਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਦੀਆ ਗਿਆਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਕੋਈ ਭੀ ਦੋਖ ਨ ਪਹੁਚਾ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਦੁਤੀਆ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰਃ॥ ੯॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮ॥

ਅਵ ਨਵੀਨ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ ਦੋਖੋਂਕੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇ ਨਿਵਰਤੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਕਹਿਤਾਹੈ। ਪ੍ਰਸਨ ਖੰਡਨ ਯਥਾਰਥ ਉਤ੍ਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਵਿਚਾਰਕੇ । ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ। ਸਿਧਾਂਤੀ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ। ਵਾਦੀ ਤੁਖਤੂ ਨਿਆਇ ਪਖਮੇਂ ਵਿਚਾਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਦੋਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ॥ ਤਥਾਹੀ। ਹੇ ਪੂਰਵਪਖੀ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਕਰਮੋਂਕੀ ਵਿਧੀਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇਂ ਯਵਪ੍ਰਤ੍ਰ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨੋਂ ਕਾ ਹੋਵੇ ਤਵ ਪ੍ਰਤ੍ਰਕਾ ਸੰਕੇਤਕ ਨਾਮਰਖੇ ਪ੍ਰਤ੍ਰਕੇ ਜਾਦਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ। ਦੂਸਰਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਬਹੁਤ ਸੇ ਵ੍ਰਧੀਵਾਲਿਓਂਨੇਂ ਕਥਨ ਕਰਾਹੈ ਜਗਤਕੀ ਰਚਨਾਂ ਜਵ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਬਨਾਈਥੀ ਤਵ ਹਜਾਰ ਫਨ ਵਾਲਾ ਸੇਸਨਾਗ ਅੰਡਜ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੀ ਰਚਨਾਸੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਥਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਸ਼ਿਵਕੇ ਸਾਥ ਤਵਸੇਂਹੀ ਸੇਸਨਾਗ ਹਜਾਰਨਾਮ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਨਮਾਂ ਨਮਾਂ ਨਿਤਿਲੇਤਾਹੈ ਜੈਸੇ ਬਾਰਮੇਂ ਦਿਨਿਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਬੁਲਾਨੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਰਖਿਆਥਾ ਸੋ ਸੇਸਨਾਗਕੇ ਪਦਮੋਂ ਬਰਸੋਂਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ ਹੂਏ ਲਖੋਂ ਕਰੋੜੋਂ ਪਦਮੋਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਾਮਹੈਂ ਐਸੇ ਅਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਾਮਾਂਕੋ ਤੁਛ ਵ੍ਰਧੀ ਅਲਪਗਿਜੀਵ ਏਕ ਮੁਖਵਾਲਾ ਨਹੀ ਗਿਣਸਕਤਾ ਵੋਹ ਕਿਤੇ ਕਿ ਨਾਮਹੈਂ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਸਾਸਤ੍ਰ ਬਨਾਨੇਵਾਲੇ ਅੰਗ੍ਰਿਸਿ ਵਾਯੂ ਅਗਨੀ ਸੂਰਜ ਬਿਆਸ ਕਣਾਦ ਗੌਤਮ ਇਤਿਆਦੀ ਸਭੀ ਮਨੁਸੋਂਕੇ ਅਵਤਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਛਤ੍ਰੀ ਇਤਿਆਸਦੀ ਭੀਹੈ ਯਿਹਸਭੀ

ਸੇਸਨਾਗਨੇ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਾਮ ਰਖੇਹੈਂ ਉਨਿਏਕ ਮਹੀਨੇਕੇ ਜਾਂ ਬਰਸ ਦਿਨੋਂਕੇ ਨਾਮਾਂਕੇ ਗਿਣਨੇ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਕੋਈ ਅਵਤਾਰਭੀ ਸੋ ਵੇਦਾਂ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂਮੇਂ ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਕੇਨਾਮ ਲਿਖਣੇਸੇਂ ਰਹਿਗਏਹੈਂ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਦਿਕਪ੍ਰਦਰਸਨਰੀਤੀਸੇਂ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਠਾਕੁਰ ਵਿਸਨਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਵੀਠੁਲ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮਹੈ ਰੰਗ ਮਦਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਗੋਦਾਵਾਧਿਕਾਕਾ ਨਾਮਹੈ ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਾਸਹੀ ਐਸੇ ਬਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਵਾਚਕ ਮੰਤ੍ਰਹੈ। ਸੋਯਿਹ ਸਭੀ ਨਾਮ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂਮੇਂ ਨਹੀ ਹੈ ਲਿਖਣੇਵਾਲੇ ਭੂਲ ਗਏਹੈਂ ਲਿਖਣਾਂ ਭੂਲ ਜਾਣੇਸੇਭੀ ਉਕਤ ਰੀਤੀ ਸੇਂ ਸਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਕੇ ਨਾਮ ਯਥਾਰਥਹੈਂ। ਜੋ ਵਾਦੀ ਕੀ ਆਸੰਕਾਥੀ ਕਿਸੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤਨਹੀਹੈ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਤਰਦੀਏ ਗਏਹੈਂ। ਇਸ ਪਖਮੇ ਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਯਿਹ ਪਦ ਯੋਗਰੂੜਹੈ। ਬਿਆਪਕ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵੀਚਮੇ। ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਖਮੇਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤਰਮੇਂ। ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ। ਯਿਹਪਾਂਚੋ ਛਬੀਭੇਦਸੇਹੈਂ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਦੀਤ੍ਰਖਤ੍ਰਨਿਆਇ ਪਖ ਸਮਾਪਤਃ॥ ੧੦॥

੧ ਓਪਰਬਹਮਣੇਨਮਃ॥

ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਨ ਚਾਰੋ ਅਖਰੋਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਪੰਚਸੋਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ। ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ। ਇਨਕੇ ਨਿਰੂਪਣ

ਪਰਕਾਰਕ ਵਾਸਤੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਕੇ ਅਰਥਮੇ ਛਾਵਦ ਵੈਧਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਕੇ ਲੀਏ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੀ ਛਕਤੀਕੇ ਸਰੂਪੋਂਕਾ ਸਪਸਟ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵੀਚਮੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੀ ਅਦਿੱਤ ਸਕਤੀ ਹੈ। ਸੋਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ। ਪੂਰਵ ਉਥਾਨਕਾ ਕ ਵਿਚਾਰ ਮੇ। ਪ੍ਰਕਾਰਭੇਦਮੇ ਬਾਰਾਂ ਭੇਦੋ ਕਰਕੇ। ਮੰਤ੍ਰ ਔਰ ਅਰਥਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਆਏਹੈ• ਉਸੀਕਾਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ ਸੁਧਬ੍ਰਹਮ ੧ ਚੇਤਨਸ਼ਕਤੀ ੨ ਸੂਰਯ ੩ ਬ੍ਰਹਮ੪ ਬਿਸਨ ੫। ਸ਼ਿਵ॥ ੬॥ ਵਿਰਾਟ॥ ੭॥ ਮਹਾਂਕਾਲ। ੮॥ ਇਨਿ। ਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਸਾਥ। ਗੁਰੂ ਪਦਕੇ ਅਰਥਕਾ। ਅਭੇਦਹੈ। ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਾਥ। ਸਾਖੀ ਸਰੂਪਤਾ ਕਰਕੇ। ਏਕ ਰੂਪਹੈ ਔਰ ਸਾਤ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਦੇਵਤਾਕੇ ਸਾਥ॥ ਯਥਾਯੋਗ ਅਭੇਦਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਤਾਕਤ। ਮਾਇਆ ਕਾ ਨਾਮ ਸਕਤੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਔਰ ਜੈਸੇ। ਮਨੁਖੋਂ ਕੀ ਤਾਕਤ ਜੋਰਕੋ ਸਕਤੀ ਕਹਤੇਹੈ ਐਸੇਹੀ ਵਰਣੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਕਿ। ਏਕ ਅਖਰ ਹੋਵੇ। ਜਾਂ ਦੋਹੋਮੇਂ। ਜਾਂਤੀਨਚਾਰਹੋਮੇਂ। ਉਸਿਕੋ ਪਦ ਕਹਤੇਹੈਂ ਉਸਿਪਦਕੀ ਤਾਕਤ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਰਤੀਹੈ। ਸੋ ਪਦੋਂਕੀ। ਵਿਰਤੀਕੇ ਬਹੁਤ ਭੇਦਹੈਂ। ਉਸਿ ਵਿਰਤੀਕਾ ਨਾਮ। ਅਦਿੱਤ ਸਕਤੀਹੈ॥ ੧॥ ਕੇਵਲ ਸਕਤੀਹੈ॥ ੨॥ ਲਖਣਾਹੈ॥੩॥ ਬਿੰਜਨਾਹੈ॥ ੪॥ ਧੁਨੀਹੈ॥ ੫॥ ਅਵਰੇਵਹੈ॥ ੬॥

ਇਨਿਛੇਓ ਕਰਕੇ । ਸਭੀ ਵਿਦਿਆਮੇਂ । ਵਰਣ ਪਦ ਵਾਕ ਇਨਿ ਸਭੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀਏ ਜਾਤੇਹੈਂ॥ ਐਸੇਹੀ। ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਜੋਹੈਂ ॥ ਮਤੁਪ ॥ ੧ ॥ ਅਰ ॥ ੨ ॥ ਅਧਿਆਹਾਰ ॥ ੩ ॥ ਆਵਿਰਤੀ ॥ ੪ ॥ ਅਨੁਵਿਰਤੀ ॥੫॥ ਇਨਿਪਾਂਚਕਰਕੇਭੀ ॥ ਕੀਏ ਜਾਤੇਹੈਂ ॥ ਸੋ ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ। ਗਿਆਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਉਕਤਵਿਚਾਰਸੇਂ॥ ਰੋਪਦਕੇ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਕੋ ਦਿਖਲਾ ਕਰਕੇ। ਆਗੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੇ ॥ ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕੇ ਵਾਸਤੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸ ਪਦਕੀ ਸਕਤੀਕੇ ਸਰੂਪੋਂਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੋ ਸਕਤੀ ਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਕੇ। ਸਪਸਟ ਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਘਟ ਪਦਕਾ ਅਰਥ। ਘਟਕੀ ਬਿਅਕਤੀਹੈਂ। ਘਟਤ੍ਵ ਜਾਤੀਹੈ। ਔਰ ਇਨਿ ਦੋਨੋਕਾ ਸੰਬੰਧਹੈ। ਸੋ ਏਕ ਘਟ ਪਦ ਕਰਕੇ। ਬਿਅਕਤੀ ਜਾਤੀ ਸੰਬੰਧ। ਇਨਿ ਤੀਨੋਂ ਕਾ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾਹੈ। ਤੀਨੋਂਕਾ ਨਾਮਹੀ। ਘਟ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਐਸੇਹੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਪਦਕੀ ਸਕਤੀਕਾ ਆਕਾਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ। ਆਸਚਰਜ ॥ ੧ ॥ ਔਤਕ੍ਰਿਸਟ ॥ ੨ ॥ ਗੁਰੂ ਈਸ੍ਵਰ ਅਭਿਨ ॥ ੩ ॥ ਇਨਤੀਨੋ ਧਰਮੋਂ ਕਰਕੇ। ਯੁਕਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਹੈ। ਤੀਨੋ ਹੀ ਧਰਮੋ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤ। ਆਤਮਾਂਕੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਅਰਥੋਂਕੇ ਬੋਧ ਕਰਾਨੇਵਾਲੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੀ ਤਾਕਤ

ਰੂਪ ਸਕਤੀਹੈ ਸੋ ਈਸੁਰ ਪਦ ਕਰਕੇ । ਪੂਰਵ ਕਥਨ ਕੀਏ ਹੂਏ ਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰਹੈ ਉਨਿਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ । ਵੈਧਕਰਾਨੇਵਾਲੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੀ । ਤਾਕਤ ਸਕਤੀਹੈ । ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਰਥਮੇਂਭੀ ਇਸ ਪਦਕੀ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇ ਵੈਸੇਹੀ ਸਕਤੀਹੈ । ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦ ਕਰਕੇ । ਤੀਨ ਅਰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੀ ਅਰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਵੈਧਕੇ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੀ ਸਕਤੀਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਚਾਰੋਂ ਅਰਥਹੈਂ । ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰਹੈ । ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਯਿਹਹੈ । ਜੈਸੇ ਹਰੀ ਇਸ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਅਨੇਕਹੈ ਸਕਤੀਕੇ ਭੇਦਸੇਂ ਅਰਥ ਗਿਆਨਮੇਂ ਭੇਦ ਹੋਤਾਹੈ । ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰਪਦ ਸਕਤੀ ਵਿਚਾਰਃ ਸਮਾਪਤਃ॥੧੧॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਅਵ ਪਦ ਸਕਤੀ ਵਿਚਾਰਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਵਿਖੇ ਸਾਵਦ ਵੈਧਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੀ । ਸਕਤੀ ਕੇ ਭੇਦੋਂਕਰਕੇ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਅਰਥਮੇਂ । ਅਠਤਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ । ਸਾਵਦ ਵੈਧਹੈ । ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ । ਪੂਰਬਕੇ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਮੇਂ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਲੈਣਾ । ਜੈਸੇਕਿ । ਉਕਤ ਆਠ ਅਰਥਕੇ ਸਾਥ । ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ।

।ਅਰੁ ਦੋਹੈ।ਆਸਚਰਯਤ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟਤ ਅਭੇਦਤੁ। ਯਿਹ ਤੀਨਗੁਣਹੈਂ। ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਕਾ ਸਰੂਪਹੈਉਸੀ ਸਰੂਪਮੇਂ ਔਰ ਗੁਰੂਮੇਂ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣ ਯਥਾਰਥਹੈਂ ।ਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂਮੇਂ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ।ਆਠਹੀ ਵਿਸੇਸਣੇ। ਫਿਰ ਆਠ ਅਰਥ। ਵਿਸੇਖਣਹੈ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਰਥ ਵਿਸੇਖ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਆਕੇ ਵੰਧਨਸੇ ਵਿਨਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸਮੇਂ ਯਿਹ ਬਿਵਸਥਾਹੈ। ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਾਵਦ ਗਿਆਨਕਾ। ਸਰੂਪ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ। ਆਸਚਰਯ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ॥ ੧ ॥ ਆਸਯ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੨ ॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਸਰੂਪਗੁਰੂ ॥ ੩ ॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ॥੪॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟਗੁਰੂਸੇਂ ਅਭਿਨ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੫ ॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਬ੍ਰਹਮਸੇਂ ਅਭਿਨਗੁਰੂ ॥ ੬ ॥ ਆਸਚਰਜ ਗੁਰੂਸੇਂ ਅਭਿਨ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੭ ॥ ਆਸਚਰਯ ਬ੍ਰਹਮਸੇਂ ਅਭਿਨ ਗੁਰੂ ॥ ੮ ॥ ਯਿਹ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰੂ ॥ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਸਰੂਪੋਂ ਮੇਂ ॥ ਪਰਸਪਰਹੈ ॥ ਐਸੇਹੀ। ਸਕਤੀ ਸੂਰਯ ਵਿਰਾਟ ॥ ਮਹਾਕਾਲ ਵਿਸਨੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਵ ॥ ੭ ॥ ਇਨਿਸਾਤੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇਂ ਭੀ। ਗੁਰੂ ਪਦਾਰਥਕਾ ਸਾਤੋਂਕੇਸਾਥ ਪਰਸ ਪਰ ਅਭੇਦ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਆਠ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ॥ ਵਿਸੇਖ ਵਿਸੇਖਣ ॥ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਲੇਕਰ। ਸਾਵਦ ਵੋਧਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਜੈਸੇ ਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਮੇ। ਆਸਚਰਯ ।ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਇਨਿ ਦੋਨੋ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤੇ ਮੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਿਖਿਲਾਈਹੈ ॥ ਇਸੀ

ਰੀਤੀਸੇ ਯਿਹ ਸਭੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣਹੈ॥
ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਂਵਦ ਗਿਆਨ ਵਿਚਾਰਃ॥
ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਃ॥੧੨॥

ੴ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਣੇਨਮਃ॥

ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਨਵੀਨ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣਕੇ ਵਾਸਤੇ। ਸੰਤ੍ਰਸ਼ਟੀ ਵਿਚਾਰ ਪਖਕਾ। ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਏਕ ਦੇਸ ਵਾਹ ਪਦਹੈ ਸੋਯਿਹ ਪਦ ਣਿਚ ਪ੍ਰਤੇ ਵਾਲੀ ਵਾਹੀ ਧਾਤੂਕਾ ਬਿਆ ਕਰਣ ਕਰਕੇ ਬਨਜਾਤਾਹੈ। ਸੋਇਸ ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ। ਅਸਤੁਤੀ ਕਰਣੇਕੇ ਯੋਗ ਆਤਮਾਂਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈਂ। ਅਥਵਾ। ਵਾਹ ਇਸਪਦਕਾ। ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਆਤਮਾਂਹੀ। ਯਥਾਰਥ ਅਰਥਹੈ ਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦ ਕੇਭੀ। ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਜੋ ਦੋਨੋ ਅਰਥਹੈ ਵੋਹੀ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈਂ। ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਇਨਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂ ਕਾ ਆਪਸਮੇਂ ਕਰਮ ਧਾਰਿਆ ਸਮਾਸ ਹੋਨੇਸੇ। ਬਿਆ-ਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਇਕਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਿਹਪਦ ਬਨ ਜਾਤਾਹੈ। ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ। ਇਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਫਾਰਸੀਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ। ਇਨਦੋਨੋਕੇ ਸਟਫਨੈ ਗ੍ਰੈਮਰਕਾ॥ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਭੀ। ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਕਰਲੈਣਾਂ ਸੋਇਸ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਅਰਥੋਂਕਾ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਹੈ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਤੀ

ਵੰਦੀ ਉਤ੍ ਤ੍ਰਖਤ੍ਰ ਨਿਆਇ । ਇਨਤੀਨੋ ਪਏਕੇ ਵੀਚ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਆਏਹੈਂ । ਆਗੇ ਉਤ੍ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂਭੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਈਹਾਂ ਤ੍ਰਖਤ੍ਰ ਨਿਆਇ । ਵਿਚਾਰ ਪਖਕੇ ਵੀਚਮੈ ਸਾਵਦ ਗਿਆਨਕੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਵਸਥਾ ਸਭੀ ਪੂਰਵਕੀ ਰੀਤੀ ਜੈਸੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣੀ । ਈਹਾਂ ਸੰਤੁਸਟੀ ਵਿਚਾਰਮੇਂ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥ ਵੀਚ ਸ਼ਾਵਦ ਵੇਧ ਦਿਖਲਾਤੇ ਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਆਤਮਾਂਕੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ । ਸੋ ਅਸਤੁਤੀ ਕਰਣੇਕੇ ਯੋਗਹੈ ॥ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਸਤੁਤੀ ਕਰਣੇ ਕੇ ਯੋਗਹੈ ॥ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਾਵਦਵੇਧਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰੇ ਸੰਤੁਸਟੀਵਿਚਾਰਃ ॥ ੧੩ ॥

ੴ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਵ ਇਸ ਪਖਮੇ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਯਿਹ ਮਹਾ ਵਾਕ ਜਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਸੋ ਜੈਸੇ ਉਦਿਆਲਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਨੇ ਅਪਣੇ ਬੇਟੇ । ਸ੍ਵੇਤਕੇਤੂ । ਇਸਿਨਾਮ ਵਾਲੇਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਤੁਮਸੀ ਯਿਹ ਵਾਕ ਚਾਰ ਅਖਰੋਂਕਾ ਨੌਬਾਰ । ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਥਾ । ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀਵਾਲੇ ਪੁਰੁਖੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚਾਰ ਅਖਰੋਂਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਯਿਹ ਮਹਾਂਵਾਕ ਮੰਤ੍ਰ

ਦੇਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਦਸੋਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਆਤਮਾਕੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਹੈ॥ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸਟ। ਕਰਤੇਹੈਂ। ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ। ਵਾਹਃ। ਯਿਹਤ੍ਰਅੰ ਪਦਹੈ। ਇਸਿ ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਜਨਮ ਮਰਣ ਸੁਖ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਵੰਧਨਮੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵਆਤਮਾਂਹੈ। ਇਸਿ ਵਾਹਪਦਕੇ ਅਰਥ ਜੀਵਆਤਮਾਂਕੋ॥ ਅੰਦਰਕੇ ਅਹੰਕਾਰ ਵਿਸਿਸਿਟ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਅਸਮਦ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਹਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਅਸਮਦਪਕਾ ਅਰਥਹੈ ਮੈਂ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਮੈ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਃ ਇਸਿ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਕੋ। ਜਸਮਦ ਪਦਕਾਭੀ ਅਰਥ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਸੋ ਜੋ ਬਾਹਰ॥ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ। ਵਿਰਿਤੀਕਾ॥ ਵਿਖੇ ਪਦਾਰਥਹੈ। ਯਿਹਿ ਮੇਰੇ ਭੂਮੀਧਨ ਇਤਿਆਦੀ ਸਭੀਹੈ ਇਨਿਕੋ ਜੁਸਮਦ ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਹਾਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸਿ ਰੀਤੀਸੇ ਜੋ ਯਿਹ ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਅਰਥ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਏਕਦੇਸ। ਵਾਹਃ। ਇਸ ਪਦਕਾਹੀ। ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਸੋਇਸ ਰੀਤੀਸੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਕੇ। ਵਾਹਃ। ਇਸ ਪਦਕੋ। ਤ੍ਰਅੰ ਪਦ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ। ਵਾਹਃ। ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਜੀਵਹੈ। ਇਸੀਵਾਸਤੇ। ਵਾਹਃ। ਇਸ ਪਦਕੀ ਚੇਤਨ ਮਾਤ੍ਰਮੇਂ ਲਖਣਾਹੈਂ। ਇਸ ਅਸਥਾਨਮੇਂ। ਗੁਰੂ। ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਚੇਤੰਨਿ ਮਾਤ੍ਰਮੇਂ ਗੁਰੂ ਪਦਕੀ ਲਖਣਾਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂਮੇ ਅਸੀ

ਪਦਕਾ ਸੂਚਨ ਨਹੀਹੈ। ਸੋ ਅਸੀ ਯਿਹਕ੍ਰਿਆ ਪਦਹੈ। ਸੋਕ੍ਰਿਆ ਪਦ। ਦੋਨੋ ਪਦੋਕੇ ਦੋਨੋ ਅਰਥੋਕਾ ਅਭੇਦ ਵੋਧਨ ਕਰਤਾਹੈ। ਹਰੇਕ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਨਿਯਮਹੈ ਕ੍ਰਿਆਕਾ ਅਧਿਆਹਾਰ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋ ਇਸਿਲੀਏ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮਹਾਂਵਾਕਕੇ ਵੀਚਮੇ ਕ੍ਰਿਆਕਾ ਊਪਰਸੇ ਅਧਿਆਹਾਰ ਹੋਤਾਹੈ। ਅਸੀ। ਕ੍ਰਿਆਹੈ। ਸੋ ਅਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਭਾਵ ਅਭਾਵ। ਦੋਨੋ ਵਿਧੀਓ ਕਰਕੇ। ਅਸਤੀਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਸਤਾਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਅਭੇਦ ਰੂਪ ਕਰਕੇ। ਵੋਦਨ ਕਰਤੀਹੈ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ। ਚਿਦਾਭਾਸ ਮਿਥਿਆਹੈ। ਸਾਖੀਸਰੂਪ ਚੇਤਨਮੇ ਰਾਗ ਦੋਖਕੀ ਵਾਸਨਾਂਕਾ ਤੀਨੋ ਕਾਲਮੇ ਕਦੀਭੀ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਹੈ। ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਅਰਥ ਸਾਖੀਚੇਤਨ ਬਿਆਪਕਚੇਤਨਹੈ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂਅਰਥੋਂਕਾ ਅਸੀਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥਨੇ ਵਾਹ: ਗੁਰੂ ਇਨਿਨੋਦੋਂਪ ਦੋਂ ਕਰਕੇ ਅਭੇਦ ਕਥਨਕਰਾਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਮੇਂ ਬਕਾਰ ਵਕਾਰ ਇਨਿਦੋਨੋਂਅਖਰੋਂਵਾਲੇ ਪਾਠਯਥਾਰਥਹੈਂ ਜੋਕੁਛਕ॥ ਵਿਦਿਆਗੁਰੂਮਤਕੀਮੇਂ ਨਿਸਿਚਾਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਕਰਣੇਵਾਲੇ ਪੁਰੂਖਹੈ ਉਨਿਕੇਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂਮਤਕਾ ਯਥਾਰਥ ਸਿਧਾਂਤਮਿਲਿਤਾਹੈ ਕਿਉਕਿ ਜੋਵਿਚਾਰ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇਪਦ-ਅਰਥਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਂਚੋਕਾਵਦਸਾਸਤ੍ਰਮੇਂਲਿਖਾਹੈ ॥ ਸੋਸਭੀਵਿਚਾਰ ਦੋਨੋਂਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵਜੀ ਸ੍ਰੁਤੇਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ ਮਹਾਵਾਕ ਬਿਆਖਿਆ ਸਮਾਪਤਃ॥੧੩॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਪੂਰਵਪਖੀਕੀ ਆਸੰਕਾਕੇ ਉਤ੍ਰਕੇਵਾਸਤੇ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤਿਓਂਕੇ ਵਿਭਾਗੋਂਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਅਵਲਮੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਾਪਦਕਾ ਵਿਚਾਰਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ। ਬਕਾਰ ਵਕਾਰ ਇਨਿਦੋਨੋਂਪਾਠੋਂਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ॥ ਤਥਾਹੀ ਜੈਸੇਕਿਬਸਤ੍ਰ ਬਣਨੇਕੇਵੀਚਮੇਂ ਸੂਤਕਾ ਤਾਂਣਾਪੇਟਾਹੋਤਾਹੈ॥ਐਸੇਹੀ ਸਵਦ ਪਦਵਾਕਮੇਂਭੀ ਵਿਚਾਰਹੈ ਜੈਸੇਅੰਦਰ ਸਰੀਰਕੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਅਸਥਾਨਜੋ ਰਚੇਹੂਏਹੈਂ ਅਪਣੇ ਗਿਆਨ ਇਛਾਕ੍ਰਿਤੀ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕਰਕੇ ਉਨਿ ਅਸਥਾਨੋਂਮੇਂ ਅਨੇਕਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੇ ਪਦਵਾਕਸਵਦ ਪੈਦਾਹੋਤੇਹੈਂ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕੇਪ੍ਰਤੀ ਈਸ੍ਵਰਕੇ ਗਿਆਨ ਇਛਾ ਕ੍ਰਿਤੀ ਯਿਹਿਤੀਨੋਂ ਤਾਣਾਪੇਟਾਹੈ। ਇਸਿਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਤਿਨਾਮ ਯਿਹਿਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਰਕੇ ਰਚੇਹੂਏ ਮੰਤ੍ਰਹੈ। ਇਸਿਵਾਸਤੇ ਇਨਿਮੰਤ੍ਰੋਂਮੇਂ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਪਦਾਰਥ ਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਚੋਂਕੀ॥ ਬਿਵਸਥਾ ਸਮੀਚੀਨਹੈ। ਯਿਹ ਈਸ੍ਵਰ ਕੁਦਰਤਿਸੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰੀਦਸਗੁਰੂਜੀਕਾ ਦੋਨੋਂਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀਹੈ॥ ਅਵ ਜੀਵੋਂਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੀਵੋਂਨੇਜੈਸੇ ਵੇਦਾਂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ

ਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੈਸੇਮੰਤ੍ਰ ਕਥਨਕਰੇਹੈ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਓਂਸੇਆਦਲੇ
ਕਰਕੇ ਵੈਹੀਵਿਚਾਰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇਂਭੀ ਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਵਸਨਿਵਾਸੇ ਬਸ ਆਛਾਦਨੇ ਯਿਹਦੋਧਾਤੂਹੈ
ਇਨਿਦੋਨੋਂਧਾਤੂਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਹਗੁਰੂ ਵਕਾਰ ਬਕਾਰ ਇਨ
ਦੋਨੋਂ ਅਖਰੋਂਵਾਲਾ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪਾਠਬਨਜਾਤਾਹੈ ਔਰਭੀ
ਇਨਦੋਨੋਂ ਅਖਰੋਂਵਾਲੀ ਬਹੁਤਧਾਤੂਹੈਂ ਸੋਇਸਵਿਚਾਰਕੇ
ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਃ ਇਸਪਦਕਾ
ਔਰ ਇਸਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ਵਾਗਤੀ
ਗੰਧਨਿਓ ਇਸਕਾਵਿਚਾਰਯਿਹਹੈਵਾਇਸਧਾਤੂਕੇਚਾਰਅਰਥਹੈ
ਗਿਆਨ ਗਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੂਚਨ ਇਸਧਾਤੂਸੇਂ ਪਰੇਪ੍ਰਤੇਹੋਤਾਹੈ
ਬਿਆਕਰਣਕੀਰੀਤੀਕਰਕੇ ਉਸਿਪ੍ਰਤੇਕਾਅਰਥ ਜੋਕਹਿਤੇਹੈਂ
ਉਸਿਅਰਥਕਾ ਸੰਬੰਧ ਧਾਤੂਕੇਚਾਰੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਾਥਹੈ ਧਾਤੂਕੇ
ਅਰਥਕੋ ਸਬਦਕਾ ਤਾਂਣਾਂਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਪ੍ਰਤੇਕੇਅਰਥਕੋ ਸਬਦ
ਕੀ ਸਿਧੀਕੇਵਾਸਤੇ ਪੇਟਾਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਸੋਦੋਨੋਂ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਮਿਲ
ਜਾਤੇਹੈਂ ਪਦਬਨਾਕਰਕੇ ਅਰਥੋਂਕੋ ਪ੍ਰਗਟਕਰਤੇਹੈਂ ਇਸ
ਰੀਤੀਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਵਾਃ ਯਿਹਪਦ ਸਿਧਿਹੈ ॥ ਚਾਰਇਸਿਕੇ
ਉਕਤਅਰਥਹੈ ਜੀਵਸ੍ਰਿਟੀਮੇਂ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਵਾਃ ਇਸਿਅਖਰਕਾ ਯਿਹਵਿਚਾਰਹੈ ਇਸਿਆਦਕੇ ਅਖਰ
ਮੇਂ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣ ਇਨਿਦੋਮਤਕੇ ਭੇਦਕਰਕੇ
ਤੀਨਪਦਹੈਂ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਇਨਿਦੋਨੋਂਕੇ ਦੋਰੂਪਹੈਂ ਏਕ ਪ੍ਰਤੇਕਾ
ਅਰਥਹੈ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਇਸਿ ਅਰਥਮੇਂ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਸੋ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀਹੈ ਪੂਰਵ ਪਖਕੇ ਕਰਣੇਵਾਲੇਕੋ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਆਦੀਵਾ
ਇਸਿਅਰਥਮੇਂ ਏਕਭੀ ਪਦਅਰਥ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਥਾ
ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਪਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਜੈਸੇਹੈ ਐਸੇਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਹਕਾਰ ਗੁਕਾਰ ਰੁਕਾਰ ਇਨਿਤੀਨੋਂ ਅਖਰੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈਂ ਵਾਪਦਕਾ ਅਰਥ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਪੂਰਣਗਿਆਨ ਸਰੂਪਹੈ
ਪੂਰਣਗਿਆਨ ਵਾਲਾਹੈ ਹਕਾਰ ਅਖਰਕਾ ਅਰਥ ਵਿਸੇਖ
ਗਿਆਨਵਾਲਾਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਸਗੁਣ
ਵਿਰਾਟਬ੍ਰਹਮ ਬ੍ਰਹਮਨੇਸਠੀ ਬ੍ਰਹਮਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਅਖਰੋਂਕਾ
ਪ੍ਰਸਿਧਿਅਰਥਹੈ ਜੈਸੇ ਉਕਤ ਵਾਪਦਕਾਅਰਥਹੈ ਐਸੇਹੀ
ਹ੍ਰਿਵਧਾਤੂਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਉਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਹਕਾਰ
ਪਦਕੀ ਸਿਧੀਹੈ ਧਾਤੂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਤੇ ਅਰਥ ਤੀਨਪਦਤੀਨ
ਅਰਥਹੈਂ ਯਿਹਦਸਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਕਾਰ
ਇਸਿਅਖਰਮੇਂਹੈ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁ ਪਦਕਾ
ਵਿਚਾਰਹੈ ਤਥਾਹੀ ਗ੍ਰੀ ਧਾਤੂਕਾ ਅਰਥ ਅ ਗਿਆਨਕੀ
ਨਿਵਿਰਤੀਹੈ ਗ੍ਰੀਧਾਤੂਸੇਂ ਪਰੇਜੋ ਪ੍ਰਤੇਹੈਉਸ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ
ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ। ਐਸੇ ਅਰਥੋਂਕੀ
ਵਿਵਖਿਆਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਤੀਸਰਾ ਗੁ ਪਦ ਸਿਧਿਹੈ। ਇਸ
ਗੁਪਦਮੇਂ। ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈ। ਗ੍ਰੀਧਾਤੂ ੧ ਨਿਵਿਰਤੀ
ਅਰਥ ੨ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ੩ ਅਗਿਆਨਕੀ। ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਣੇ
ਵਾਲਾ। ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥਹੈ ੪ । ਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ
ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁ ਸਵਦਮੇਂ ਏਕ ਪਦਹੈ ਨ੍ਯਾਇ ਰੀਤੀਸੇਂ

ਦੋਪਦਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਮਤੋਂਮੇਂ ਤੀਨ ਅਰਥਹੈ। ਇਸਿ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ। ਗੁ ਸਬਦਮੇਂ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਰੂ ਪਦਮੇਂਭੀ ਯਿਹੀ ਉਕਤ ਬਿਵਸਥਾਹੈ। ਰੂ ਧਾਤੂਕਾ ਸਬਦ ਸਫੋਟ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰਥਹੈ। ਪ੍ਰਤੇਕਾਭੀ ਇਸਿ ਅਸਥਲ ਮੇਂ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ ਅਰਥਹੈ ਸਫੋਟ ਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਫਲਿਤ ਚੇਤਨਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੋ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਫਲਿਤ ਅਰਥਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਸੋਮੰਤ੍ਰਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਯਿਹਹੈ। ਵਾਃ ਹਃ ਗੁਃ ਰੂਃ॥ ਇਨਿਕਾ ਅਰਥ। ਪੂਰਣ ਗਿਆਨਵਾਲਾ ਵਿਸੇਸ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਅਗਿਆਨਕੋ ਦੂਰ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਫਲਿਤ ਸਫੋਟ ਬ੍ਰਹਮਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਜੋ ਚਾਰਪਦਹੈ ਉਨਿਚਾਰੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਯਿਹ ਉਕਤਚਾਰ ਅਰਥਹੈ। ਚਾਰੋਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕਾ ਪਰਸਪਰ ਅਭੇਦ ਏਕ ਸਰੂਪਹੈ। ਪੂਰਵਪੂਰਵ ਅਰਥਕਾ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਉਤ੍ਰਉਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕੇਵੀਚਮੇਂ ਅਨੁਏਹੈ ਚਾਰੋਂਪਦੋਂਕੇ ਆਪਸਮੇਂ ਕਰਮਧਾਰੇ ਤੀਨਸਮਾਸਹੈ ਤਬ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਏਕਪਦਬਨਿਗਿਆਹੈ ਸਾਬਦਗਿਆਨ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰਮੰਤ੍ਰਮੇਂਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ ਸਮਾਨਪੂਰਣ ਗਿਆਨ ਵਾਲੇਸੇਂ ਅਭਿੰਨਿਹੈ ਵਿਸੇਖਗਿਆਨਵਾਲਾ ਵਿਸੇਖਗਿਆਨ ਵਾਲੇਸੇਂ ਅਭਿੰਨਹੈ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇਸੇਂ ਅਭਿੰਨਹੈ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪਸਫੋਟ ਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਫਲਿਤ ਬ੍ਰਹਮਚੇਤਨ ਯਿਹ

ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਾਰਥਮੇਂ ਸਾਵਦਗਿਆਨਕਾ ਸਰੂਪਹੈ ਇਸਿਸਾਵਦਗਿਆਨਕੇ ਆਕਾਰਕੇਵੀਚ ਤੀਨਪਦੋਂਕਾਅਰਥ ਉਤ੍ਰਉਤ੍ਮੇਂ ਵਿਸ਼ੇਖਣਹੈ ਰੁ ਪਦਕਾਅਰਥ ਸਭੀਅਰਥੋਂਕੀ ਆਪੇਖਿਆਸੇਂ ਵਿਸ਼ੇਖਰੂਪਹੈ ਇਸਿਪਖਿਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਨਿਆਇਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀਕਰਕੇ ਇਕੀਪਦਹੈ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਇਕੀਹੀ ਉਨਿਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥਹੈ ਸਕਤੀਮਤਪਦੰ ਵਿਭਗਤੀਤਿਙ ਅੰਤੰਪਦੰ ਇਨਿਦੋਨੋਂ ਭੇਦੋਂਕਰਕੇ ਏਕਕਮ ਚਾਲੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਿਭਗਤੀਕੇ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਤਿਓਂਕੇਭੇਦਹੈ ਉਨਿਕੇਵੀਚਸੇਂ ਏਕ ਕੋਈਕ ਜਿਸਿਸਵਦਕੇ ਅੰਤਮੇਂਹੋਵੇ ਉਸਿਸਮੁਦਾਇ ਸਰੂਪ ਸਵਦਕੋ ਪਦਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪੂਰਵਪਖੀਕੇ ਦੂਖਣੋਂਕੀਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਸੇਂ ਨਿਵਿਰਤੀਕਾ ਖਿਲਾਨਾਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀਹੈ ਪੂਰਵਪਖੀਨੇ ਕਥਨ ਕੀਆਥਾ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦਅਰਥਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਂਚਮੇਂਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਏਕਭੀਨਹੀਹੈ ਸੋਕੈਈਮੁਤਕ ਰੀਤੀਕੋਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਉਤ੍ਰਦੀਏਹੈਂ ਕੈਮੁ-ਤਕ ਉਸਿਕੋ ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਜਿਸਿਵਾਯੁਨੇਂ ਸੁਮੇਰਪਰਵਤ ਉਡਾਦੀਆਹੈ ਰੂੰਈਤੋਂ ਉਸਵਾਯੂਕੇ ਆਗੇ ਤੀਨਕਾਲਭੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰ ਸਕਤੀ। ਐਸੇਹੀ ਦਾਰਸਟਾਂਤਮੇਂ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ। ਜਿਸਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਏਕਅਰਥਭੀ ਨਜਰਨਹੀ ਆਤਾ ਰਹਾ। ਸੋਇਸਿ ਪਖਕੇ ਵੀਚ। ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਦੋਊਪਰ ਅਸੀ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ। ਫਲਿਤਾ ਅਰਥ ਯਿਹਹੈ। ਇਸ

ਪਖਮੇਂ ਨਿਯਮ ਕਰਕੇ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਯਿਹਿਪਾਚੋਂ ਬਿਆਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦੀਏਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੇ ਬਿਆਸੀ ਭੇਦ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ਅਲੰ ॥ ੧੪ ॥

੧ ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਥ ਬ੍ਰਹਮਾਵਿਸਨੁਸਿਵਗੁਰੁ ਅਭੇਦ ਪਖ ਵਿਰਚਿਤੇ ॥ ਗੁਰੂਰਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੂਰਵਿਸਨੂ ਗੁਰੂਗੋਵਿੰਦ ਦੋਨੋਖੜੇ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਪ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਧਪ੍ਰਭੂ ਭੇਦਨਭਾਈ ਯਿਹ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂਸੇਂ ਜੈਸੇਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੇ ਦੋਭਾਗਹੈ ਇਸਿਲੀਏ ਵਾਇਸਿ ਪਦਵਿਚਾਰਮੇਂ ਬਿਵਸਥਾ ਯਿਹਹੈ ਵਸਧਾਤੂਕਾ ਅਰਥ ਸਰਵਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੋਕਰਕੇ ਬਸਣਾਂਹੈ ਉਸਿਧਾਤੂਕੋਪ੍ਰਤੇਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਭੀਕਹਿਤੇਹੈ ॥ ਸੋਉਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਤੇਦੋਨੋਂਕਾ ਮਿਲਕਰਕੇ ਵਾਪਦ ਬਨਤਾਹੈ ਔਰਵਕਾਰਾਦੀ ਬਕਾਰਾਦੀ ਅਨੇਕ ਧਾਤੂਕਾ ਯਿਹ ਪਦ ਬਨਤਾਹੈ । ਵਾਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ । ਸਰਵ ਨਿਵਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮ । ਔਰ ਧਾਤੂਕੇ ਬਕਾਰਾਦੀਕਾ ਬਾਪਦਜੋਹੈ ਇਸਿਕਾਅਰਥ ਅੰਤਰਬਾਹਰ ਨੀਚੇਊਪਰ ਸਰਬ ਕੋਆਛਾਦਨ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਵੇਵਧਾਤੂਕਾਭੀ ਜੋਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਪਦਹੈ ਇਸਕਾਭੀਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਹੀਹੈਬਸਤ੍ਰਕੇਸਦ੍ਰਿਸਆਤਾ

ਨਬਿਤ੍ਰਾਨਰੂਪਕਰਕੇ ॥ ਓਤਪੋਤਰਵਿਆਰੂਪਰੰਗ ਵਾਪਦਕੀ ਥਿਤਿਪਤੀਕਰਤੇਹੈ ਵਸਤੀਇਤੀਵਾਂ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾ ਪਦਕੀਸਿਧੀਹੈ ਹਰਤੀਇਤੀ ਹ: ਰੀਤੀਇਤੀ ਹ: ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਕਾਰ ਇਸਿਪਦਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੈ ਇਨਦੋਨੋ ਪਦੋਂਕਾਸਮਸ ਸਮੈਨੇਕਰਕੇਮੰਤ੍ਰਮੇਂਵਹਪਦਬਨਜਾਤਾਹੈਫਿਰਿ ਵਹਪਦਮੇਂ ਅਣਪ੍ਰਤੇ ਹੋਣੇਸੇਂ ਵਾਹ ਯਿਹਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧਿਭੈਆਹੈ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀਕਰਕੇ॥ਇਸਪਖਮੇਂਵਾਹਪਦਕੇ ਪਾਂਚਅਰਥਹੈਂ ਕ੍ਰਿਆਕੇ ਭੇਦਸੇਂ ਏਕਹੀਸਰਗੁਣਵਿਰਾਟ ਉਤਪਤੀ ਇਸਿਥਿਤੀ ਪ੍ਰਲੈ ਵ੍ਰਿਸਟੀ ਦਿਨਰਾਤਕੋ ਬਨਾਤਾਹੈ ਸੋਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਸਿਵ ਇੰਦ੍ਰ ਸੂਰਯ ਯਿਹਪਾਂਚੋਂ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ: ਇਸ ਪਦਕੇਹੀਹੈਂ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ: ਇਸਿਪਦਕੇ ਬਿਆਪਕ ਉਕਤਪਾਂਚਅਰਥ ਵਿਰਾਟਕਾਹੀਸਰੂਪਹੈਂ ਐਸੇ ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪਮੇਂਹੀ ਲਖਆਕਾਸਆਕਾਸ ਯਿਹਗੁਰੂ- ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇਵੀਚ ਨਿਰੂਪਣਹੈ । ਗਗਨਮੈਂ ਥਾਲਰਵਚੰਦ ਦੀਪਕਬਨੇ ਯਿਹਭੀਕਥਨ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਯਥਾਰਥ ਸਮੰਨਤਿਹੈ । ਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂਭੀ । ਸਹਸ੍ਰਪਾਦ ਸਹਸ੍ਰਚਖ੍ਯੂ ਸਹਸ੍ਰਜਿਹਵਾ ਯਿਹ ਵਿਰਾਟਕਾਸਰੂਪਹੈ । ਯਿਹੀਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ । ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂ। ਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਭੀ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਵਿਰਾਟਸਰੂਪਸੇਂ ਏਕਰੂਪ

ਹੋਨੇਕਰਕੇ। ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਆਠਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਪਦਹੈ । ਛਤੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨਕਾ ਸਰੂਪਹੈ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਿਰਾਟਗੁਰੂਅਭੇਦਃ ॥ ੧੫ ॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਵਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਭੇਦ ਘਟਤਬਿਆਪਕ ਪਖਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਜੈਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥ ਵਿਰਾਟ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਕਥਨਕੀਆਹੈ। ਉਸੀ ਭੇਦਸੇਂ ਉਪਾਸਨਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਅਰਥਮੇਂ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਇਸੀ ਵਿਚਾਰਕੋ ਸਪਸਟ ਕਰਤੇਹੈ । ਵਿਰਾਟ ਰੂਪਬ੍ਰਹਮਾ ਸਰਵਅਸਥਾਨੋਂਮੇ ਵਿਆਪਕਹੈਕਰਕੇ ਏਕਖਿਣਮਾਤ੍ਰਮੇਂਹੀ ਚਾਰੋਂਖਾਣੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੀਰਚਨਾਂਕੋਕਰਤਾਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਵੋਹੀ ਵਿਰਾਟਰੂਪ ਵਿਸਨਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਏਕਖਿਣਮਾਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਸਤੋ ਪ੍ਰਧਾਨਸਗੁਣ ਸਰੂਪਮੇਂ ਲੋਏਂਆਕਾਸੇਂਪਾਤਾਲੋਕੇ ਚਾਰੋਂਖਾਣੀਕੀ ਪਾਲਨਾਕਰਤਾਹੈ। ਇਸਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਿਵਹੋਕਰਕੇ ਪਰਲੈ ਕਰਤਾਹੈ ਐਸੇਹੀਸੂਰਧਰੂਪ ਕੁਦਰਤਕਰਕੇ ਦਿਨਰਾਤਕੇ ਭੇਦਕੋ ਬਨਾਕਰਕੇ ਵਿਰਾਟਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਚਾਰੋਂਖਾਣੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੀ ਰਚਨਾਂਕੋ ਸਤਾਦੇਕਰਕੇਧਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ ਵਰਖਾਸੇਂ ਆਦਲੇਕਰਸਭੀ ਬਿਵਹਾਰੋਂਮੇਂ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਿਚਾਰਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵੀਚਹੈ ਯਿਹਉਕਤਚਾਰਜੋ ਵਿਰਾਟਕੇਸਰੂਪਹੈ ਯਿਹੀਵਾਹਗੁਰੂ

ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾ ਸਮੀਚੀਨ ਅਰਥਹੈ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਸੰਸੇਵਿਪਰਯੇ
ਰੂਪ ਭ੍ਰਮਸੇਰਹਿਤ ਐਸੇ ਚਾਰਸਰੂਪ ਵਿਰਾਟਕੇਜੋਹੈਂ ਯਿਹੀ
ਉਪਾਸਨਾਕਾਵਿਖੇਹੈ ਇਨਕਾਹੀ ਵ੍ਰਧੀਕਰਕੇ ਅੰਦਰਮੇਂ
ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਜਾਤਾਹੈ ਇਨਚਾਰੋਂਅਰਥੋਂਕੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ
ਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥਸਰੂਪ ਭਗਵਾਨਕਹਿਤੇਹੈਂ ਛੇਭਗਵਾਲਾਹੋਨੇਂਸੇਂ
ਸੋ ਛੇ ਭਗਯਿਹਹੈਂ ਉਤਪਤੀ ੧ ਇਸਥਿਤੀ ੨ ਸੰਘਾਰ ੩
ਪ੍ਰੇਰਣਾ ੪ ਬਿਅੰਤ ੫ ਅਸੰਗ ੬ ਇਸਛੇਸਾਮਰਥਵਾਲੇਕੋ
ਭਗਵਾਨਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰੇਰਣਾਂ ਅਸੰਗ ਬਿਅੰਤ
ਇਨਿਤੀਨਸਰੂਪਸੇਂਅਧਿਸ਼ਠਾਨਸੁਧਕਹਾਜਾਤਾਹੈ। ਉਤਪਤੀ
੧ ਇਸਥਿਤੀ ੨ ਪਰਲੈ ੩ ਰਜੋਸਤੋਤਮੋ ੩ ਇਨਛੇਕਰਕੇ
ਯੁਗਤਹੋਨੇਸੇਂ ਮਾਇਆਵਿਸਿਸਟ ਸਗੁਣਵਿਰਾਟਬ੍ਰਹਮਕੋ
ਭਗਵਾਨਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਸੋਐਸੀ ਮਾਇਆਕੋਭਗਵਤੀ ਕਹਾ
ਜਾਤਾਹੈ ਸੋਯਿਹਐਸੀਭਗਵਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥਹੈਸੋ
ਐਸੇਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਜਾਪਕੋਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੈ ਐਸੀਭਗਵਤੀ
ਕੀ ਦਸਮੇਂਪਾਤਸ਼ਾਹਜੀਨੇਂ ਉਪਾਸਨਾ ਹੇਮਕੁੰਡਪਰਵਤਕੇ
ਵੀਚਕਰੀਹੈ ॥ ਸੋਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇਵੀਚਸਪਸਟਹੀ ਲਿਖਿਆਹੈ
ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਜੋਯਿਹ
ਪਾਂਚਹੈ ਯਿਹੀ ਉਪਾਸਨਾਂ ਵਿਖੇਹੈ ਯਿਹੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕੀਮੁਕਤਕਾ ਸਰੂਪਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਇਸਿਵਿਰਾਟਸਰੂਪ
ਅਰਥਮੇਂ। ਵਿਸਿਸਟਾ ਅਦ੍ਵੈਤ ਮਤਵਾਲੇ ਉਪਾਸਨਾਂ
ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਸ੍ਰੀਵੈਸਨਵ ਆਚਾਰੀਜਿਨਿਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਔਰ

ਭੇਦ ਸਹਿਸਨੂ ਅਭੇਦਮਤਵਾਲੇਜੋਹੈ ਰਾਮਾਨੰਦਜੀ ਉਨਕਾਭੀ ਇਸੀਅਰਥਕੇਵੀਚ ਪਰਯਵਸਾਨਹੈਂ ॥ ਭੇਦ ਘਟਤਿ ਬਿਆਪਕਕਾ ॥ ਅਰਥਕਰਤੇਹੈਂ ਜੈਸੇ ਅੰਗਾਂਵਾਲੇਕੇਵੀਚਮੇਂ ਅਪਣੇ ਪਰਸਪਰਅੰਗੋਂਕਾ ਭੇਦਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ । ਐਸੇਹੀਵਿਰਾਟ ਕੇਸਰੂਪਵੀਚ ਨਾਨਾਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਰਚਨਾਹੈ ਸੋ ਐਸੀਰਚਨਾ ਵਿਸਿਸਟ ਹੋਕਰਕੇ ਜੋਬਿਆਪਕਹੋਵੇ ਉਸਕੋ ਭੇਦਘਟਿਤ ਬਿਆਪਕ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਭੇਦਘਟਤਿ ਬਿਆਪਕ ਵਾਹਗੁਰੂਕੇ ਅਰਥ । ਵਿਰਾਟਸਰੂਪ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕਾਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀਹੈ ॥ ਔਰ ਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾਕਾਭੀ ਯਿਹੀ ਅਰਥਹੈ । ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਪੂਰਵਕੀਰੀਤੀਸੇਂ ਜੈਸਾਹੀ ਪਦਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਪਦਅਰਥਦੋਨੋਂ ਇਸਿਪਖਕੇ ਵੀਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਛਤੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ । ਪਦੋਂਕਾਵਿਭਾਗ ਯਿਹਹੈ ॥ ਵ ਹ ਵਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਤੀਨਹੀ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਸਮਾਸਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਭੇਦਘਟਤ ਬਿਆਪਕਪਖੇ ਬਿਰਾਟਪੰਚ ਉਪਾਸਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਃ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੧੯ ॥

੧ ਓਂਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਅਥਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰੇ ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰਵਿਚਾਰਃ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥ ਬਹੁਤਸੂਖਮ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕਰਣੇਕੇਯੋਗਹੈ ਕਿਉਕਿ ਪੂਰੂਖੋਂਕੀ

ਵ੍ਰਿਤੀਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥਾਂਕੇਵੀਚ ਅਨਾਦੀ ਅਧਿਆਸਮੇਂ ਲਗੀਹੂਈਹੈ ਸੋਈ ਵਿਚਾਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰੁਖਨੇਂ ਵਿਸਨਕਹਾਹੈ ਤਵਦੂਸਰਾ ਪੁਰੁਖਸੁਣਕਰਕੇ ਉਤ੍ਰਦੇਤਾਹੈ ਹਾਂਜੀ ਲਛਮੀਦਾਪਤੀ ਗਰੁੜਕਾ ਅਸਵਾਰ ਚਾਰਬਾਂਹਾਂਵਾਲਾ ਵਿਸਨ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰਵੀਚਬੈਠਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਭੀ ਐਸਾਹੀ ਉਤ੍ਰਦੇਤਾਹੈ ਚਾਰਮੁਖਵਾਲਾ ਹੰਸਕੇ ਉਪਰਚੜਿਆ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕਮੇਂਬੈਠਾਹੈ ਐਸੇਹੀਸ਼ਿਵਕਹਿਣੇਸੇਂ ਭੀ ਉਤ੍ਰ ਪੁਰੁਖਦੇਤਾਹੈ ਬੈਲਕੇ ਉਪਰਚੜ੍ਹਾਹੂਆਪਾਰਵਤੀਕਾ ਪਤੀਸਿਵਕੈਲਾਸਪਰਵਤਮੇਂਰਹਿਤਾਹੈਐਸੇਹੀਰਾਮਕ੍ਰਿਸਨਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਮੇਂਭੀ ਸੁਣਕੇਪੁਰੁਖਉਤ੍ਰਦੇਤਹੈਂ ਸੋਦੋਨੋਂਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀ ਮਥੁਰਾਕੇ ਆਯੁਧਿਆਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਰਹਿਤੇਹੈ ਸੋਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂਕੇ ਅਰਥਕੇ ਵੀਚ ਕੋਈ ਪੁਰੁਖਭੀ ਵਿਚਾਰਕੋਨਹੀ ਕਰਤਾਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾ ਕਿਆਅਰਥਹੈ ਕਹਾਂਵੋਹ ਅਰਥ ਰਹਿਤਾਹੈ ਕਿਸਿਕੇਉਪਰ ਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥਅਸਵਾਰਹੈ ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੇ ਬਹੁਤਸੂਖਮਹੋਣੇਸੇ ਪੁਰੁਖੋਂਕੀਵ੍ਰਿਧੀ ਨਹੀ ਲਗਤੀਹੈ ਸੋਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਵਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦੀਆਹੈ ਈਹਾਂਔਰਭੀ ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈਂ ਪੂਰਣ ਰੀਤੀਪ੍ਰਦਰਸਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕਰਕੇ ਇਕਤਾਲੀਅਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂਮੰਤ੍ਰੋਂਕੇ ਅਸਥਾਨਮੇਂ ਚਾਰ ਅਖਰਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰਹੈ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਬਾਰਾਂਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ । ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀਹੈ । ਮਹਾਂਬਿਆ-

ਹ੍ਤੀ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਜੋਸਰਵਪ੍ਾਣੀਮਾਤ੍ਰਕੇਪ੍ਤੀ ਮਹਾਨ ਬਿਆਪਕ ਅਰਥਹੋਵੇ। ਸੋਈਕਹਿਤੇਹੈ। ਅਲਪਗ ਜੀਵੋਂਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀਕੇ ਭੇਦਕੀ ਬਨਾਵਟ ਨਾਮਰੂਪਆਸਰੇ ਯਿਹਤੀਨੋਂ ਬਿਨਾਸੀਥੇ ਬਿਨਾਸੀਹੈ ਬਿਨਾਸੀਹੋਮੇਂਗੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਸਰੂਪ ਵੀਚ ॥ ੧ ॥ ਜੋਪੂਰਵਮੇਂ ਵਿਰਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਆਕੇਭੇਦ ਕਰਕੇ ਚਾਰਸਰੂਪਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ। ਸੋਜੁਦੇਜੁਦੇਹੈ । ਉਨਚਾਰੋਂਕੇ ਚਾਰਬਿਆਹ੍ਤੀ ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ॥ ੪ ॥ ਕੇਵਲਵਿਰਾਟਰੂਪ ਜੋਏਕਹੈ ਯਿਹਛੇਮੀ ਬਿਆਹ੍ਤੀਹੈ॥ ੬॥ ਸੁਧਰੂਪ ਨਿਰਗਤ ਪ੍ਰਪੰਚਸੇ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਹਮਕਾਸਰੂਪ ਸਾਤਮੀਬਿਆਹ੍ਤੀ ਕਹਿਤੇਹੈ ॥ ੭ ॥ ਸਰਵਕਾ ਉਪਾਦਾਨਕਾਰਣ ਮਾਇਆ ਸਕਤੀ ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਤੀ ਤੀਨਗੁਣਸਰੂਪਹੈ ॥ ੮ ॥ ਪਰਮਾਤਮਾਂਕੀ ਮ੍ਰਯਾਦਕਾ ਕਿਸੀਨੇ ਅੰਤਨਹੀ ਪਾਇਆ ॥ ੯ ॥ ਮਾਇਆ ਚੇਤਨਸੇਂ ਬਿਨਾ ਪਾਂਚਤਤਕੇਸਾਥ ਛੇਮੀ ਬਸਤੂਕੋਈ ਨਹੀਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ਪਾਂਚਤਤਿਕਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਬਨਾਏਹੈਂ ਕੈਸੇ ਧਾਰਣ ਕਰੇਹੈ ਕਿਸਿਜੁਜਕੋ ਦੇਕਰਕੇ ਅੰਨਿਫਲੋਂਕੀ ਕਿਸਿਮੇਂ ਬਨਾਈਹੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਇਸਵਿਚਾਰਕੋ ਵੇਦੋਂ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂਕੇ ਬਨਾਨੇਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾਹੈ ਯਿਹ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਤੀ ਗਿਆਰਾਂਕੀਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਪ੍ਰਾਣਹੋਤੇਹੈਤਬ ਸਰੀਰਬਨਾ ਰਹਿਤਾਹੈ ਪ੍ਰਾਣਨਿਕਸਜਾਤੇਹੈਜਬ ਤਬਸਰੀਰ ਨਹੀਰਹਿਤਾ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਾਣੋਂਕਾਨਿਕਸਜਾਣਾ ਜਾਂਬਨੇ ਰਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਣੋਂਕੇਆਧ

ਮੰਤ੍ਰਕਾਵਿਚਾਰ ਯਿਹ ਸਭੀ ਈਸ੍ਵਰਕੀਕੁਦਰਿਤਿਮੇਂਹੈ ॥
ਕੋਈਪੁਰੁਖ ਕਤਾਵੇਂਕਰਕੇ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾਹੈ ॥ ੧੨ ॥
ਯਿਹਬਾਰਾਂ ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾ
ਯਥਾਰਥਅਰਥਹੈ। ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੀ ਕਿਸੀਅਰਥਮੇਂ ਸਮੁਦਾ
ਇਕਰਿਕੇਰੂੜੀਵ੍ਰਿਤੀਹੈ ਕਿਸੀਅਰਥਕੋ ਵਾਹਗੁਰੁ ਯਿਹਪਦ
ਯੋਗਰੂੜਵ੍ਰਿਤੀਮੇਂਕਥਨਕਰਤਾਹੈ। ਕਿਸੀਅਰਥਕਾ ਯਿਹਪਦ
ਕੇਵਲਯੋਗਵ੍ਰਿਤੀਮੇਂ ਵਾਦਕਹੈ ॥ ਔਰਬਹੁਤਸੇ ਅਰਥ
ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਵੈਵਰੂਪਜੁਦੇਜੁਦੇ ਅਖਰੋਂਕਰਕੇਹੋਤੇਹੈਂ ॥
ਕੋਈਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤਿਓਂਕਰਕੇਹੋਤੇ
ਹੈ। ਯਿਹਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥੋਂਕਾ ਖਜਾਨਾਹੈ ਜੈਸਾ
ਅਰਥ ਕਿਸੀਕੋ ਚਾਹਤਾਹੋਵੇ। ਵੈਸਾਹੀ ਅਰਥ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇ
ਸਮੀਚੀਨਅੰਤਸਕਰਣਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੋਤਾਹੈ। ਸੋਯਿਹ
ਉਕਤਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਬਾਰਾਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥਹੈ
ਇਸਿਪਖਮੇਂਭੀ ਪੂਰਵਕੇਪਖਕੀ ਰੀਤੀ ਜੈਸਾਹੀਮੰਤ੍ਰਮੇਂ
ਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥੋਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ॥ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਔਰਭੀਯਿਹਵਿਚਾਰਹੈ
ਜੈਸੇਕਿਕੁਦਰਿਤਿਸੇਂ ਜਮੀਨਕੇ ਨੀਚੇਮੀਠਾਜਲਹੈ ਜਮੀਨਕੋ
ਖੁਧਣੇਵਾਲਾਮੀਠੇਜਲਕੋਬਣਾਤਾਨਹੀਹੈ ਮੀਠੇਜਲਕੋਬਤਾਤਾ
ਹੈਐਸੇਹੀਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਅਨੰਤਪ੍ਰਕਾਰੋਂਸੇ ਜੋਅਰਥਹੈ
ਉਨਿਅਰਥੋਂਕੋ ਹਮਬਨਾਤੇਨਹੀਹੈ ਅਰਥੋਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ
ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ ਦੂਸਰਾਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕੁਦਰਿਤਿਸੇਹੋਨੇਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਣ
ਕਾਸੰਵੰਧਜੋਤਸੀਖੈਚਕੇਨਹੀਬਨਾਤਾਹੈਗ੍ਰਹਣਬਨੇਹੂਏਕੋਸੰਵੰਧ

ਕੈਬਤਾਤ੍ਹਾਹੈ ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੇਂਜੋਅਰਥਹੈ ਹਮਉਨਅਰਥੋ
ਕੋ ਬਨਾਤੇਨਹੀਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕੇਜੋਸਿਧਿਅਰਥਹੈ ਉਨਿਕੋਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦਅਰਥਗਿਆਨ
ਮੇ ਵਿਚਾਰਹੈ ਬੁਧੀਮਾਨ ਮਹਾਤਮਾਵਿਚਾਰਸੀਲ ਕ੍ਰਿਪਾਕਰਕੇ
ਸਮੀਚੀਨਰੀਤੀਸੇ ਅਵਲੋਕਨਕਰੇਗੇ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ
ਮੰਤ੍ਰੇ ਦੁਆਦਸਮਹਾਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚਾਰਃ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੧੭॥

ੴ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਇਸਉਤ੍ਰਗ੍ਰੰਥਕੇਵੀਚਮੇ ਮੀਮਾਂਸਾਕੇਵਿਚਾਰਸੇ ਜੋਚਾਰਪ੍ਰਕਾਰ
ਕੀ ਮੁਕਤਹੈ ਸੋਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥ ਕਿਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਹੈ
ਯਿਹਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋਕਿਜਬ
ਗੁਰੂਸਿਖਦੋਨੋਹੀਅਗਿਆਨੀਹੈਤਬਉਨਦੋਨੋ ਵਿਚਾਰਕੀਆਹੈ
ਜਪ ਦਾਨ ਤੀਰਥ ਕੇ ਕਰਨੇਸੇ ਹਮਾਰੀ ਮੁਕਤਹੋਵੇਗੀ
ਪ੍ਰਾਣਕੇ ਨਿਕਸਜਾਣੇਸੇ ਪੀਛੇ ਸ੍ਵਰਗਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਰੂਪ ਸੇ
ਸ੍ਵਰਗ ਵੈਕੁੰਠ ਔਰਜਗਾਮੇ ਅਸਥਾਨ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੋਵੇਗਾ
ਯਿਹਦੋਨੋਂਕਾ ਅਭੀਪ੍ਰਾਇਹੈ ਸੋਇਸਿਵਿਚਾਰਕਾ ਮੀਮਾਂਸਾਮੇਂ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੂਤ੍ਰਲਿਖਤੇਹੈ ਅਥਾਅਤ ਧਰਮ ਜਿਗਿਆਸਾ ਸ੍ਵਰਗ
ਕਾਮੋਅਗਨੀਖੇਮੀਅੰਪਸ਼ੰਆਲਭੇਤ ਇਸਿਸੂਤ੍ਰਸ੍ਰੁਤੀਦੋਨੋਂਕਾ
ਅਰਥਕਰਤੇਹੈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂ ਇਸਿਮੀਮਾਂਸਾਸੂਤ੍ਰਕੇਆਠਅਖਰ
ਹੈਸੋਦੋਨੋਂਕਾ ਮਿਲਾਹੂਆ ਅਰਥਹੈ ਤਥਾਹੀ ਸ੍ਵਰਗਕੀਕਾਮਨਾ
ਵਾਲਾ ਪੁਰੁਖਜੋਹੈ ਧਰਮਰੂਪ ਜਗਮੇਂ ਅਗਨੀਸੇਂ ਪਸੂਸੰਬੰਧੀ

ਹੋਮਕੋਕਰੇ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਦੋਨੋਂਕਾਅਰਥਹੈ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ
ਸੋ ਯਿਹਵਿਚਾਰਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ ਸੋ ਐਸੇਅਰਥਕੀ ਔਰ ਐਸੀ
ਮੁਕਤਕੀ ਰੁਨੂਮਤਕੇਵੀਚ ਕੋਈ ਜਰੂਰਿਤਨਹੀਹੈ ਤਥਾਪੀ
ਪ੍ਰਸਨਵਾਲੇਕਾ ਕਥਨਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਸੇਂ ਸ੍ਵਰਗ
ਮੁਕਤਕਾ ਨਿਰੂਮਣਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ ਇਸਿਲੀਏ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈ ਜੋਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਕੇਵੀਚ ਵਸਹਿੰਵ
ਦੈਧਾਤੂਕਾ ਵਾਹ ਯਿਹਪਦ ਬਨਾਇਆਹੈ ਸੋਇਸਿਪਦਕੇ
ਜੋਵਿਰਾਟਰੂਪਸੇਂਪਾਂਚ ਅਰਥਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ ਉਨਿਪਾਂਚੋਂ
ਅਰਥੋਂਕੋ ਮੰਦਿ ਅਧਕਾਰੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰੀਛਿਨਿ ਪ੍ਰੇਖਰੂਪ
ਕਰਮ ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਣਾ ਸੋਵੈਹਪੂਰਵਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ
ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਪਦਕਾ ਅਰਥ ਵਾਸਤਵਕਸੇਂ ਬਿਆਪਕਹੈ
ਅਗਿਆਨੀਕੋ ਵੋਹੀਅਰਥ ਪਰੀਛਿਨਿ ਪ੍ਰੇਖਹੈ ਸੋਅਗਿਆਨੀ
ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰੂਪਣਵਾਸਤੇ ਯਿਹਵਿਚਾਰਹੈ ਇਸਿਵਾਸਤੇ
ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੀ ਬਿਆਖਿਆਹੈ
ਤਥਾਹੀ ਵਹ ਧਾਤੂਕਾਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਰਥਹੈ ਇਸਿਧਾਤੂਸੇਂਣਿਚ
ਪ੍ਰਤੇਹੈਂ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰੇਰਣਾਹੈ ਧਾਤੂਕੇ ਕ੍ਰਿਆ ਕਹਿਤੇਹੈਂ
ਣਿਚਿਪ੍ਰਤੇ ਹੋਣੇਂਸੇਂ ਵਾਹੀ ਯਿਹਸਰੂਪ ਧਾਤੂਕਾਹੈ ਉਕਤਵਾਹ
ਪਦਕੇ ਪਰੀਛਿਨਪ੍ਰੇਖ ਅਰਥ ਚਾਰੋਂਹੀ ਇਸਿਧਾਤੂਕਾ
ਕਰਮਹੈ । ਮੰਦਅਧਕਾਰੀ ਜਿਗਿਆਸੂਕਰਤਾਹੈ । ਪਰੀਛਿਨ
ਪ੍ਰੇਖਅਰਥੋਂਕੇ ਸਮਾਨਗਿਆਨਵਾਲਾਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਰਕਹੈ ਅਵਚਾਰੋ
ਕਾ ਸਮੁਦਾਇਇਕਤ੍ਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਵਾਹੀਧਾਤੂਹੈ। ਵਾਹਕਰਮ

ਹੈ ਜਿਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾਕਰਤਾਹੈ । ਗੁਰੂ ਜਿਸੋਂਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾਂਕੋ ਕਰਣੇਵਾਲਾਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆਕਰਤਾਪ੍ਰੇਰਕ ਇਨਿਚਾਰੋਂਕਾਸਮੂਦਾਇਯਿਹਹੈ । ਅਵਸਾਖਿਆਤ ਚਾਰੋਂਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪਰਸਪਰਸੰਵੰਧਕੇਵਾਸਤੇ। ਬਿਤਪਤੀ ਕਰਤੇਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੀ ਸਿਧੀਵਾਸਤੇ ਜਿਗਿਆਸੂ ਵਾਹਿ ਵਹੰਤੀ ਗੁਰੂਪ੍ਰੇਰੈਤੀ ਐਸੇ ਅਰਥਕੀ ਜਵਇਛਿਆ ਹੋਤੀਹੈ ਤੁਵਪ੍ਰੇਰਣਾਂਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਵਾਹੈਤੀ ਇਤੀ ਵਾਹਃ ਯਿਹ ਪਦ ਬਿਆਕਰਣ ਕਰਕੇ ਸਿਧਿਹੋਤਾਹੈ॥ ਔਰਸਵਦਹੈ ਅਰਥ ਜਿਸਿਕਾ ਐਸੀਗ੍ਰਿਜੇ ਯਿਹਧਾਤੂਹੈ ਇਸਕਾ ਗੁਰੂਪਦ ਬਨਤਾਹੈ ਇਸਿਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸ੍ਵਰਗਕੇ ਸਕਾਮੀ ਅਧਿਕਾਰੀਓਂਕੋ ਉਪਦੇਸਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਸਕਾਮੀ ਪੁਰੁਖ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਗੁਰੂਪਦਕੀ ਸਿਧੀਹੈ ਅਵਇਨ ਦੋਨੋਪਦੋਂਕਾ ਉਪਪਦਸਮਾਸ ਜਾਣਲੈਣਾ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਰਕੇ। ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ ਇਨਿਦੋ ਸਵਦੋਂਕਾ। ਪਦਪਦਾ-ਰਥਗਿਆਨਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ। ਇਨਸਭੀਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਹੈ। ਜੋਮੀਂਮਾਂਸਾ ਕੇ। ਉਕਤਕਥਨ ਕਰੇਹੂਏ ਸੂਤ੍ਰਕਾਅਰਥਹੈ ਵੋਹੀਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ । ਪਦਪਦਾਰਥ ਗਿਆਨ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਜੈਸੇਕਿ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਈਕਾਰ ਇਨ ਚਾਰੋਹੀਂ ਪਦੋਂਕੇ । ਵਿਸਨੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ਼ਿਵ ਲਛਮੀ। ਯਿਹ ਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ । ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾਭੀ ਅਰਥ

ਉਕਤ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਇਸਿਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਉਕਤ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਵੀਚ ਇਸਪਖਮੇਂ ਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨ ਯਿਹਿਤੀਨੈ। ਤੀਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੇ ਮੀਮਾਂਸਿਕਮਤ ਧਰਮਜਿਗਿਆਸਾ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ॥ ੧੮॥

੧ ਓਂ ਪਰਦ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ॥

ਇਸਪਖਮੇਂ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦਪਦਾਰਥਗਿਆਨਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕੋ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਭੇਦਕੋ ਉਦੇਸ਼ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦੋਂਕਾਕਰਮਸੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ ਅਰਥੋਂਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨਲੀਏ ਸੋਕ੍ਰਮਯਿਹਹੈ ਉ, ਊ, ਅ, ਆ, ਹ, ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ, ਵਾਹਗੁਰੂ। ਊ ਵ ਵਾ ਇਸਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨਸੇਂ। ਦਸਪਦੋਂਕਾ। ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਸੰਵੰਧ ਹੋਕਰਕੇ ਪੀਛੇਸੇਂ ਪਦੋਂਕੇ ਸਮਦਾਇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੋਤੀਹੈ। ਸੋਕ੍ਰਮਸੇ। ਉਕਾਰ ਊਕਾਰ ਅਕਾਰ। ਇਨਿਤੀਨੋਂ ਪਦੋਕਾਅਰਥ। ਉਕਤਵਿਰਾਟਕੇ ਤੀਨਰੂਪ। ਬ੍ਰਹਮਾਸਿਵਵਿਸਨਹੈਪਦੋਂਕੀ। ਯਥਾਯੋਗ ਸੰਖਿਆਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ। ਆਙ,। ਇਸਿਉਪਸਰਗਕਾ ਅਰਥ। ਸਮੁਰੇ ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ। ਇਨਿਪਦੋਂਕੇ ਸਮੁਦਾਇਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੋਹਕਾਰ ਰੂਪਪਦਹੈ। ਇਸਿਕਾਅਰਥ ਉਕਤਰੀਤੀਸੇਂ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ

ਵਿਰਾਟਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਨੇ ਵਾਲ਼ਾਹੈ। ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਿਰਾਟ ਗੁਰੂ ਯਿਹਿਦੋਨੋਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈਂ ਸੋਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਸਮੁਦਾਇਰੂਪਪਦਕੇ ਅੰਦਰਦਸਅਵੈਵਰੂਪ ਪਦਹੈ। ਦਸ਼ਹੀ ਅਰਥ ।ਨਿਆਇਕੀਰੀਤੀਸੇਂ ।ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸਿਸਮੁਦਾਇਕੇ ਅੰਦਰ। ਬੀਸਪਦ ਬੀਸਅਰਥਹੈਂ। ਇਸਿ ਸੂਖਮ ਵਿਚਾਰਕੋ ਮਹਾਨਵਿਚਾਰਵਾਲੇ ਸਪਸਟਕਰਲੇਮੇਂਗੇ। ਔਰ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦੋਂ ਅਰਥੋਂਮੇਂ ਔਰਭੀ ਵਿਚਾਹੈ ਪੂਰਵ ਪੂਰਵ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਉਤ੍ਰਉਤ੍ਰਪਦਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ। ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਜੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇਂ। ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇਪਦ ਅਰਥਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਂਚੋਂਕੋ ਗੁਪਤ ਕਰਕੇ ਰਖਾਹੈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣੇਵਾਲੇਭੀ ਯਥਾਰਥ ਨਿਰੂਪਣਨਹੀ ਕਰਸਕਤੇ ਕਿਉਕਿ ਵੇਦਕੇ ਔਰਨਿਆਇਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂਭੀ ਅਤੀ ਕਠਨ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾਵਿਚਾਰਹੈ। ਅਵਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਪਦਕੇ ਜੋਅਰਥਹੈ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ। ਉਨਿਅਰਥੋਂਕੇਵੀਚਮੇਂ ਵਿਸੇਖ ਵਿਸੇਖਣ ਭਾਵਕੀਰੀਤੀਸੇਂ ਸ਼ਾਵਦਗਿਆਨਕੀ ਅਵਸਥਾ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ। ਜੋਯਿਹਸਾਵਦ ਗਿਆਨ ਨਿਰੂਪਣਕੀਆਜਾਤਾਹੈ। ਸੋਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂ ਕਾਹੀਅਰਥਹੈ। ਬਾਹਰਕਾਨਹੀਹੈ। ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਨੇਂ ਅਕਲਮੇਂ ਯਥਾਰਥਆਨਾ। ਅਥਵਾ। ਵ੍ਰਧੀਮੇਂਨਹੀਆਨਾ। ਯਿਹਅਪਣੇਅਭਿਆਸਕੀ ਸਾਮਰਥਸੇਂ ਅਵਲੋਕਨਕਰਲੇਵੇਂ

ਜੈਸੇਇਸਿਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂਕਾ । ਸਮੀਚੀਨਅਰਥਹੈ ।
ਇਸੀ ਅਰਥਮੇਂ । ਸਾਂਵਦਗਿਆਨਲਿਖਤੇਹੈਂ । ਉਕਤਵਿਰਾਟ
ਕੇ ਤੀਨੋਂ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਣੇਕੇਯੋਗਹੈਂ ॥ ਉਦੇਸਤੀਨੋਂਕੋਹੀ
ਹੋਣੇਸੇ ਵਾਹਃ ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ॥੧॥ਸਰਵਪ੍ਰਕਾਸੇਂ
ਆਪਦਕਾਅਰਥਹੈ ਸੋਆਪਦਮੰਤ੍ਰਕੇਅੰਦਰਹੈ ॥ ੨ ॥
ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਤੀਨੋਂਸਰੂਪੋਂਕੋਪ੍ਰਾਪਤਹੋਣੇ
ਵਾਲਾਜਿਗਿਆਸੂਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ॥ ੩ ॥ ਕਰਮਸਰੂਪਬ੍ਰਹਮਕੋ
ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਨੇਮੇਂ ਧਾਤੂਰੂਪਕ੍ਰਿਆਕਰਕੇ । ਸਿਸਿਕ੍ਰਿਆਮੇਂ
ਕਰਤਾਹੈ ॥ ੪ ॥ ਜੈਸੇਮੰਤ੍ਰਮੇਂਕ੍ਰਿਆਹੈਉਸਿਕ੍ਰਿਆਮੇਂ ਜੋ ਣਿਚਿ
ਪ੍ਰਤੇਸੇਂਬਿਨਾ ਣਿਚਿਕਾਅਰਥ ਪ੍ਰੇਰਣਾਹੈ ਉਸਿਕਾਕਰਮ
ਸਿਸਿਹੈ ਗੁਰੂਕਰਤਾਹੈ ॥੫॥ ਅਵਵਿਸੇਸਵਿਸੇਸਣੋਂਕਾਪਰਸ
ਪਰਸੰਬੰਧਕਰਕੇ ਸਾਂਵਦਵੋਧਕਾਸਰੂਪ ਸੰਪੂਰਣ ਲਿਖਤੇਹੈਂ
ਵਾਹਗੁਰੂਪਦਘਟਕ ਵਾਹਪਦਘਟਕ ਆਪਦ ਵਿਸਿਸਟ
ਵਾਪਦਘਟਕ ਵਪਦਘਟਕ ਉਪਦਘਟਕ ਉਕਾਰਾਅਰਥ
ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਉਤਪਾਦਕਨਿਸਿਠ ਅਭੇਦਸੰਸਰਗਾਵਛਿਨ
ਪ੍ਰਕਾਰਤਾਨਿਰੂਪਿਤ ਉਪਦ ਉਪਸਥਾਪਿਸੰਘਾਰਕਨਿਸਿਠ ।
ਵਿਸੇਸਿਤਾਅਭਿੰਨ ਅਭੇਦ ਸੰਸਰਗਾਵਛਿਨਿ ਪ੍ਰਕਾਰਤਾਨਿ
ਰੂਪਿਤ ਅਕਾਰਪਦਉਪਅਸਥਾਪਿ ਪਾਲਕਾਅਭਿਨ ਸਹਸ੍ਰ
ਸੀਰਸਾਵਿਰਾਟਨਿਸਿਠ ਵਿਸੇਸਿਤਾਅਭਿੰਨਾ ਯਾਉਦੇਸਿਤਾ
ਤਾਦ੍ਰਿਸਿਉਦੇਸਿਤਾਅਭਿੰਨਾ ਯਾਪ੍ਰਾਪਿਤਾ ਤਾਦ੍ਰਿਸਿਪ੍ਰਾਪਿਤਾ
ਨਿਰੂਪਿਤਾ ਸਿਸਿਕਰਮਕ ਆਤਮ ਵੋਧਕਨਿਸਿਠਾ ਯਾ

ਪ੍ਰਾਪਕਤਾ ਤਾਦ੍ਰਿਸਿਪ੍ਰਾਪਕਤਾ ਅਭਿੰਨਿ ਅਹੇਦੰ ਸਰਗਾ ਅਵਛਿਨਪ੍ਰਕਾਰਤਾ ਨਿਰੂਪਿਤ ਆਤਮਵੈਧਕ ਸਗੁਣਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਦਰਸਕ ਗੁਰੂਨਿਸਿਠਵਿਸੇਸਤਾਕਃ ਇਤੀਵਾਹਗੁਰੂਪਦਾਰਥੋ ਸਾਵਦਵੈਧਃ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰਕੇ ਸਾਵਦ ਗਿਆਨਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੋਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਇਹ ਸਭੀਵਿਚਾਰਕਰਕੇ ਮਹਾਤਮਾਹਮਾਰੀ ਭੂਲਚੂਕਕੋ ਮਾਫਕਰੇਂਗੇ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰੇ ਕਰਮਉਪਾਸਨਭੇਦਵਿਚਾਰ
ਸਮਾਪਤਃ ਅਲੰਸੁਭੰ ॥ ੫੯ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਬ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਬਿਆਖਿਆਕੋ ਨਵੀਨ ਅਰਥਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰਤੇਹੈਂ। ਨਵੀਵਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਤਥਾਹੀ। ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਾਪਦਕਾ ਵਾਸਦੇਵ ਅਰਥਹੈ। ਸਭੀਕੋ ਅਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਨੇਵਾਲਾ ਆਪਸਭੀਕੇਵੀਚਮੇਂ ਬਸਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਹਕਾਰਕਾ ਅਰਥਹੈਂ ਉਤਪਤੀ ਇਸਿਥਿਤੀਪ੍ਰਲੈ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕਾ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ॥ ਔਰਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਪਾਲਨਾ ਕਰਣੀ ਸਭੀਕੀ ਔਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਣਾ ਸਰਵਕੋ ਗਿਆਨਦੇਣਾ ਸਰਵਕੋ ਅਪਣੇ ਵਸ ਰਖਣਾ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਰੂ ਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸਵਦ ਸਫੋਟਵ੍ਰਿਤੀਪ੍ਰਤੀ ਫਲਿਤ ਚੇਤਨ। ਯਿਹਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਃ ਹਃ ਗੁਃ ਰੂਃ। ਇਨਿਚਾਰੋਂ ਅਖਰੋਂਕੇਯਿਹਉਕਤ ਅਰਥ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈਂ। ਅਬਇਸਮੇਂ

ਆਸੰਕਾ ਵਾਦੀਕੀਆਸੰਕਾਹੈ। ਵਾਸਦੇਵ ਹਰਗੋਵਿੰਦਰੁਦ੍ ਇਨਿ ਚਾਰੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਆਦੀਚਾਰਅਖਰ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਮੇਂ ਕਿਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਗ੍ਰਹਣਹੈ । ਔਰਕਿਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸੰਪੂਰਣ ਚਾਰੋਂਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥੋਂਕੋ ਉਨਿਪਦੋਂਕੇ ਚਾਰਏਕਦੇਸ ਚਾਰ ਅਖਰਕਰਕੇ । ਵ੍ਰਧੀਵਾਲੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ। ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈਂ । ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂਮੇਂ ਔਰਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥੋਂ ਮੇਂ। ਦੋਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਹੈ । ਇਸਿਉਕਤ ਸੰਸੇਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਉਤ੍ਰਪਖਮੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦੋਂਕੀ। ਬਿਵਸਥਾਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋਪਦੋਂਕੇਨਿਰੂ-ਪਣਸੇਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸਪਸਟਹੀ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ਸੋਤੀਨ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤੋਂਕਰਕੇ। ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਕੇ ਏਕ ਦੇਸਕਾ ਅਥਵਾ ਏਕ ਅਖਰਕਾ ਜੈਸੇ ਗ੍ਰਹਣਹੋਤਾਹੈ ਸੋਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਨਾਮਗ੍ਰਹਣੇ ਨਾਮਏਕ ਦੇ ਸਸਿਆ ਪੀਅਗ੍ਰਹਣੰ । ਯਿਹ ਬਿਆਕਰਣ ਸਾਸਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਨਿਯਮ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਨਿਜਮਕਾਪ੍ਰਦਰਸਨ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰੂਪਕਰਕੇ ਕਥਨ ਨਹੀਕਰਤੇਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਸ੍ਵਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ ਜਿਸਿ ਪੂਰਵਪਖੀਕੀਆਸੰਕਾਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਿਚਾਰਮੇਂ ਉਸੀਕੇ ਮਤਸੇਂ ਉਸੀਮਤਕੇ ਨਿਯਮਕਰਕੇ ਉਸਿਪ੍ਰਸਨਕਰਣੇਵਾਲੇਕੇ ਪ੍ਰਤੀਉਤ੍ਰਦੇਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ । ਸੋ ਅਵਉਸਿ ਨਿਯਮਕਾ ਦੋਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋਨਾਮਕੇਗ੍ਰਹਣਸੇਂ ਨਾਮਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਭੀ ਗ੍ਰਹਣਹੋਤਾਹੈ ਨਾਮ:ਕਹਿਤੇਹੈਂ

ਸੰਪੂਰਣਪਦਕੇ ਜੋਸੰਪੂਰਣਪਦਕਾ ਅਰਥਹੋਤਾਹੈ ਵੋਹੀਅਰਥ
ਪਦਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਭੀਹੋਤਾਹੈ ਸੋਜੈਸੇ ਭੀਮਸੇਨ ਇਸਿਸੰਪੂ-
ਰਣਨਾਮਕਾ ।ਭੀਮਸੇਨ ।ਯਿਹਅਰਥਹੈ ।ਐਸੇਹੀਆਧਾਜੋਪਦ
ਭੀਮ ।ਯਿਹਹੈਂ ॥ ਇਸਿਕਾਭੀਅਰਥ ।ਭੀਮਸੇਨ।ਯਿਹੀਹੈ ।੧।
ਨਿਯਮਕਾਦੂਸਰਾਅਰਥਕਰਤੇਹੈਂ ਜੈਸੇਪਦਕੇਏਕਦੇਸਕੇ
ਵੀਚਮੇਂਵਿਚਾਰਦਿਖਲਾਇਆਹੈ।ਐਸੇਹੀ ਜੋਸੰਪੂਰਣਪਦਕਾ
ਅਰਥਹੋਤਾਹੈ ਵੋਹੀਅਰਥ । ਪਦਕੇਏਕਦੇਸਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਭੀ
ਹੋਤਾਹੈ ਸੋਵਿਚਾਰਜੈਸੇਪੂਰਵ ਕਥਨਕਰਾਹੈ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
ਜੋਸਤਿਭਾਮਾਂਕਾ ਅਰਥਇਸਤ੍ਰੀਹੈ। ਸਤਿਆਕਾਭੀ।
ਇਸਿਏਕਦੇਸਕਾਅਰਥ ਇਸਤ੍ਰੀਹੀਹੈ। ਜੈਸੇਕਿ । ਭੀਮ॰
ਸਤਿਆ।ਇਨਿਪਦੋਂਕੇਏਕਦੇਸਕਾਅਰਥ ਜੋਦਿਖਲਾਇਆਹੈ
॥ ਵੋਹੀਸੰਪੂਰਣਪਦਕਾਅਰਥਯਥਾਰਥਹੈ ॥ ਐਸੇਹੀ।
ਵਾਸੁਦੇਵਕਾ ਜੋਅਰਥਬਿਆਪਕਪਰਮੇਸ੍ਵਰਹੈ ਇਸਿਪਦਕੇ
ਏਕਦੇਸ । ਆਧੇਭਾਗਵਾਸੂਕਾਭੀ ਵੋਹੀਅਰਥਯਥਾਰਥਹੈ ॥
ਜੈਸੇਯਿਹਤੀਨੋਂਵਿਚਾਰਹੈ ॥ ਐਸੇਹੀ। ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਪਦਕੇ
ਜੋਚਾਰਭਾਗਚਾਰਪਦਹੈ ਸੋਉਨਿਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰਤੇਹੈਂ ॥
ਚਾਰੋਂਅਰਥਨਿਰੂਪਣਕੇਲੀਏ। ਤਥਾਹੀ। ਸੋਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿ
ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਚਾਰਯਿਹਹੈ। ਜੈਸੇਵਾਸੁਦੇਵਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਹੈ
ਐਸੇਹੀ ਵਾਸੁਦੇਵਪਦਕ ਏਕਦੇਸਵਾਸੂਪਦਕਾਭੀ ਵੋਹੀਅਰਥ
ਹੈ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਸੁਦੇਵਪਦਕਾ ਏਕਦੇਸਵਾਸੂਯਿਹਪਦਹੈ
ਵਾਸੂਕਾਏਕਦੇਸ ਵਾ ਯਿਹਅਖਰਹੈ ਸਮੁਦਾਇਪਦਕਾ ਜੋ

ਅਦ੍ਵੈਤੁਵਾਸ੍ਰੂਪਦਹੈ ਇਸਿਕਾਅਦ੍ਵੈਤ ਵਾਅਖਰਹੈ ਇਸਿਵਾ
ਅਖਰਕਾ ਅਨੁਕਰਨ ਮੰਤ੍ਰਕੇਬੀਚ ਵਾਅਖਰਹੈ । ਸੋਇਸਿ
ਅਨੁਕਰ ਣਵਾਪਦਕੀਵਾਸੁਦੇਵਸਰੂਪਬ੍ਰਹਮਕੇਬੀਚ ਲਖਣਾਹੈ
ਜੈਸੇਤੁਅੰਪਦਕੀਲਖਣਾਂਬ੍ਰਹਮਕੇਬੀਚਹੋਤੀਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ
ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਪਦਕਾ ਅਰਥ ਲਾਖਣਕ
ਵਾਸੁਦੇਵਬ੍ਰਹਮਹੈ ਵਾ ਪਦਕੀਲਖਣਾਂ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ । ਵਾ
ਪਦਕੇ ਇਸੀਅਰਥਕੋ ਵਿਰਾਟ ਸੁਧਚੇਤਨ ਦੋਸਰੂਪ ਕਰਕੇ
ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਇਸਿਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋਮੰਤ੍ਰਕੇਬੀਚ ਵਾ ਪਦ
ਪਦਾਰਥਨਿਰੂਪਣਕੀਆਹੈ। ਉਪਲਖਣਰੀਤੀਸੇਂਭੀ ਇਸਿਮੇਂ
ਵਿਚਾਰਹੈ ।ਜੈਸੇਕਾਕੇਭਿਓ ॥ ਦਧੀਰਖਿਤਾਂ ਸੋਇਸਿਵਿਚਾਰਕੇ
ਅਤੀਕਠਨਹੋਣੇਸੇਂ ਇਸਿਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਨਹੀਲਿਖਾਹੈ ॥ ੧ ॥
ਐਸੇਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇਹਕਾਰ ਅਖਰਮੇਂ
ਬਿਵਸਥਾਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਵਿਰਾਟਸੁਧਦੋਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਵਾਚਕ
ਜੋਹਰੀਹਰ ।ਯਿਹਿਦੋਨੋਂ ਪਦ ਹੈ। ਇਨਿਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਬੀਚ
ਮੇਂਜੋਹਕਾਰਅਖਰਹੈ ਉਸਿਹਕਾਰਅਖਰਕਾ । ਅਨੁਕਰਣ
। ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿਪਦਮੇਂ ਹਕਾਰਅਖਰਹੈ । ਇਸਿ
ਅਨੁਕਰਣਰੂਪ ਹਕਾਰਪਦਕੀ ਵਿਰਾਟਸੁਧ ਯਿਹਿ ਜੋਸਗੁਣ
ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਰੂਪਹੈ ਇਨਿਦੋਨੋਂਮੇਂ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਸਕਤੀ
ਲਖਣਾਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇਬੀਚ ਸਕਤੀ ਵ੍ਰਿਤੀ
ਕਰਕੇ। ਔਰ ਲਖਣਾ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ । ਯਥਾਰਥ ਵੋਧਕੇ
ਕਰਣੇਵਾਲਾ। ਹਕਾਰ ਪਦਰੂਪ ਅਖਰ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸਿ

ਪਦ ਮੇਂਹੈ । ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਹਰੀਹਰਇਨਿਦੋਂਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਪਸਟਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਹਕਾਰ ਅਖਰ ਰੂਪ ਪਦਹੈ ਜੈਸੇ ਅਕਾਰ ਅਖਰਪਦ ਪਰੀਛਿਨਿ ਵਿਸਨੂਕੋ ਖੀਰਸਮੁੰਦਰਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟਕਰਤਾਹੈ ਇਸਿਉਕਤਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਬਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾਵੇਧਕ ਹਕਾਰ ਅਖਰ ਰੂਪਮੰਤ੍ਰਮੇਂਪਦਹੈ ॥ ੨ ॥

ਅਬਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਗੁਪਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ਗੋਵਿੰਦ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਧਾਰਕ ਰਖਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਗਿਆਤਾ ਇਸਿਚਾਰਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅਵਧਾਰਣਕਰਣੇਂਕੇਯੋਗ ਸੋਗੋਵਿੰਦ ਇਸਿਸਮੁਦਾਇ ਪਦਕੇਅੰਦਰਦੋਪਦਹੈਂ ਇਨਿਦੋਪਦੋਂਕੇ ਵੀਚਸੇਂ ਗੋਪਦਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀਹੈ ਸੋਜਿਹਗੋਪਦਲਛਣਾਂਬ੍ਰਿਤੀਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਕੋਕਥਨਕਰਤਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਕਾਵੇਧਕਹੋਣੇਂਸੇਂ ਗੋਪਦਕੋ ਨਪੁੰਸਕ ਲਿੰਗਕਹਿਤੇਹੈਂ ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਹ੍ਰਸੇ ਨਪੁੰਸਕੇ ਪ੍ਰਾਤੀਪਦ ਕਸਿਆ ਇਸਿਸੂਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਗੋਕਾ ਗੁ ਜਿਹਹ੍ਰਸੁ ਬਨਿਗਿਆਹੈ ਇਸਿਵਾਸਤੇਹੀ ਗੁ ਇਸਿਪਦਕੇ ਧਾਰਕ ਰਖਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਗਿਆਤਾ ਜਿਹਿਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ ਜਿਹੀਗੁਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਹੈ ਗੋਵਿੰਦ ਇਨਿਦੋਪਦੋਂਕੇਵੀਚਸੇਂ ਗੋਪਦਕੋਗ੍ਰਹਣ ਕਰਣੇਮੇਂ ਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਕਰਕੇ ਦੋਨੋਂਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਨਿਰੂਪਣਕਰਆਏਹੈਂ ਉਹਾਂਸੇਂ ਉਨਕਾਅਵਲੋਕਨ ਸਮੀਚੀਨਕਰਲੈਣਾ ਸੋਜਿਹਹੈ ਭੀਮਸੇਨ ਭੀਮ ਸਤਿਭਾਮਾਂ ਸਤਿਆ ਇਨਿਦੋਨੋਂ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤੋਂ ਕਰਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਗ੍ਰਹਣ ਸਪਸਟੀਹੀਹੈ ਜਿਹਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁ ਇਸਿਪਦ

ਕੇ ਬੀਚ ਵਿਚਾਰਹੈ॥ ੩ ॥ ਅਵਮੰਤ੍ਰਕੇ ਰੂ। ਇਸਪਦਕਾ
ਵਿਚਾਰ ਹਕਾਰਪਦਕੀ ਵਿਚਾਰ ਰੀਤੀਸੇਂਹੀ ਯਥਾਰਥਹੈ
ਔਰਕੋਈਭੀਅਧਿਕਅਲਪ ਦੂਸਰਾਂਵਿਚਾਰਨਹੀਹੈ ਉਸੀ
ਉਕਤਰੀਤੀਕਰਕੇ ਰੁਦ੍ਰਪਦਕੇ ਰੂਅਖਰਪਦਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ
ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਗ੍ਰਹਣਹੈ ਰੁਦ੍ਰਕਾਕਾਅਰਥਹੈ ਪ੍ਰਲੈਕਾ
ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਉਤਪਤੀ ਇਸਿਥਿਤੀਕੇ ਕਰਣੇਵਾਲਾ
ਐਸੇਅਰਥੋਂਕੇਵੀਚ ਰੂਪਦਕੀਲਖਣਾਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
ਰੂਅਖਰਪਦਕਾਅਰਥ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂਹੈ॥ ਸੈਈਗ੍ਰੀਪਦਕਾਅਰਥ
ਲਛਮੀਹੈ । ਸੋ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਬ੍ਰਹਮਕਾਵੇਧਕ ਰੂ ਯਿਹਪਦ
ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਹੈ॥ ਉਕਤਅਰਥਕਾ ਅਵਲੋਕਨਕਰਲੈਣਾ ॥ ੪ ॥
ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾ ਹ ਗੁ ਰੂ ਯਿਹਿ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਚਾਰ
ਪਦਹੈ ਬਿਆਕਰਣਕਰਕੇ ਨਿਆਇਰੀਤੀਸੇਂ ਆਠਪਦਹੈ॥
ਦੋਨੋਂਮਤੋਂਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਬਾਰਾਂਪਦਹੈ ॥ ਇਨਿਬਾਰਾਂਹੀਪਦੋਂਕੇ
ਕਰਮਧਾਰੇਤੀਨਸਮਾਸਹੋਣੇਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਿਏਕਪਦ
ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਔਰ ਦੋਨੋਂਮਤੋਂਕਰਕੇ ਦੋਸਮਾਸਕੇ ਅੰਦਰ
ਖਟਪਦਹੈ। ਤੀਨੋਂ ਸਮਾਸਹੋਣੇਂਸੇਪੀਛੇ ॥ ਫਿਰਤੀਨਪਦਹੈ
ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂਨੌਂਪਦਹੈ ॥ ਇਸਿਪਖਕੇ ਵੀਚ ਸਭੀਮਿਲਿ
ਕਰਕੇ ਇਕੀ ਪਦਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਉਨਿਪਦੋਂਕੇ
ਇਕੀਹੀ ਅਰਥਹੈ। ਔਰ ਇਸਿਪਖਮੇਂਹੀ ਪਦਅਰਥਕਾ
ਮੂਲਚਾਰ ਧਾਤੂਹੈਚਾਰਪ੍ਰਤੇਹੈ ਆਠੋਂਕੇਆਠਹੀ । ਅਰਥਹੈ
ਮਿਲਿਕਰਕੇਸੋਲਾਹੈ। ਸੋਲਾਔਰਬਿਆਲੀ ਸਭੀਮਿਲਾਨੇਸੇਂ

ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਦੋਕਮਸ਼ਾਠਪ੍ਰਕਾਰਕੀਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ । ਵਾਦੀਨੇਕਥਨਕੀਆਥਾ । ਵਾਹਗੁਰੂਃ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਮੇਂ । ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਇਨਿ ਪਾਂਚੋਂਕੇਵੀਚਸੇਂ । ਕੋਈਸਾਮਗ੍ਰੀ । ਨਹੀਹੈ । ਸੋਕੈਮੁਤ ਕਨਿਆਇਕੀ ਰੀਤੀਕਰਕੇ ਵਾਦੀਕੇਪ੍ਰਤੀਪਦਅਰਥ ਸਭੀ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰੇਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਥਿਪਦਕਾ ਏਕਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣਹੈ ਇਸੀਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਾਅਰਥਪ੍ਰਕਾਸਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਯਿਹਕਥਨਮਿਥਿਆਨਹੀ ਵਿਚਾਰਕਰਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਲੈਣਾ ਵੇਦਾਂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਐਸਾ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਜੈਸਾਹੈ ਅਬਮੰਤ੍ਰਕੇਚਾਰੋਂਅਖਰੋਂਕਾ ਜੋ ਅਰਥ ਪੂਰਬਪ੍ਰਕਾਰਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣਕੀਆਹੈ ਉਸਿਕੋਸਪਸਟ ਕਰਤੇਹੈ ਵਾਃ ਵਾਸੁਦੇਵ ਹਃ ਹਰੀਹਰ ਗੁਃ ਗੋਵਿੰਦ ਰਃ ਰੂਦ੍ਰ ਇਨਿਚਾਰੋਂਅਰਥੋਂਕੋ ਏਕਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਵਦਗਿਆਨਕਾ ਸਰੂਪ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈ ਵਾਪਦਕੇ ਦੋ ਅਰਥਹੈ ਸਰਵਕੋ ਅਪਨੇ ਵੀਚ ਵਾਸਦੇਣਾ ਆਪ ਸਰਵਕੇ ਵੀਚ ਵਸਣਾ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥ ਹਕਾਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥੋਂਸੇ ਅਭਿੰਨਹੈ ਹਕਾਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥ ਸੁਧਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਗੁਪਦਕੇ ਚਾਰੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨਹੈ ਰੁਪਦਕੇ ਧਾਰਕਰਖਕਪ੍ਰੇਰਕ ਗਿਆਤਾਯਿਹਚਾਰੋਂ ਅਰਥ ਰੂਪਦਕੇ ਅਰਥ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਸਰੂਪ ਰੂਦਸੇਂ ਅਭਿੰਨ ਹੈ ਯਿਹਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਗਿਆਨਕਾਸਰੂਪਹੈ ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਰੂਦ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੨੦॥

੧ ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਥਾਅਤੋ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਗਿਆਸਾ । ਯਿਹ ਜੋ ਬਿਆਸਜੀਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸੂਤ੍ਰਹੈ ਔਰ ਆਤਮਾ ਵਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤਬਿਆ ਮੰਤਬਿਆ ਨਿਧਿਆਸਤਬਿਆ । ਇਸਿਸੂਤ੍ਰ ਔਰਸ੍ਰੁਤੀਕਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤਹੈ। ਵੋਹੀਸਿਧਾਂਤ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾਹੈ ਸੋਵਿਚਾਰ ਅਵ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਵੀਚ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਆਏਹੈਂ । ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥਜੀਵਹੈ ਸੋ ਉਸੀ ਅਰਥਕੋ ਸਪਸਟ ਕਰਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਅੰਤਰ ਬਾਹਰਦੋ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅਧਿਆਸਸਰੂਪ ਹੋ ਰਹਾਹੈ । ਅਧਿਆਸ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ । ਜੋਨਾਹੋਤਾਹੀ ਬਨਾ ਹੂਆ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ । ਜੈਸੇ ਹਰੀ ਚੰਦਕੀ ਨਗਰੀ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾਂ ਕਾ ਜਲ ਇਤਿਆਦੀ ਨਾ ਹੋਤੇਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੇਹੈ ਸੋ ਅਧਿਆਸ ਅੰਦਰਮੇਂ ਜੋ ਹੈ ਉਸਿਕੋ ਅਹਿਮਾਂ ਆਕਾਰ ਕਹਿਤੇਹੈ । ਜੈਸੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂਕੇ ਪੁਨੀ ਪਾਪੀ ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਯਿਹ ਧਰਮ ਸਾਖੀ ਮੇਂ ਮਾਲੂਮਹੋਤੇਹੈ । ਔਰ ਵਾਹਰਕੇ ਯਿਹ ਧਨ ਭੂਮੀ ਮੇਰੇਹੈ ਜਾਂ ਤੁਮਾਰੇਹੈ ਯਿਹਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਚਿਦਾਭਾਸਕੇ ਧਰਮ ਨਾ ਹੋਤੇਹੀ ਸਾਖੀਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਤੀਤਹੋਤੇਹੈ ਇਸੀਕਾ ਨਾਮ ਅਧਿਆਸਹੈ । ਔਰਭੀ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ । ਜੈਸੇਕਿ ਮੂਰਤੋਂ ਮੂਰਤ ੧ ਅਮੂਰਤੋਂ ਅਮੂਰਤ ੨ ਅਮੂਰਤੋ ਮੂਰਤ ੩ ਮੂਰਤੋਂ ਅਮੂਰਤ ੪ । ਇਤਿਆਦੀ ਔਰਭੀ ਜਾਨਲੈਣੇ ਸਇਸਿ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਯਾਵਤ

ਅਧਿਆਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ। ਸੋ ਐਸੀਸਾਮਗ੍ਰੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸਰੂਪ ਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਏਕਦੇਸਜੋ ਵਾਹ ਯਿਹਪਦਹੈ। ਇਸ ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਚਿਦਾਭਾਸਹੀਹੈ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਰੂਪ ਅਧਿਆਸਵਾਲਾ ਅਵਵਾਹਪਦਕੀ ਬਿਉਤਪਤੀ ਕਰਤੇਹੈਂ ਵਹ ਪ੍ਰਾਪਣੇ ਧਾਤੂਸੇਂ ਧਾਤੂਕੇ ਅਰਥਕੋ ਕਥਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਣਿਚਿਪ੍ਰਤੈਹੋਤਾਹੈ। ਤਵ ਵਹ ਧਾਤੂਕਾ ਵਾਹੀਰੂਪਪਦਬਨਾਹੈ। ਫਿਰਵਾਹੀਕਾ ਵਾਹ ਪਦਬਨਗਿਆਹੈ। ਸੋਬਿਉਤਪਤੀਯਿਹਹੈ। ਵਾਹੈਤੀ ੧ ਸੰਸੇਵਿਪਰਯੇਅਸੰਭਾਵਨਾਰੂਪੰ। ਸੰਸਾਰੰ।੨। ਇਸਿਕਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਵਾਹੀਕ੍ਰਿਆਹੈ। ਚਿਦਾਭਾਸ ਇਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਤਾਹੈ। ਸੰਸੇਵਿਪਰਯੇ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਯਿਹ ਕਰਮਹੈ। ਇਸਿਕਰਮਨੂ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸਜੀਵ ਆਤਮਾਉਤਪਤੀ ਵਿਨਾਸ ਇਨਿਦੋਨੋਂ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤਹੈ। ਇਸਿਉਕਤਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ। ਵਾਹ ਯਿਹਪਦਹੈ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਵਧਾ ਹੂਆ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ। ਇਸਿਉਕਤ।ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੋ। ਤੂਅੰਪਦ ਅਹੰਪਦ। ਯਿਹਭੀ ਕਹਤੇਹੈ। ਫਲਿੱਤ ਅਰਥ ਯਿਹਹੈ। ਵਾਹ। ਇਸਿਪਦਕੋ। ਜੁਸਮਦ ਅਸਮਦ। ਯਿਹਦੋਪਦਭੀਕਹਿਤਹੈਂ। ਸੋਇਸ ਰੀਤੀਸੇਂਜੋ। ਵਾਹ। ਯਿਹ ਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਹੈ। ਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥਕਾ ਵਿਸੇਸ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਐਸੇ ਵਾਹ ਪਦਕੇ ਵਾਚਿ ਰੂਪ ਅਰਥ ਚਿਦਾਭਾਸ

ਜਿਗਿਆਸੂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਖਟ ਸੰਪਤੀ ਸਾਧਨ ਕਰਣੇਸੇਂ । ਪਸਚਾਤ ਸ੍ਰਵਣਾਦੀਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀਕਾ ਕਰਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਬਿਆਸਜੀਨੇ ਆਤਮਾਵਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤਬਿਆ ਮੰਤਬਿਆ ਨਿਧਿਆਸਤਬਿਆ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂਕੇ ਆਵਰਣ ਦੂਰ ਹੋਕਰਕੇ ਜਵਵੇਧਹੋਤਾਹੈ ਤਵ ਵਾਹਪਦਕੇ ਅਰਥਕਾ ਅਗਿਆਨ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲੇ ਗੁਰੂਪਦਕੇ ਅਰਥਸਾਥ ਅਭੇਦ ਅਨੁਇਰੂਪ ਵੇਧਹੋਤਾਹੈ ਸਾਖੀਨੇਂ ਚਿਦਾ ਭਾਸਕੇ ਧਰਮੋਂਸੇਂ ਰਹਿਤਹੋਣਾ ਯਿਹੀ ਚਿਦਾਭਾਸਕੀ ਸੁਧੀਹੈ ਅਭੇਦ ਸਾਖੀਕਾ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਵਾਹਪਦਕੇ ਗੁਰੂਪਦਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕੋਲੇਕਰਕੇ ਪਰਸਪਰਕਰਮ ਧਾਰਿਆ ਸਮਾਸਹੋਤਾਹੈ ਈਹਾਂ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸਰੂਪਗਿਆਨ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਵਾਸਨਾ ਸੰਸਕਾਰਸੇਂ ਰਹਿਤਜੀਵਸਾਖੀ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਆਪਸਮੇਂ ਦੋਂਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕਾ ਅਭੇਦਹੈ ਚਿਦਾਭਾਸ ਮਿਥਿਆਹੈ ਜਲਸੀਸੇਮੇਂ ਸੂਰਯਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵਿੰਬ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਰਭਧਸੇਂ ਅਸਥੂਲਕੀ ਨਿਰਵਾਹ ਜਾਤ੍ਰਾਹੈ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਧਿ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆਹੈ ਇਸਿਪਖਿਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਨੌਪਦਹੈ ਨੌਂ ਅਰਥਹੈ ਦੋਧਾਤੂ ਦੋ ਪ੍ਰਤੇਹੈ ਚਾਰੋਂਕੇ ਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਸਭੀ ਛਬੀਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਸਰੂਪਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮਜਿਗਿਆਸਾ ਸਮਾਪਤੰ॥੨੧॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਵੇਧਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਕਿਸੀਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ ਜੋ ਯਿਹ ਕਾਰਯਕਾਰਣਰੂਪ ਜਗਤਹੈ ਇਸਿਕੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਅਖਰੋਂ ਕਰਕੇ । ਕੈਸੇ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਔਰਕਿਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਸਿਪ੍ਰਪੰਚਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਹੋਤੀਹੈਇਸਿ ਪ੍ਰਸਨਕੇ ਉਤ੍ਰਵਾਸਤੇਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਵਾਹੀਧਾਤੂਕਾ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਵਾਹ ਯਿਹ ਪਦ ਔਰ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥ ਯਿਹਦੋਨੋਂ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ। ਉਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂਭੀ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ । ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਇਸਿਪਦਕਾਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਉਕਤਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਸਨੋਂਕੇ ਉਤ੍ਰਕਰਣੇਵਾਸਤੇ। ਤਥਾਹੀ। ਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਆਹੈਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾ ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਯਮਾਤ੍ਰਸਭੀ ਪ੍ਰਪੰਚ ਇਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਮਹੈ ॥ ਕਾਰਣਮਾਤ੍ਰਮੂਲ ਅਗਿਆਨ ਇਸਿਵਾਹੀਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਸੋਕਾਰਣ ਰੂਪ ਅਗਿਆਨ ਅਪਣੇ ਰੂਪਕੀਤਦਰੂਪ ॥ ਪ੍ਰਣਾਮਤਾ ਕਰਕੇ ਕਾਰਯਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆਹੈ ਜੈਸੇ ਮਿਟੀਘਟ ਰੂਪਹੋਜਾਤੀਹੈ ॥ ਔਰ ਜੈਸੇਤੰਤੂਆਂਪਟਰੂਪਹੋਤੀਆਹੈਂ ॥ ਸੋਇਸਉਕਤ ਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਆਕੇਸਾਥ ਉਕਤਕਰਮਕਾ ਔਰ ਉਕਤ ਕਰਤਾਕਾਸੰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੀ ॥ ਬਿਉਤਪਤੀ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਕਾਰਯਰੂਪੰਪ੍ਰਪੰਚ

ਞਾਹੈਤੀ ਕਾਰਣਰੂਪੰ ਅਗਿਆਨੰ ॥ ਯਿਹ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਅਗਿਆਨ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕਾਰਜਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਸਰੂਪਹੀ ਹੋਗਿਆਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਯਿਹ ਤੀਨੋ ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਹਃ ਯਿਹਪਦ ਸਿਧਿ ਭੈਆਹੈ ਇਸਿ ਰੀਤੀਸੇ ਵਾਹਃ ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚਜੋਹੈ ਯਿਹੀਅਰਥਹੈ ਅਵ ਇਸਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇਬੀਚ ਜੋ ਗੁਰੂਪਦਹੈ ਇਸਕੇ ਪਦਅਰਥ ਇਨਿ ਦੋਨੋਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਗ੍ਰੀਧਾਤੂਕਾ ਅਰਥਹੈ ਨਿਗਰਣਾ ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ ਦੂਰਕਰਣਾ ਇਸਕਾਅਰਥਹੈ ਪ੍ਰਸਜਪ੍ਰਤੀ ਸੇਧ ਇਸਿਕਾਭੀ ਅਰਥਹੈ ਅਤਿਅੰਤਾਅਭਾਵ ਸੋ ਅਤਿਅੰਤ ਅਭਾਵ ਕਿਸਿਕਾਹੈ ਇਸਿਕਾ ਉਤ੍ਰ ਕਰਤੇਹੈ ਗ੍ਰੀਕ੍ਰਿਆਕਾ ਗ੍ਰਿਣਾਤੀਰੂਪਹੋਤਾਹੈ ਇਸਿ ਗ੍ਰੀ ਧਾਤੂਸੇਂ ਪਰੇ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ਹੋਤਾਹੈ ਉਸਿ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ਕਾ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ਅਰਥਹੈ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ਕੀ ਸਕਤੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਇਸਿ ਅਰਥ ਮੇਂ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਜੋ ਵਾਹ ਪਦ ਹੈ ਇਸਿ ਵਾਹ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣਰੂਪ ਅਗਿਆਨ ਹੈ ਉਸਿ ਅਗਿਆਨਕੋ ਦੂਰ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨਹੀ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਅਰਥੋਂਕੀ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਇਸਿ ਪਦ ਕੀ ਬਿਉਤਪਤੀ ਕਰਤੇਹੈਂ ਗ੍ਰਿਣਾਤੀ ਯਿਹ ਕ੍ਰਿਆਹੈ ਪ੍ਰਤੇ ਕਾ ਅਰਥ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਕ੍ਰਿਆ ਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਵਾਹ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਅਗਿਆਨ ਕਰਮ ਹੈ ਗ੍ਰਿਣਾਤੀ ਇਸਿ ਕ੍ਰਿਆਕਾ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਕਰਤਾ

ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆ ਇਨਿ ਤੀਨੋਕਾ ਪਰਸਪਰ ਸੰਵੰਧਹੈ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸੰਵੰਧ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਪਦ ਕੀ ਸਿਧੀਹੈ ਵਾਹ ਪਦ ਕਾ ਗੁਰੂ ਪਦ ਕੇ ਸਾਥ ਉਪ ਪਦ ਸਮਾਸ ਹੋਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਿਪਦ ਪ੍ਰਸਿਧਿਭੋਆਹੈ ਇਸਿਪਦ ਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਗਿਆਨ ਕਾ ਸਰੂਪਕਹਿਤੇਹੈਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾਅਰਥ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਸਰਵ ਅਗਿਆਨਹੀਹੈ ਗੁਰੂਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥ ਵਾਹ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਅਗਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਅਗਿਆਨ ਦੂਰਹੋਤਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲਾਹੈ ਅਗਿਆਨ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵੋਧਸੇਂ ਹੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੇ ਚੜਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਤੀਹੈ ਔਰ ਦੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਅਗਿਆਨ ਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂਭੀ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਵ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ ਔਰ ਡੰਡੇ ਸਸਤ੍ਰਸੇਂ ਭੀ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਵ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ ਵੋਧ ਸੇ ਹੀ ਹੋਤੀਹੈ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਯਿਹ ਹੈ ਸਰਵਥਾ ਬ੍ਰਹਮਵੋਧ ਰੂਪ ਸਮੁਦ੍ਰਹੀ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਸਰਵਦਾ ਮਹਾਂਕਾਲ ਸਰੂਪਹੈ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਪਦਾਰਥਕੇ ਵੀਚ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਵੀਚ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਬੀਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਹੈ॥ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਿਠਾਨ ਵਿਚਾਰਃ॥੨੨॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮ-ਟੇਨਮਃ

ਔਰ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇਪਦ ਪਦਾਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਜੋ ਦੋ ਥਾਭਾਗ ਵਾ ਯਿਹ ਅਵੇਪਦਹੈ ਇਸਿਕੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਅਭਾਵਹੈ ਇਨਿਦੋ ਅਰਥੋਂਕਾ ਵਾਚਕ ਵਾ ਯਿਹਪਦਹੈ ਇਸਿ ਵਾ ਪਦਕੋਹੀ ਵਿਕਲਪਪਦ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਵਾ ਇਸਿ ਵਿਕਲਪਪਤਕੇ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਯਿਹਿ ਦੋ ਅਰਥਹੈ ਔਰ ਸੰਸੇਰੂਪ ਅਰਥਕਾ ਵਾਚਕਭੀ ਵਾ ਯਿਹ ਅਵੇਪਦਹੈ ਇਸ ਵਾ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸੰਸੇਹੈ ਇਨਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕਾ ਏਕ ਰੂਪਸੇ ਸਮਾਵੇਸ ਕਰਕੇ ਵਾ ਇਸਿਪਦਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਚੌਥੇ ਭਾਗਗੁਰੂਪਦਸੇਂ ਗ੍ਰਹਣਹੈ ਇਸਿਵਾਪਦਕੇ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇਂ ਯਿਹਤੀਨ ਅਰਥਹੈ ਪੂਰਵਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂ ਵਾਹ ਪਦਕੇ ਯਿਹ ਤੀਨੋਂ ਅਰਥ ਕਥਨ ਕਰੇਸੇ ਇਸਿ ਅਸਥਲਮੇਂ ਯਿਹਤੀਨੋਂ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਵਾਪਦਕੇਹੈਂ ਅਵਇਸਿ ਵਾਪਦਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਪਦਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ਹੀਧਾਤੂਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਹੀਧਾਤੂਸੇਂ ਪਰੇਪ੍ਰਤੇਹੈ ਉਸਿਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇਵਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਨੇਵਾਲਾਹੀ ਕ੍ਰਿਆਰੂਪ ਧਾਤੂ ਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਇਸਿ ਉਕਤ ਸਮਾਨ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ ਰੂਪ ਸੇ ਕਰਤੇਹੈ ਸੋ ਪੂਰਵਪਖੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾਹੈ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਪਦਹੈ ਇਸਿਕੇ ਜੋ

ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇਰੂਪ ਯਿਹਤੀਨ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਐਸੀ ਕਿਆ ਵਸਤੂਹੈ ਜੋਇਨਿਤੀਨੋਂ ਰੂਪੋਂਕੋ ਧਾਰਣਕਰ ਰਹੀਹੈ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੇ ਉਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਅਰਥਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰਤੇਹੈ। ਸਮੀਂ ਚੀਂਨ ਬਿਵਸਥਾਸੇਂ। ਤਥਾਹੀ। ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਯਿਹ ਸਭੀ ਜਹਾਨ ਤੀਨ ਬਸਤੂਸੇਂ ਬਿਨਾ ਔਰ ਬਸਤੂ ਕੁਛ ਨਹੀਹੈ। ਜੈਸੇ ਯਿਹ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਸਭੀ ਜਗਤ ਭਾਵ ਅਭਾਵਸੰਸੇ ਰੂਪਹੈ। ਸੋਜਗਤ ਬਨਾ ਹੂਆ ਜੋ ਸਭੀ ਚਲ ਅਚਲਹੈ ਇਸਿਕੋ ਭਾਵਰੂਪ ਜਗਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਇਸਿ ਜਗਤਕਾ ਕੁਛ ਨਿਸਚੇ ਨਹੀ ਹੋਨੇਸੇਂ ਇਸੀਕੋ ਸੰਸੇਰੂਪ ਜਗਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਇਸਿ ਜਗਤਕਾ ਨਿਤਿਐਪ੍ਰਤੀ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸਿਸੇਂ ਜਗਤਕੋ ਅਭਾਵਰੂਪ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵੇਦਾਂਤ ਮਤਮੇਂਭੀ ਭਾਵ ਅਭਾਵਸੰਸੇਂ ਰੂਪਹੀ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ ਅਨਿਰਵਚਨੀ ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇਹੀਹੈ ਔਰ ਬਿਆਕਰਨ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇਭੀ ਯਿਹਤੀਨ ਰੂਪਹੀ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ ਔਰ ਨਿਆਇ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇਭੀ ਜਗਤ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਰੂਪਹੀਹੈ। ਸੋ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਅਭਾਵਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਭਾਵਹੈਔਰਮਤਸੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂਘਟਯਿਹਦੋਨੋਂਹੈਂਜਾਂਨਹੀਯਿਹਸੰਸੇ ਹੈ। ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਹ ਪਦਕੀ ਬਿਉਤ ਪਤੀਕਰਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾ ਪਦ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇ ਜੋ ਤੀਨ ਅਰਥਹੈਂ ਸੋਯਿਹ ਤੀਨੋਹੀ ਧਾਤੂਕਾ ਕਰਮਹੈ

ਕਾਰਣ ਅਗਿਆਨ ਮਾਣੂਹੀ ਧਾਤੂਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਸੋ ਇਸਿ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ ਪਰਸਪਰ ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆ ਇਨਿ ਤੀਨੋਂਕਾ
ਸੰਬੰਧ ਜੈਸੇ ਹੈ ਵੈਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਲਾਵਤੇਹੈਂ ਜੈਸੇ ਮਿਟੀ ਘਟ
ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿਹੋਈਹੈ। ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣਤਾਰੂਪਸੇ। ਐਸੇਹੀ
ਵਾ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇਰੂਪੰਪ੍ਰਪੰਚੰ । ਹਿਨੋਤੀ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ
ਪ੍ਰਾਪਨੋਤੀ ਇਸਿਕਾ ਭੀ ਅਰਥਹੈ ਉਪਾਦਾਨ ਰੂਪਤਾ ਕਰਕੇ
ਕਾਰਣ ਰੂਪੰ ਅਗਿਆਨੀ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਰੂਪਪ੍ਰਪੰਚਨੂ
ਪ੍ਰਣਮਿਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ। ਐਸੇ ਵਿਚਾਰਕੀ ਵਿਵਖਿਆਮੇਂ
ਵਾਪਦਕਾ ਹ ਪਦਕੇ ਸਾਥ ਕਰਮ ਧਾਰਿਆ ਸਮਾਸ ਹੋਣੇਸੇ ਮੰਤ੍ਰ
ਕਾ ਵਾਹ । ਯਿਹ ਪਦ ਸਿਧਿ ਭਇਆਹੈ । ਇਸਿਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ।
ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਸਰੂਪ
ਸਰਵਜਗਤਹੈ। ਇਸਿਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪਦ
ਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਥਾਹੀ ਗ੍ਰਿਧਾਤੂਹੈ ਨਿਗਰਣ
ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਇਸਕਾ ਭੀ ਅਰਥਹੈ ਦ੍ਰਿਸਟੀਕੇ ਵਿਖੇ
ਰੂਪ ਪਦਾਰਥਕਾ ਦੂਰ ਕਰਣਾ ਗ੍ਰਿਕ੍ਰਿਆਸੇਂ ਪਰੇਂ ਜੋਪ੍ਰਤ੍ਰੇਹੈ
ਉਸਿਪ੍ਰਤ੍ਰੇਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਜਨਮਮਰਣਕਾ ਕਾਰਣਜੋ ਅਵਿਦਿਆ
ਸੰਸਾਰ ਇਸਿਕਾਭੀ ਜੋ ਕਾਰਣ ਮੂਲਭੂਤ ਅਗਿਆਨਹੈ
ਐਸੇਅਗਿਆਨਕੇ ਦੂਰਕਰਣੇਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤ੍ਰੇਕਾ ਅਰਥ ਰੂਪ
ਨਿਵਰਤਕਹੈ॥ ਇਸਿਕਾਭੀ ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਣਅਗਿਆਨਕੀ
ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪਵੇਦ। ਸੋ ਅਬ ਇਸਿ
ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕੋਲੇਕਰ॥ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁਰੂਪਦਕੀ ਬਿਉਤਪਤੀ

ਕਰਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਵਾਇੰਕਾਰਯਕਾਰਣਰੂਪੰ ਅਗਿਆਨੰ
ਜੋਰਿ੍ਣਾਭੀ ਦੂਰੀਕਰੋਤੀ। ਤਤਪ੍ਤਿਆ ਅਰਥ। ਅਪ੍ਰੋਖ
ਬ੍ਰਹਮ ਸਫੁਰਣਸਰੂਪਵੇਧ॥ ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੋ
ਸਪਸਟਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਇਸਿਬਿਉਤਪਤੀਕੇਕਰਣੇਸੇਂ
ਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕੀ ਸਾਧਨਅਵਸਥਾਕੇ ਅੰਦਰਹੀ ਉਪਪਦ-
ਸਮਾਸ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਗੁਰੂਇਸਿ ਪਦਕੇ ਸਾਥ
ਹੋਤਾਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ॥
ਸੋ ਇਸਿਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ॥ ਪਦੋਂਕਾ ਔਰ ਅਰਥੋਂਕਾ॥
ਪਰਸਪਰ ਅਨੂਏਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ
ਕਰਤੇਹੈ॥ ਤਥਾਹੀ॥ ਵਾਃ ਹਃ ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ॥
ਯਿਹਪਾਂਚਭੇਦਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਪਦੋਂਕਾਛੇਦਨਹੈ ਸੋ ਇਨਿ ਸਭੀ
ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥੋਂਕੋਕ੍ਰਮਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ॥ ਸੋਪ੍ਰਥਮ ਵਾ
ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਯਿਹਤੀਨ
ਅਰਥ ਵਾਪਦਕੇਹੈ ਸੋਇਤਿਨਾਂਹੀਕਾਰਯਰੂਪਵਾਪਦਕਾਅਰਥ
ਯਿਹ ਸਭੀਸੰਸਾਰ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ਹਃ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਣ
ਰੂਪਅਗਿਆਨ ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਸਰੂਪਸੇਂ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰਕੇ
ਸਰੂਪਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਮਿਲੇਹੂਏ ਵਾਹਪਦਕਾ
ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਯਕਾਰਣ ਸਰੂਪਸਭੀ ਅਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਇਸਿ
ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਰਵ ਅਗਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰਕੇ ਦੂਰਕਰਣੇਵਾਲਾ
ਅਪ੍ਰੋਖ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਦਰੂਪ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਸਫੁਰਣਰੂਪਗਿਆਨਹੈ
ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਸਿਉਕਤਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਃ ਹਃ ਵਾਹਃ

ਚੁ: ਟੂ: ਇਨ ਚਾਰੋਂਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਭਇਆਹੈ ਅਬ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਰੂਪ। ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਕਾ ਜਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋ ਅਰਥ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਉਸੀ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਸਰੂਪਮੇਂ ਸਾਵਦਵੈਧ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ। ਵਾਪਦਕੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਧਿਹਤੀਨੋਂ ਜੋਹੈਂ ਇਨਿਤੀਨੋਂਸੇਂ ਅਭਿੰਨ ਹਕਾਰਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਣ ਅਗਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਉਕਤ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥ ਜੋ ਕਾਰਯਕਾਰਣ ਅਗਿਆਨਮਾਤ੍ਰਹੈ ਇਸਿਐਸੇ ਅਗਿਆਨ ਕੇ ਦੂਰਕਰਣੇਵਾਲਾ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ ਅਪ੍ਰੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਵੈਧਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਪਦਾਰਥੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰਹੈ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਚਾਰਾਂਪਦਹੈ ਚਾਰਾਂਹੀਅਰਥਹੈਂ ਦੋਧਾਤੂਹੈ ਦੋਪ੍ਰਤੇਹੈਂ ਚਾਰੋਂਕੇ ਚਾਰਹੀਅਰਥਹੈ ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੋ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣੇਂ ਕਰਕੇ ਬਤੀਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਮਗ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਸਫੁਰਣ ਬ੍ਰਹਮਸਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕਾ ਵੈਧਕਹੈ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਸਰਵ ਵਿਕਲਪਨਿਰਾਕਰਣ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ਅਧਿਸਿਠਾਨਵਿਚਾਰ: ਸਮਾਪਤ ਅਲੰ॥ਸੁਭੰ ॥੨੩॥

੧ ਓਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮ:

ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਔਰਭੀ ਕੁਛ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਯਿਹ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੀਹੈ ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ ਪ੍ਰਥਮਜੀਵਕੀ

ਰਚੀ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸਟੀਹੈ ਸੋ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਜਨਮ ਮਰਣ ਇਨਿਚਾਰੋਂਕੇ ਬਸਬਰਤੀ ਜੋ ਹੋਮੈਂ ਉਨਿਸਭੀਕੋ ਜੀਵਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਉਨਿਕੀ ਰਚੀਹੂਈਸ੍ਰਿਸਟੀਕੋ ਜੀਵਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕਹਿਤੇਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਜੀਵਨੀ ਕਾਮਧੇਨੁ ਕਲਪਬਿਰਛ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਸਿਧੀ ਸਮਾਧੀ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਜਿਹ ਸਭੀ ਵਸਤੂ ਜੀਵੋਂਕੀ ਰਚੀ ਹੂਈਹੈ ਸੋ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤਕਾਲ ਜੀਵਕੋ ਨਾਮਾਰੇਗਾ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤਜੀਵਕੀ ਵਸਤੂਕਾਰਯਕੇ ਕਰੇਗੀ ਐਸੇਹੀ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਭੀਜੀਵੋਂਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕੇ ਅੰਦਰਹੀਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਯਿਹ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋਹੈ ਯਿਭੀ ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸਟੀਮੇਂ ਹੀਹੈ । ਇਸਿ ਕਥਨਕਾ ਤਾਤਪਰਯਯਿਹਹੈ ਵਿਦੁਆਨ ਮਹਾਸੇ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਕੇ ਭੂਲ ਹਮਾਰੀ ਕੋ ਖਿਮਾ ਕਰੇਂਗੇ । ਔਰ ਭੀ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਕਿਸੀਕਾ ਕਥਨਹੈ । ਜਬ ਯਿਹ ਜੀਵਕੀ ਰਚੀ ਹੂਈ ਸ੍ਰਿਸਟੀਹੈ ਤਬਤੋ ਈਸ੍ਵਰਕੀ ਰਚੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕਾ ਭੀਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ । ਇਸਿਲੀਏ ਈਸ੍ਵਰਕੀ ਰਚੀ ਹੂਈ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਨਖਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਣ ਮੇਘ ਭੂਕੰਪ ਆਕਾਸ ਵਾਯੂ ਅਗਨੀ ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਨਮ ਮਰਣ ਇਸਿਥਿਤੀ ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਵ੍ਰਿਸਟੀ ਥਣਦੂਧ ਦਾਂਤ ਲੋਮ ਅੰਡਜ ਗਰਭਜ ਬ੍ਰਿਖ ਸ੍ਵੇਦਜ ਦਿਨ ਰਾਤ ॥ ੨੬ ਯਿਹ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਸਾਖਿਆਤ

ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਬਨਾਈ ਹੁਈ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾਹੈ। ਸੋਇਸੀ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਮਾਇਆ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਸਕਤੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਇਸਿਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕਾ ਤਾਤ-ਪਰਯ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ। ਅਧਿਸ੍ਠਾਨ ਸਰੂਪ ਸੁਧ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ॥ ੧ ॥ ਦੂਸਰਾਵਿਰਾਟਸਰੂਪ ਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਇਸੀਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਭਿਆਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਜੀਨੇ ਕੀਆਹੈ ਜਲ ਕੇਵੀਚ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨਮੇਂ ਹੋਕਰਕੇ। ਉਸਸਮਾਧੀਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਯਿਹੀ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਪਣੀ ਸਕਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਖਲਾਈਸੀ ਔਰ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰੁਖ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕਾ ਗੁਰੂਜੀਕੇਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਥਾ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸਿ ਰ੍ਰਿਥਕੇ ਵੀਚ ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪੰਜਸੈ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਵਿਚਾਰਹੈ ਔਰਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾਪੁਰੁਖਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਚੌਵੀਪਦਹੈ ਤੀਨਉਪਰ ਬੀਸਬਾਰ ਗੁਰੂਜੀਕੋਨਾਨਕ ਨਾਮਸੇਂ ਬੁਲਾਇ ਆਥਾ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਕੋ ਤੀਨਬਾਰ ਤਪਤਪਤਪ ਯਿਹ ਕਹਿਕਰਕੇ ਬੁਲਾਇਆਥਾਐਸੇਹੀ ਗੁਰੂਜੀਕੋ ਤੇਈ ਬਾਰ ਬੁਲਾਇਆਥਾ ਤਵ ਉਸਵਖਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਨੇ ਗਗਨ ਮੈਂ ਥਾਲ ਰਵਚੰਦ ਦੀਪਕ ਇਸ ਆਰਤੀ ਕਰਕੇ ਸਹਸ੍ਰ ਸੀਰਸਾ ਪੂਰਣ ਪੁਰਖਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਔਰ ਕਿਸੀ ਪਰੀਛਿਨ ਏਕ ਦੇਸੀ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਨਹੀ ਕੀਆਹੈ ਐਸੇ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਉਤਪਤੀ ਇਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਲੇ ਯਿਹ

ਤੀਨੋਂ ਹੈਂ ਇਨਿ ਤੀਨੋਂ ਕਾਰਯੋਂ ਕਾ ਆਸਰੇ ਅਧਿਸਠਾਨ ਕਿਰਿਆਕੇ ਭੇਦਕੇ ਹੋਣੇਸੇ ਤੀਨ ਨਾਮਹੈ ਸਰੂਪ ਤੀਨ ਨਹੀਹੈ ਐਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸਰੂਪਕੇ ਵਰ ਸਰਾਫ ਜਨਮ ਮਰਣ ਨਹੀ ਲਗਤੇਹੈ ਔਰ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਜੀਵੋਂਕੀ ਅਵਿਦਿਆਕਾਲੇਸਮਾਤ੍ਰਭੀਸੰਵੰਧਨਹੀਹੈਔਰਲਿੰਗਕਾਕਟਣਾ ਲਾਤਕਾ ਲਗਣਾ ਸਿਰਕਾਕਟਣਾ ਹਜਾਰਭੁਜਕਾ ਹੋਜਾਣਾ ਯਿਹਸਭੀਜੀਵਪਖਮੇਂ ਅਵਤਾਰੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਔਰ ॥੪॥ ਮ੍ਰਿਤੂਜਨਮਵਤਾਂਵੀਰਾਦੇਹੇਨਸਹਿ ਜਾਇਤੇ ਜਾਤਸਿਆਹੀ ਧ੍ਰੁਵੋਮ੍ਰਿਤੂ ਪ੍ਰਾਣੀਨਾਂ ਮਰਣੰਧ੍ਰੁਵੰ ॥ ਇਸਿ ਉਕਤਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੀਵੋਂਕੀਰਚਨਾਕਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮੌਂਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੇਵੀਚਮੇਂ ਕੋਈਭੀ ਸੰਵੰਧਨਹੀਹੈ ਕਿਉਕਿ ਕਿਸੀਰਿਸੀਕੇ ਜਾਂ ਅਵਤਾਰਕੇ ਵਰਸਰਾਫਕੇਦੇਣੇਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੀਮਾਇਆਰਚਿਤ ਪਾਂਚਤਤ੍ਰਿਕੇ ਵੀਚਸੇਂ ਨਾਛੇਬਨਸਕੇਤੇਹੈ । ਨਾਚਾਰਬਨਿਸਕਤੇਹੈ ॥ ਇਸਿਉਕਤਵਿਚਾਰਕਾ ਫਲਿਤਅਰਥਯਿਹਹੈ ਜੋਬ੍ਰਹਮਕੇ ਦੋਸਰੂਪਹੈ ਔਰਕ੍ਰਿਆਕੇਭੇਦਸੇਂ ਤੀਨਹੈ ਮਿਲਿਕਰਕੇ ਯਿਹ ਪਾਂਚਹੈ ਪੂਰਵਉਕਤਸਕਤੀਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਮੇਂ ਸਰੂਪੋਂਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਰਹੀਹੈ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥ ਯਿਹੀ ਇਕਤੀ ॥ ਪੰਜਮੈਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦੋਂਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ ਔਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀਨੇਭੀ ਯਿਹੀਛਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਭਗਵਤੀਕਾ ਸਰੂਪ ਉਪਾਸ਼ਨਾਂ ਧਿਆਨਕੇਵੀਚਮੇਂ ਅੰਤਸਕਰਣਕਰਕੇ ਹ੍ਰਿਦੇਮੇਂ ਚਿੰਤਨਕੀਆਹੈ । ਇਸੀਵਿਚਾਰਕੇ ਸ੍ਰੀਹ੍ਰਿਤੂਮਾਨ

ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਤਹਿਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪਸਿਆਸਾਧੀ ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਾਲਿਕਾ ਆਰਾਧੀ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰਕੇ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ ਯਾਦੇਵੀ ਸਰਵਭੂਤੇਸ਼ੂ ਕਾਲਰੂਪੇਣਸੰਸਿਥਿਤਾ ਇਸਿਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਿਹਹੈ ਉਕਤ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਸਰੂਪਕਾ ਨਾਮ ਮਹਾਂਕਾਲਹੈ ਛਬੀਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸਰੂਪਕਾਨਾਮ ਕਾਲਹੈ ਭਗਵਤੀਹੈ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਜੀਵਈਸ੍ਵਰਮਾਇਆ ਵਿਭਾਗ ।੨੪। ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੇ ਕਾਂਸੀ ਅਸਥਾਨਸਥ ਨਿਰਮਲਸ੍ਵਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ੍ਵਰਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਕ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਿਕ ਨਾਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ਅਲੰ ਸੁਭੰ ॥ ੨੩ ॥

ਸ੍ਵੈਸ੍ਵਪਨ ਨਾਟਕ

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਅਥਸ੍ਵੈ ਸ੍ਵਪਨਨਾਟਕ ਪ੍ਰਦਰਸਤੇ ਸੰਵਤਸਰ ਉਨੀਸੈ ਉਣਾਹਟ ਮਹੀਨਾ ਕਤਕ ਸੁਕਲਪਖਿ ਦਸਮੀ ਰਾਤ੍ਰੀਕੇ ਤੀਸਰੇ ਪਹਿਰਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾਕੀ ਚਾਂਦਨੀਮੇਂ ਬੈਠ ਕਰਕੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਨਿਰਮਲ ਆਖਾੜਾ ਛਾਵਣੀ ਅਸਥਲਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਆਥਾ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਕੇ ਹਜ਼ੂਰਮੈ ਅੰਤਰਧਿਆਨ ਵੀਚ ਹੋਕਰਕੇ ਕਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸੰਸਾਰਕੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਮੇਗੇ ਤਬ ਉਸਿਸਮੇਂਕੇ ਵੀਚ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀਨੇ ਨਵ ਕ੍ਰਿਤ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚਾਰਕਾ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਆਥਾ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵੇਤਕੇ ਤ੍ਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਿਆਲਕਜੀ ਕਰਕੇ ਤੇਤਮਸੀ ਇਸਿ ਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਨੌਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਥਾ ਪਰੰਤੂ ਏਕਹੀ ਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਨੌਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਹੋਆਥਾ ਏਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰਕੇ ਨਿਸਿਚੇ ਕਰਾਨੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਮਾਰੇ ਅੰਦਰ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰੇਂ ਕਰਕੇ ਨੌਂਹੀਕਲੇਸਥੇ ਇਸਿਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਜੀਨੇ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੇਹੀ ਕਲੇਸ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਨੌਹੀ ਉਪਦੇਸ ਜੁਦੇਜੁਦੇ ਕੀਏਥੇ ਜੁਦੇਜੁਦੇਹੀ ਉਨਿਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਥੇ ਜੈਸੇਕਿ ਏਕ ਅੰਤਸਕਰਣਹੈ ਪਾਂਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਹੈਂ ਤੀਨ ਭੂਤਭਵਿ ਖਿਤ ਵਰਤਮਨਾ ਯਿਹ ਕਾਲਹੈ ਸੋਸਭੀ ਮਿਲ

ਕਰਕੇ ਯਿਹ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਕਲੇਸੋਂਕੋ ਸਰੀਰਕੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਧਾਰਨ ਕਰਾਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਭੂਤਕਾਲਸੇਂ ਦੁਖੋਂਕੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਕਰਣੇ ਕਰਕੇ ਕਲੇਸ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ੧ ॥ ਭਵਿਖਿਤ ਕਾਲਸੇਂ ਜਨਮਾਂਤਰ ਧਾਰਣਮੇਂ ਸੰਸੇਕਾ ਹੋਨਾ ਕਲੇਸਹੈ ॥ ੨ ॥ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਮਰਣੇਕਾ ਭਰ ਕਲੇਸਹੈ ॥ ੩ ॥ ਪਾਂਚਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਕੇ ਤਤ ਤਤ ਵਿਖੇ ਜੋ ਸਵਦ ਸਪਰਸਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧਹੈਂ ਇਨਿਪਾਂਚੋਂ ਵਿਖਿਓਂਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਹੋਨਾ ਕਲੇਸੋਂਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੋ ਦੇਤਾਹੈ ॥ ੫ ॥ ਚਤੁਸਟੈ ਅੰਤਸ ਕਰਣਕੀਆਂ ਵਿਰਿਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਮਨੋਰਾਜ ਮਾਤ੍ਰਕੇ ਰਚੇਹੂਏ ਸੁਖ ਰੂਪ ਭੋਗੋਂਕਾ ਨਾਸ ਹੋਜਾਨਾ ਕਲੇਸੋਂਕੋ ਦੇਤਾਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਕਲੇਸਹੈ ॥ ੬ ॥ ਇਸਿ ਰੀਤੀਸੇ ਨੌਕਲੇਸ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ॥ ੯ ॥ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਸੇਂ ਹਮਨੇ ਨੌਪ੍ਰਸਨ ਕਰੇਥੇ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੫ ॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਥ ਸ੍ਵਪਨ ਨਾਟਕ ਪ੍ਰਸਨਵਿਚਾਰੇ ਉਤਰ ਨਿਰੂਪਿਤੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੂਰਵਉਕਤਜੋ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨੌਪ੍ਰਸਨਹੈ ਅਵਈਹਾਂ ਉਤ੍ਰਗ੍ਰੰਥਕੇਵੀਚਮੇਂ ਸੋਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨੌ ਪ੍ਰਸਨੋਂਕਾ ਉਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀ ਜੁਦੇਜੁਦੇ ਨੇ ਉਪਦੇਸੋਂ ਕਰਕੇ ਪੰਡਿਤ ਈਸਰਸਿੰਘ ਸਾਧੂਪਦਵਾਚਿਕੇ

ਪ੍ਰਤੀ ਯਥਾਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ॥ ਜੈਸੇ ਕਰਤੇ ਭੈਏਥੇ । ਉਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸੋਨੌਉਪਦੇਸ ਈਹਾਂ ਲਿਖਤੇਹੈ ॥ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ॥ ੩ ॥ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ॥ ੪ ॥ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ॥ ੫ ॥ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ॥ ੬ ॥ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ॥ ੭ ॥ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ॥ ੮ ॥ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ॥ ੯ ॥ ਇਹਨੌਂਉਪਦੇਸਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਨੌਉਪਦੇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੰ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੬ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਬ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਨੌਉਪਦੇਸਹੈ ਉਨਿਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੌਯਥਾਸੂਤ੍ਰ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਹੈ ਉਸਿਕੇ ਪਦੋਂਕੋ ਅਲਹਿਦੇ ਅਲਹਿਦੇਕਰਕੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਅਰਥੋਂਕੋਂ ਨਿਰਿਣੇਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ । ਸੋ ਵੋਹੀ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਉਪਦੇਸੋਂਕੇਵੀਚਮੇਹੀ ਯਥਾਰਥ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੂਏਨਿਵੇਦਨਹੋ ਰਹੇਹੈ । ਏਕਹੀਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਕਰਣੇਸੇਂ

ਨੌਂਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਅਰਥਜੋਹੈ ॥ ਸੋਨੌਂਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪ੍ਰਸਨੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਜੋਸੰਸੇਹੈ ਤਿਉਨਿਸਰਵਕੋਹੀ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਦੇਮੇਂਗੇ ਸੋਪ੍ਰਥਮਉਪਦੇਸਕੇ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਯਿਹਹੈ ॥ ਬਾਲਕਾਅਰਥ ਬਲ ਬਲਵਾਲਾ ਬਾਲਕ ਅਗਿਆਨੀ ॥੧॥ ਰਵਿਕਾਅਰਥ ਸੂਰਯ ਤੇਜ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥੨॥ ਸ੍ਰੀਕਾਅਰਥ ਸੋਭਾ ਮੁਕਤ ਲਖਮੀ ਮਾਇਆ ਅਗਿਆਨ ਐਈਸ੍ਵਰਯ ॥੩॥ ਚੰਦਕਾ ਅਰਥ। ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਚਾਂਦਨੀ ਚਮਤਕਾਰ ਖੁਸੀ। ਕੋਈ ਦਿਨ ॥ ੪ ॥ ਕੀਕਾਅਰਥ। ਸੰਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਭਾਵ। ਕਰਣ॥ ੫ ॥ ਆਕਾਅਰਥ। ਸਮੁਚੇ ਮ੍ਰਜਾਦਾ। ਹੋਨਾ ਵਿਧੀ ॥ ੬ ॥ ਚਾਰਕਾਅਰਥ। ਅਛਾ ਬੁਰਾ। ਗਿਣਤੀ ਸੰਖਿਆਵਾਲਾ ॥ ੭ ॥ ਵੀਕਾਅਰਥ। ਵਿਸੇਖ। ਵਰਜਨ ਦੂਸਰਾ ਨਾਸ॥ ੮ ॥ਹਾਰਾਕਾ ਅਰਥ। ਵਿਵਹਾਰ। ਗਹਿਣਾ। ਹਾਰਿਗਿਆ। ਭੋਜਨ॥੯॥ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਨਿਨੌਂਪਦੋਂਕੇ। ਯਿਹਨੌਅਰਥਹੈ। ਸੋਜੈਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਕੇ ਵੀਚ ਯਿਹਨੌਂਪਦਹੈ ਔਰਇਨਿਨੌਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥਹੈ ਸੋਐਸੇਹੀ ਔਰ ਆਠ ਜੋ ਉਪਦੇਸਹੈ ਸੋਉਨਿਆਠੋਂ ਉਪਦੇਸੋਂਮੇਭੀ। ਯਿਹੀਨੌਂਪਦਨੌਅਰਥਹੈ। ਸੋਅਬ ਏਕ ਏਕ ਉਪਦੇਸਕਾ। ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਅਰਥ ਕਰਕੇ। ਫਿਰ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਅਰਥਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ। ਸੋਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਯਿਹਹੈ। ਬਾਲਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆਚਾਰਵੀਹਾਰ॥੧॥ ਇਸਿ ਪ੍ਰਥਮ ਮਹਾਂਵਾਕਕੇ ਉਕਤਪਦੋਂਕਾ ਔਰ ਅਰਥੋਂਕਾ

ਜੋਵਿਚਾਰ ਕਥਨ ਕੀਆਹੈ ਸੋਈਹਾਂ ਉਤ੍ਮੇਂ ਉਨਿਨੌਪਦੋਂਕੇ ਨੌਅਰਥੋਂਕੇ। ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਲਿਖਤੇਹੈ ਸੋਵੋਹੀਵਿਚਾਰ ਔਰ ਆਠੋਂਮੇਂ ਭੀ। ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋਪ੍ਰਥਮਉਪਦੇਸਕੇਪਦੋਂਕੇਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਯਿਹਹੈ। ਬਲਵਾਲਾ ਤੇਜ ਅਗਿਆਨ ਕੋਈ ਦਿਨ ਬਨਾਇਆ ਹੂਆ ਸਭੀ ਮੁੰਦ੍ ਨਾਸ ਜਹਾਂਨ॥੧॥ ਅਬ ਇਸਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਕੇ ਇਨਿ ਪਦੋਂਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਸਭੀਅਰਥੋਂਕੋ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਕਰਤੇਹੈ। ਜੋਰਵਾਲਾਮੁੰਦ੍ ਬਨਾ ਹੂਆ ਯਿਹ ਸਭੀ ਜਗਤ ਥੋੜੇ ਦਿਨਿਕੇਵੀਚ ਅਵਿਦਿਆਸੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸਦਿਖਿਲਾ ਕਰਕੇਨਾਸਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥੧॥ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਕ ਪਦ ਅਰਥੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕਾ ਵਿਚਾਰ ਯਿਹ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋਐਸੇਹੀ ਨੌਂ ਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਪਦ ਅਰਥਕੇ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਵੈਸੇਹੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਣੇਂਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦੂਸਰੇ ਉਪਦੇਸਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਜੋਕਿ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਆਗੇ ਉਤ੍ ਆਠ ਉਪਦੇਸੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋਇਨਿ ਆਠ ਉਪਦੇਸਕੇ ਵੀਚ ਜੋਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਹੈ ਸੋਉਸ ਉਪਦੇਸਕੇ ਪਦੋਂਕਾਭੀ ਅਰਥ ਸਹਿਤਹੀਂ ਨੌਂ ਭੇਦੋਂਸੇਂ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਛੇਦਨ ਹੈ। ਸੋਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਅਬ ਦੂਸਰਾ ਉਪਦੇਸ ਲਿਖਿਤੇਹੈ ਫਿਰਨੌਂ ਪਦ ਛੇਦਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ਫਿਰਉਤ੍ਮੇਂ ਫਲਿਤ ਅਰਥਕੋ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ। ਐਸੇਹੀ

ਔਰਸਾਤ ਉਪਦੇਸਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣਾਂਭੀ
ਯਥਾਰਥਹੈ। ਸੋਪ੍ਰਥਮਸੇ ਦੂਸਰੇ ਉਪਦੇਸਕੋ ਸੂਖਮ ਵ੍ਰਿਤੀ
ਕਰਕੇ ਏਕਏਕ ਪਦਕਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਅਖਰੋਂਸੇਂਹੀ
ਅਰਥਕਾ ਜਾਣਨਾ ਸਰਵਕੋ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋਦੂਸਰਾ ਉਪਦੇਸ
ਯਿਹਹੈ। ਰਵਿ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆ ਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲ ॥ ੨ ॥
ਅਵ ਇਸਿ ਉਪਦੇਸਕੇ ਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਦਿਖਲਾਤੇ
ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਾਇਆ ਕੌਤਕ ਰਚਨਾ ਬਨਾਨਾ ਦੋ ਤੀਨ ਭੇਦ
ਖੇਲਮਾਤ੍ਰ ਬਾਲਕ ॥ ੨ ॥ ਦੂਸਰੇ ਉਪਦੇਸਕੇ ਨੌਂਹੀ ਅਰਥਾਂ
ਕੋ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਏਕਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸਵਾਲੀ ਅਵਿ
ਦਿਆ ਕੌਤੁਕਮਾਤ੍ਰ ਰਚਨਾ ਬਨੀਹੈ ਈਕੋਈਦਿਨਕੇ ਭਰਮਾਨੇ
ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬਾਲਕੋਂਕੀ ਖਿਲਵਾੜਹੈ ॥ ੨ ॥ ਅਵ ਤੀਸਰੇ
ਮਹਾਂਵਾਕ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸ੍ਰੀਚੰਦਕੀਆ
ਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿ ॥ ੩ ॥ ਇਸਿ ਵਾਕਕੇ ਪਦੋਂ ਕਰਕੇ
ਜੋ ਨੌ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋ ਅਰਥ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈ॥ਤਥਾਹੀ॥ਮੁਕਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੰਪੂਰਨ ਸ਼ੁਦ੍ਰ ਨਾਸ
ਛੋਡਣਾ ਜੋਰ ਵਾਲਾ ਤੇਜ ॥ ੩ ॥ ਇਨਿ ਨੌਂ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਮਿਲਾ
ਕਰਕੇ ਏਕਹੀਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ ਇਛਿਆਵਾਲੀ ਸਭੀ ਸ਼ੁਦ੍ਰ
ਮੁਕਤ ਖਿਣਭੰਗੁਰ ਕੋਈ ਦਿਨਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਦਿਖਲਾਕਰਕੇ
ਜੋਰਸੇਂ ਛੋਡਜਾਵੇਗੀ॥ ੩ ॥ ਚੌਥੇ ਉਪਦੇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਕੇ
ਅਰਥਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਚੰਦ ਕੀਆ ਚਾਰ
ਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ॥ ੪ ॥ ਇਸਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਪਦੋਂਕਾ

ਕ੍ਰਮਸੇ ਅਰਥ ਲਿਖਤੇਹੈਂ । ਨਾਸਕ ਕਰਮ ਰਚਨਾ ਇਸ਼ਟ ਬਹੁਤ ਵਿਖੇ ਜੋਰ ਵਾਲਾ ਤੇਜ ਅਗਿਆਨ ॥ ੪ ॥ ਅਵ ਨੌ ਅਰਥੋਂਕੇ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵਿਨਾਸੀ ਕਰਮ ਰਚਨਾ ਅਤੀਪਿਆਰੀ ਵਿਖੇਪੂਵਲਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਰਹੀਹੈ ਸੋ ਅਵਿਦਿਆ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ॥ ੪ ॥ ਅਵ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜਿਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਨੌ ਪਦ ਨੌ ਅਰਥੋਂਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਚਾਰ ਉਕਤ ਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਵੀਚਾਰਮੇਂ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਐਸੇਹੀ ਉਤ੍ਰਕੇ ਪਾਂਚ ਉਪਦੇਸਮੇਂ ਭੀ ਉਕਤਬਿਵਸਥਾ ਜੈਸਾਹੀ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਵੈਸੇਹੀ ਪਾਂਚਮਾਂ ਉਪਦੇਸ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਕੀਆ ਚਾਰ ਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦ ॥ ੫ ॥ ਅਵਇਸਿ ਪਾਂਚਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਨੌਂਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥ ਨੌਂਕੇ ਦਸੇਂ ਦਿਖਲਾਤੇ ਹੈ । ਸੰਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਫਲ ਭੇਦ ਨਿਰਬਲ । ਅਗਿਆਨੀ । ਬਲੀ ਅਵਿਦਿਆ ਕੋਈ ਦਿਨ ॥ ੫ ॥ ਅਵ ਨੌ ਅਰਥੋਂਕੋਹੀ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਸੰਸੇ ਹੋਵੇਗਾ ਅਲਹਿਦੇ ਫਲ ਵਾਲੇ ਕਮਤਾਕਤ ਅਵਿਦਿਕਕੋ । ਜੋਰਕੀ ਮੂਰਖਤਾ ਕੋਈ ਦਿਨਿਕੀ ਹੋਨੇਤੇ ॥ ੫ ॥ ਛੇਮਾ ਉਪਦੇਸ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਆਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦਕੀ ॥ ੬ ॥ ਇਸਿਛੇਵੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਭੇਦ ਲਿਖਤੇਹੈਂ । ਵਿਧੀ ਸੁਭ ਵਿਸੇਸ ਕਰਮ ਬਲਵਾਲਾ ਸੂਰਜ ਮੁਕਤ ਚਾਂਦਨੀ ਕਰਣਾ ॥ ੬ ॥ ਇਸਛੇਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਨੌਹੀ ਅਰਥਾਂ ਕੋ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ । ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਅਥਾ ਵਿਸੇਸ । ਕਰਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸਿਤ ਕਰਕੇ ਕਰਕੇ ਆਤਮ

ਸਰੂਪ ਮੁਕਤਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਤਾਹੈ ॥ ੬ ॥ ਅਵ ਸਾਤਮਾਂਉਪਦੇਸ। ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਚਾਹਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆ ॥ ੭ ॥ ਸਾਤਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਭੇਦ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ। ਉਤਮ ਵਿਸੇਸ ਕਰਮ ਬਾਲਕ । ਆਦਿਤਿ ਮਾਇਆਮਾਤ੍ਰ ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਭਾਵ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ॥ ੭ ॥ ਅਵਇਸਿਸਾਤਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇਨੌਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕਾ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਉਤਮ ਵਿਸੇਸ ਕਰਮ ਪ੍ਰਵਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣੇਸੇਂ ਮਾਇਆ ਕੀ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਕੋਈ ਦਿਨਿਕੋ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਵਾਲੀਹੈ ॥ ੭॥ ਆਠਮਾਂ ਉਪਦੇਸ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ। ਵੀ ਹਾਰਾਬਾਲਰਵਿ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆਚਾਰ ॥ ੮॥ ਅਵ ਇਸਿ ਆਠਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਨੌ ਪਦੋਂਕੇ ਨੌਹੀ ਅਰਥਾਂਕੋ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਤੇਹੈਂ। ਵਿਨਾਸੀ ਫਲ ਅਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨੀ । ਸੋਭਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੰਸੇ ਵਿਨਾ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਉਤਮ ॥ ੮ ॥ ਅਵ ਇਨਿ ਨੌਹੀ ਅਰਥੋਂਕਾ ਏਕ ਅਰਥ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਕਰਤੇਹੈ। ਵਿਨਾਸੀ ਫਲ ਅਗਿਆਨੀਸੇਂ ਵਿਨਾ । ਸੁਭ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨੀ ਉਤਮਤੇਜ ਵਾਲਾਹੈ ॥ ੮ ॥ ਨੌਮਾਂ ਉਪਦੇਸ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਹਾਰਾਬਾਲ ਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦਕੀਆਚਾਰਵੀ ॥ ੯ ॥ ਨੌਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਭੇਦਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ। ਸਪਸਟ ਕਰਕੇ ਹਾਰਗਿਆ ਬਲਵਾਲਾ ਪੂਰਣਤੇਜ ਮੁਕਤੀ ਚਾਦਨੀ ਕਰਣਾ ਵਿਧੀਸੇਂ ਉਤਮ ਵਿਸੇਖ ॥ ੯ ॥ ਅਵਇਸਿ ਨੌਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਨੌ ਅਰਥੋਂਕਾ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਏਕਹੀ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈ। ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮੁਕਤੀਕੀ ਵਿਧੀਸੇਂ

ਰਹਿਗਿਆਹੈ ਬਲਵਾਲਾ। ਸੋਉਤਮ ਗਿਆਨ ਚਾਂਦਨੀਕੋ
ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ॥ ੯ ॥ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨੌ
ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਮਹਾਂਵਾਕੋਂਕੀ ਯਿਹਿ ਬਿਆਖਿਆਹੈ ਸੋ ਅਵਨੌਂ
ਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਨੌਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕੋ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਰੂਪ ਕਰਕੇ
ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥
ਨੰਵਰਅਵਲ ॥੧॥ ਯਿਹਸਭੀਜਗਤ ਨਾਸਹੋਜਾਵੇਗਾ ॥੧॥
ਨੰਵਰਦੋ ॥ ੨ ॥ ਯਿਹਜਹਾਨਬਾਲਕੋਂਕੀ ਖਿਲਿਵਾੜਕੇ
ਬਰਾਬਰਹੈ ॥ ੨ ॥ ਨੰਵਰਤੀਨ ॥ ੩ ॥ ਸਕਾਮਮੁਕਤ
ਨਾਸਹੋਜਾਤੀਹੈ ॥ ੩ ॥ ਨੰਵਰਚਾਰ ॥ ੪ ॥ ਸਭੀਯਿਹ
ਰਚਨਾਅਵਿਦਿਆਕਰਕੇਹੈ ॥ ੪ ॥ ਨੰਵਰ ਪਾਚ ॥ ੫ ॥
ਮੂਰਖਤਾਕਾਬਲ ਨਾਸਹੋਣੇਵਾਲਾ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ੫ ॥
ਨੰਵਰਛੇ ॥ ੬ ॥ ਨਿਸਿਕਾਮਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇ
ਸਰੂਪਗਿਆਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਹੋਤੀਹੈ ॥ ੬ ॥ ਇਸਿਸੇਂਉਤ੍ਰਕੇ
ਤੀਨੋਫਲਿਤਅਰਥੋਂਮੇਂਭੀ ਐਸੇਹੀ ਸਰਵਵਿਚਾਰਹੈ ॥
ਨੰਵਰਸਾਤ ॥ ੭ ॥ ਉਤਮਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਅਵਿ-
ਦਿਆਦੂਰਹੋਤੀਹੈ ॥ ੭ ॥ ਨੰਵਰਆਠ ॥ ੮ ॥
ਸੁਭਮ੍ਰਯਾਦਾਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਗਿਆਨੀਕਾਤੇਜਵਧਿਤਾਹੈ ॥ ੮ ॥
ਨੰਵਰਨੌ ॥ ੯ ॥ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਅਪ੍ਰੋਖਿਗਿਆਨਕੇ ਵਾਸਤੇ
ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯਤਨਕੋਕਰੇ ॥ ੯ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀਸ੍ਰੈਪ੍ਰਯਤਨ
ਪ੍ਰਕਾਰਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘਜੀਕ੍ਰਿਤ
ਨਵਕ੍ਰਿਤਾ ਅਭਿਆਸ ਨਵਉਪਦੇਸਃ ਪੰਡਿਤ ਈਸ੍ਵਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਤੀ ਨਵਸੰਦੇਹ ਨਿਰਾਕਰਣਾ ਅਰਥਃ ਸਮਾਪਤਃ ॥੯ ॥

ਅਲੰ ਸੁਭੰਭਵਤੁ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮਦਦਸਹਾਇਆ ॥੧੧॥

ਓਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਉਕਤ ਸੁਪਨਨਾਟਕਕਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸੁਪਨਕੇ ਵੀਚ ਨੌਂਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਉਪਦੇਸ ਹਮਾਰੇਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਜੀਨੇ ਕਥਨਕੀਆਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਸੁਪਨਨਾਟਕਕੇ ਜੋ ਨੌਂਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਹਾਰਸੇਂ ਅਰਥੋਂਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਏਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ ।ਨੰਬਰਅਵਲ ॥ ੧ ॥ ਜੋਦੀਸੈਸੋਸਗਲਵਿਨਾਸੇ । ਜਿਉਬਾਦਰਕੀਛਾਈ ॥ ੧ ॥ ਨੰਬਰਦੋ ॥ ੨ ॥ ਜਿਉਸੁਪਨਾਅਰਪੇਖਨਾ ਐਸੇਜਗਕੋਜਾਨ ॥ ੨ ॥ ਨੰਬਰਤੀਨ ॥ ੩ ॥ ਨਾਮਵਿਹੂਣੇਖਪਗਏਖੂਹਣ ਲਖਅਸੰਖ ॥ ੩ ॥ ਨੰਬਰਚਾਰ ॥ ੪ ॥ ਮਾਈਮਾਇਆਤ੍ਰੈਗੁਣਪ੍ਰਸੂਤਜਮਾਇਆ ॥ ੪ ॥ ਨੰਬਰਪਾਂਚ ॥ ੫ ॥ ਫਿਕਾ ਮੂਰਖਆਖੀਏ । ਵਜਹੁਗਵਾਏਅਜਾਲਾ ॥੫॥ ਨੰਬਰਛੇ ॥੬॥ ਕਰਮਕਰਤਹੋਵੇਨਿਹਕਰਮ॥ਕਾਹੂੰਫਲਕੀਇਛਾਨਹੀਬਾਛੇ॥੬ ਨੰਬਰਸਾਤ ॥ ੭ ॥ ਸਕਲਧਰਮਮੇਂਉਤਮਧਰਮ । ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਕੇ ਊਪਰਕਰਮ ॥ ੭ ॥ ਨੰਬਰਆਠ ॥ ੮ ॥ ਕਰਮਪੇਡਸਾਖਾਹਰੀ ਧਰਮਫੁਲਫਲਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਪਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ॥੮॥ ਨੰਬਰਨੌ ॥ ੯ ॥ ਜਿਉਜਲਮੈਜਲ ਆਇਖਟਾਨਾ।ਤਿਉਜੋਤੀਸੰਗਜੋਤਸਮਾਨਾ। ਘਟਘਟਮੇਹਰਜੂ ਬਸੇ । ਪੁਸਪਮਧਜਿਉਬਾਸਬਸਤਹੈ । ਮਰਤਾਜਾਤਾਨਜਰ ਨ ਆਇਆ । ਜਿਮੀਜਮਾਨਕੇਵਿਖੇ । ਸਮਸਤਏਕਜੋਤਹੈ

ਨਧ੍ਯਾਟਹੈ ਨਵਾਢਹੈ ਨਵਾਢਧ੍ਯਾਟਏਤਹੈ ॥ ੯ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਸ੍ਵਪਨਨਾਟਕ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਓਂ ਈਸ੍ਵਰ ਮੂਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਭਿਓਨਮਃ ॥

ਓਂ ਅਧਿਸ਼ਿਠਾਨਾਅਧਿਸ਼ਿਠੇਇ ਸਰਵਦੇਵੇਭਿਓਨਮਃ

ਕਾਂਸ਼ੀ ਅਸਥਾਨਸਥ ਨਿਰਮਲਸ੍ਵਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ੍ਵਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਵੈਜਨਮ ਇਸਿਥਿਤੀਕੇ ਆਚਰਣ ਬਿਵਹਾਰ ਸਮਾਚਾਰ ਕੋ ਆਲੈਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਰੂਪਣਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਬਿਆਸਾ ਸਤਲੁਜ ਦੋਨੋਂ ਦਰੀਆਮਾਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਦੇਸਦੁਆਬਾ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਫਿਲੌਰ ਸਹਿਰਸੇਂ ਦੋ ਕੋਸ ਮ੍ਰਯਾਦਾਮੇਂ ਨਗਰ ਸਹਿਰ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨਹੈ ਸੰਵਤਸਰ ਉਨੀਸੌਛੇਮੇਂ ਮਹੀਨਾ ਕਾਰਤਕ ਦੁਤੀਏ ਪਖਕੀ ਪੌਰਣਮਾਸ਼ੀ ਕੋ ਸਰੀਰ ਅਨਿਮੈ ਕੋਸਨੇ ਜਨਮਧਾਰਨ ਕਰਾਮਾਤਾਕਾਨਾਮ ਗੁਰੂਬਖਸ਼ੀ ਪਿਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਬੁਧਸਿੰਘ ਵੈਸ਼ਿਵੰਸ ਵੰਸਾਵਲੀਮੇਂ ਪੂਜਨ ਪਧਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਰੀਥ ਸਾਹਵਜੀ ਸ੍ਰੀਦਸੋਂਗੁਰੂ ਪੂਰਣ ਅਵਤਾਰ ਸਰੂਪ ਮੰਤ੍ਵੇਸਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਿਕ ਵਾੜੀ ਨਾਮ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸ਼ੀ ਗੁਰੂਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਧੂਸਿੰਘਜੀਨਾਮਕ ਮਹਾਨ ਪੂਜਿ ਪ੍ਰਣਾਮ ਯੋਗਿਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਵੈਜਨਮ ਇਸ਼ਿਟ ਸਮਾਚਾਰ ਵ੍ਰਤਾਂਤ ਸਮਾਪਤਃ॥੧॥

ਅਵ ਅਪਣੇ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਔਰ ਵਿਚਰਣੇ ਜਾਤ੍ਰਾ ਬਿਵਹਾਰ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ । ਸੰਵਤਸਰ ਉਨੀਸੌ ਚੌਦਾਕੇ ਵੀਚ ਫਿਰਕਾ ਨਿਰਮਲਾ ਵੇਸਕਾ ਧਾਰਣਕੀਆ ਰਹਾਥਾ ਅੰਗਵਿਖੇ

ਸਿਤੇ ਭੁਗੋਪਟ ਹਾਵਨੋਂ ਵਿਪੀਆ ਚਹਿਲੈਂ। ਉਮਰ ਆਠ ਬਰਸਕੀ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪਠਨ ਕੀਆਥਾ ਤਥਾ ਫਾਰਸੀਕੇ ਅਭਿਆਸਕੋ ਕੀਆ ਰਹਾ। ਐਸੇਹੀ। ਰਾਗ ਵਿਦਿਆ ਤੰਤ੍ਰੀਕਾ ਅਭਿਆਸ ਸ੍ਰੁਤੀ ਮੂਰਛਨਾ ਗ੍ਰਾਮੋਂਕੇ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਤਥਾ ਤੈਲਤਾਨਲੈ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਜਥਾਰਥ ਸਿਧਿਕੀਆ ਰਹਾ। ਐਸੇਹੀ ਜੋਗਾਭਿਆਸਕੇ ਮੈਸਮਿਰੇਜਮ ਵਿਦਿਆਕੇ ਅਭਿਆਸਮੇਂ ਭੀ ਜਥਾਰਥ ਪ੍ਰਯਤਨਕੋ ਕਰਾਥਾ ਔਰ ਯਥਾਰਥ ਵਿਧੀਸੇ ਬਿਆਕਰਣਕੇ ਸਰਵ ਗ੍ਰੰਥ ਪਠਨ ਕਰੇ ਥੇ॥ ਤਥਾ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸਾਂਖਿਯੋਗ ਵੇਦਾਰਥ ਵਿਚਾਰ॥ ਔਰ ਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨਕਣਾਦਿਗੋਤਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂਕਾ ਵਿਖੇ ਯਥਾਰਥ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਮਨਨਿ ਕੀਆ ਰਹਾ ਨਿਖਿਲ ਵੇਦਾਂਤ ਸਾਸਤ੍ਰਜਨਿ ਗਿਆਨਵਿਚਾਰਸੇਂ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਬਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਪ੍ਰੋਖਿ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈਂ। ਔਰਇਸਿਨਾਮ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਪੰਚਕੇਵੀਚਮੇਂ ਯੁਕਤੀਸਹਿਤ ਮਿਥਿਆਤੁਕੋ ਨਿਸਿਚੇ ਕਰਲੀਆਹੈ। ਇਤੀ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ॥ ੨॥ ਅਬ ਹਮ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਓਂ ਕੇ ਸਾਥ ਜਹਾਂਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰਾਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਹੂਆਰਹਾ ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਲਿਖਤੇਹੈਂ ਸੰਵਤ ਉਨੀਸੌ ਛਤੀਕੇਸਾਲ ਕਾਂਸੀਪੁਰੀਕੇਵੀਚ ਮਿਤ ਮੰਡਲੀਕੇ ਸਾਥ ਤੀਨ ਦਿਨਿ ਦਰਜੇ ਅਵਲਮੇਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਵਿਚਾਰਭੈਆਥਾ॥ ੩॥ ਉਨੀਸੌ ਅਠਤੀਸੰਵਤਕੋ। ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥਮੇਂ ਚਾਰ ਦਿਨਿਹਾਰ ਜੀਤ ਜੈਪਰਾਜੈਸੇ ਸਾਸਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਭੈਆਥਾ। ਸੰਤੋਂ ਕੀਆਂ

ਮੁੰਭਲੀਆਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ॥ ੪ ॥ ਉਸਿਸੇਂ ਪੀਛੇ ਦਖਣ ਦੇਸਕੇ ਵੀਚ ਬਮੈਈ ਸਹਰਮੈ ਦੇਵੀਕੇ ਮੰਦਰ ਸਮੀਪ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕੇਵੀਚ। ਦੋਦਿਨਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਹੂਆ ਰਹਾਥਾ ॥ ੨ ॥ ਤ੍ਰਿੰਵਕ ਗੋਦਾਵਰੀ ਮੇਲੇਪਰ। ਤੀਨ ਦਿਨ ਭੈਆ ਰਹਾ॥ ੩ ॥ ਨਾਸਕਸਹਿਰਕੇਵੀਚ ਦੋ ਦਿਨਿ ਹੂਆਥਾ ॥ ੨ ॥ ਪੂਰਵਦੇਸ ਦਰਭੰਗਾਰਿਆ ਸਤਮੈ। ਏਕ ਦਿਨਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਭੈਆ ਥਾ ॥ ੧ ॥ ਰਿਆਸਿਤ ਡੁਮਰਾਮੇਂਮੇ ਚੈਤ੍ਰਭਾਦੋਂਕੇ ਮਹੀਨੇ ਕੋ ਰਾਮਨਵਮੀ ਜਨਮ ਅਸਟਮੀ ਹਰੇਕ ਸਮੇਂਕੇ ਵੀਚਬਹੁਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੂਆ ਕਰਤਾ ਥਾ ਔਰ ਰਿਆਸਤੋਂ ਸੂਰਜਪੁਰ ਭਧਾਰਿਆਸਿਤ ਬਖਰਾ ਸਹਰ ਇਨਿ ਰਿਆਸਿਤ ਮੇਂ। ਮਹੀਨੇ ਅਸੂਕੇ ਵਿਜੈਦਸਮੀ ਦਸਹਿਰੇਕੋ ਵਿਚਾਰ ਹੋਤਾ ਥਾ ॥ ੨੦ ॥ ਉਸੀ ਵਖਤ ਪੂਰਵਦੇਸਕੀ ਰਿਆਸਿਤੋਂਕੇਵੀਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ। ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰੀ ਰਹੀਥੀ। ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ ਉਸਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਕਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ॥

ਔਰ ਸੰਵਤਸਰ ਉਂਨੀਸੌ ਪੰਚਾਸਕੋ ਪਰਵਤਦੇਸ ਰਿਆਸਿਤ ਮੰਡੀ ਔਰਪੰਜਾਵਦੇਸ ਪਟਿਆਲਾਨਾਭਾ ਇਤਿਆਦੀ ਸਭਰਿਆਸਿਤੋਂਮੇਂ ਬਹੁਤਸਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਹੂਏਥੇ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਾਸਤ੍ਰਅਰਥੋਂਕੇ ਵਿਵਾਦਸੇਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਭਾਮੇ ਜੀਤਹੋਣੇਤੇ ਛੇਊਪਰ ਪੰਚਾਸਸਭਾਕੀਜੀਤਕੇ ਹਮਕੋਰਿਆਸਿਤੋਸੇਂ ਸਾਟੀਫਿਕਟ ਮਿਲੇਹੈ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੈਸਾਸਤ੍ਰਅਰਥ ਸਭਾਸਮਾਚਾਰ ਪ੍ਰਕਰਨੰ ॥ ਜੋ ਉਸਿ

ਸਮੇਂਕੇਵੀਚ ਹਮਾਰੇ ਸ਼੍ਰਿਸਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀ ਹਰੇਕਸਭਾਕੇ ਸਭੀਸਾਸਤ੍ਰਅਰਥੋਂਕੇ ਪ੍ਰਵੰਧਮੇਂਪ੍ਰਵੀਨ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆਕਰਕੇਜਗਤ ਸਾਸਤ੍ਰਅਰਥਕੀਜੀਤਕੇਵੇਹਪਾਤੇਥੇ। ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀ ॥ ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਰਨਤਾਰਨਕੇਸਮੀਪ ਜੌੜਾ ਗ੍ਰਾਮਨਿਵਾਸੀ ਸਾਰਸੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ । ਪੰਦ੍ਰਾਬਰਸ ਕੀ ਉਮਰਮੇਂ ਗੋਦਾਵਰੀ ਤੀਰਥ ਤ੍ਰਿਅੰਵਕਮਹਾਂ ਦੇਵ ਮੇਲੇਕੁੰਭਕੇ ਸਮੇਂਮੇ ਨਿਰਮਲਵੇਸਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਤੇਭੈਏ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵਦਸਪਾਤਸਾਹਜੀਕੇ॥ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵ ਵਿਚਾਰਕੇ ਪੰਡਿਤ ਦਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀਨੇ ਹਮਾਰੇ ਸਿਸਿਹੋਕਰ ਯਥਾਰਥ ਅਪ੍ਰੋਖਵੋਧਕੋ ਮੋਖਮਾਰਗਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਾਥਾ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀ

ਛਾਸਤ੍ਰੀ ਵ੍ਰਤਾਂਤ ਸਮਾਪਤਃ ॥

ੳਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ।

ਅਵ ਈਹਾਂ ਵਿਰਾਗ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ॥

ਬੇਨਮਾਨਧਾਤਾ ਪ੍ਰਿਥੂਪਾਲਕ ਦਲੀਪਦਖ ਸਗਰੇਸਗਰ ਕੇ ਧਰਾ ਵੀਚ ਆਗਏ॥ ਹਰੀਚੰਦ ਭਾਗੀਰਥ ਰਾਵਣ ਜਜਾਤੀ ਰਘੂ ਅਖਨਲਗਤੇ ਨਗ ਨੌਹਖ ਸਮਾਗਏ ॥ ਪ੍ਰਿਆਵ੍ਰਤ ਪ੍ਰੀਖਤ ਕਰਣ ਭੋਜ ਵਿਕ੍ਰਮ ਦ੍ਰੋਪਦ ਦ੍ਰਜੋਧਨਹੂੰ ਕੋ ਕਾਲਹੂ ਰਖਾਗਏ॥ ਸਮੇ ਰਹਿਓ ਅਮਰ ਨ ਰਹੇ ਭੀਮ ਭੀਖਮਸੇ ਬਾਲੀਸੇ ਬਲਸੇ ਵਲੂਲਾ ਜਿਉ ਬਿਲਾਗਏ॥੧॥ ਤਾਨੀਰਹੀ ਚਾਂਦਨੀ ਸੁਹਾਨੀ ਰਹੀ ਫੂਲ ਸੇਜ ਮਖਮਲ ਕੇ ਗਲੀਚੇਂ ਕੀ

ਪਾਂਗਤੇਂ ਭਰੀ ਰਹੀ ॥ ਬਨੇ ਰਹੇ ਬਟਨਾ ਬਨਾਏ ਰਹੇ ਜੇਵਰ ਸਭ ਅਤਰ ਔ ਅੰਬੀਰਹੂੰਕੀ ਸੀਸੀਆਂ ਧਰੀ ਰਹੀ ॥ ਮਾਤ ਤਾਤ ਭ੍ਰਾਤ ਵਿਲਲਾਤ ਭਏ ਨਾਹਿ ਨਾਹਿ ਕਰਤ ਸਭੀ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਖਰੀ ਰਹੀ॥ ਖੇਲ ਗਇਓ ਜੋਗੀ ਹਾਇ ਮੇਲਗਇਓ ਧੂਰ ਵੀਚ ਦੂਰ ਹੋਇ ਮਸਾਨ ਖੇਤ ਖੋਪਰੀ ਪਰੀ ਰਹੀ॥ ੨ ॥

ਬਨੇਰਹੇ ਸੀਸਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹੇਮਪਾਇਦਾਰ ਔਰਹੀਰਾਪੁਖਰਾਜ ਦੂਨੀ ਭੀਤਨ ਜਰੀ ਰਹੀ॥ ਖੈਂਚੇਰਹੇ ਨਕਸ਼ਾ ਨਿਕਾਸਨ ਕੇ ਝਰੋਖਨ ਮੇਂ ਖਾਸੀ ਤਸਵੀਰ ਤਤਬੀਰਸੇ ਧਰੀ ਰਹੀ॥ ਕਰੇ ਰਹੇ ਫਰਸ ਫਰਾਸਨਕੇ ਸਾਫ ਵੇਸ ਗਲੀ ਮੇਂ ਗਲੀਚੇ ਗਾਦੀ ਵਿਛਹੀ ਧਰੀ ਰਹੀ ॥ ਲਗੇ ਰਹੇ ਸੁੰਦ੍ਰ ਦਵਾਲਗੀਰ ਖਾਸਨ ਮੇਂ ਖੇਲ ਗਇਓ ਜੋਗੀ ਹਾਇ ਮੇਲਗਇਓ ਧੂਰਵੀਚ ਖੋਪਰੀ ਮਸਾਨ ਖੇਤਹੂੰਮੇਂ ਪਰੀਰਹੀ॥ ੩ ॥

ਲਗੀ ਰਹੀ ਮੇਜ ਸਭਾ ਸਾਜੀ ਜੋ ਮੁਨੀਮਨ ਕੀ ਕਾਗਜ ਕਲਮਦਾਨ ਕੈਂਚੀ ਕਲਮਹੀਂ ਧਰੀਰਹੀ ॥ ਸਜੀਰਹੀ ਕੁਰਸੀ ਔਰ ਬੁਰਸੀ ਕਤਾਬਦਾਨ ਨੀਕਦਾਨ ਪੀਕਦਾਨ ਚਾਮਰੀ ਧਰੀਰਹੀ॥ ਖੜੇਰਹੇ ਚੋਬਦਾਰ ਚੌਕਸੀ ਦੁਆਰੇਵੀਚ ਸੋਨੇ ਸੋਂ ਲਪੇਟ ਹਾਥ ਚੋਬਨ ਫੜੀ ਰਹੀ ॥ ਪੇਸੀ ਮੇਂ ਪੇਸ ਰਹੀ ਮਿਸਲੇ ਹਜਾਰ ਜਾਰ ਖੇਲ ਗਇਓ ਜੋਗੀ ਹਾਇ ਮੇਲ ਗਇਓ ਧੂਰਵੀਚ ਖੋਪਰੀ ਮਸਾਨ ਖੇਤ ਵੀਚਹੀ ਪਰੀ ਰਹੀ॥ ੪ ॥

ਕਰਮਗਤੀਕਾ ਨਿਰੂਪਣ। ਕਾਲੇਹੀਪਾਇ ਭੈਓਬ੍ਰਮਾਂਗਹਿ

ਦੰਡ ਕਰਮੰਡਲ ਭੂਮਭ੍ਰਮਾਂਨਿਓਂ । ਕਾਲੇਹੀਪਾਇ ਭੈਓ
ਸਿਵਜੂ ਵੈਹਦੇਸਵਿਦੇਸ ਫਿਰਿਓਹਮਜਾਨਿਓਂ । ਕਾਲੇਹੀਂ
ਪਾਇ ਭੈਓਮਿਟਗੈਓ ਜਗਜਾਂਹੀਂਤੇ ਤਾਂਹਿ ਭੈਪਹਿਚਾਨਿਓਂ।
ਵੇਦਕਤੇਵਕੇ ਭੇਦਸਭੀਤਜ ਕੇਵਲਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿਜਾਨਿਓ
॥ ੫ ॥ ਰਾਵਣਕੇ ਮਹਿਰਾਵਣਕੇ ਮਨੁਕੇਨਲਕੇ ਚਲਤੇ ਨ
ਚਲੀਰੋ । ਭੋਜਦਲੀਪ ਸੋਕੌਰਵਕੇ ਨਹੀਸਾਥਦੀਓ
ਰਘੁਨਾਥਬਲੀਕੋ। ਅ ਵਲੌਨਹੀ ਕਾਹੂਕੇ ਸੰਗਚਲੀ ਅਵਸਾਚ
ਕਹੋਂ ਅਘਓਘਦਲੀਏਂ । ਚੇਤਰੇਚੇਤ ਅਚੇਤਮਹਾਂਪਸੂ
ਕਾਹੂਕੇਸੰਗ ਚਲੀਨਹਲੀਹੈਂ ॥ ੬ ॥ ਕਾਹੇਕੋਏਸ
ਮਹੇਸੈਂਭਾਖਿਤ ਕਾਹੇਦਿਜੇਸਕੋ ਸੇਸਵਖਾਨਿਓ। ਹੈਨਰਘੇਸ
ਜਦੇਸਉਮਾਪਤਿ ਤੈਂਜਿਨਿਕੋ ਵਿਸਨਾਥਪਛਾਨਿਓ।ਏਕਕੋਛਾਡ
ਅਨੇਕਭਜੇਸੁਖਦੇਵਪ੍ਰਾਸੁਰਬਿਆਸਝੁਠਾਂਨਿਓ। ਅਨੇਕਕੋਛਾਡ
ਕੇ ਏਕਭਗੇਂਹਮ ਏਕਹੀਂਕੋ ਵਿਧਿਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਂਨਿਓ ॥੭॥

ਭੁਲਿਆਂਕੋ ਸਮਝਾਂਨੇਕੇਲੀਏ ਸਾਤਪ੍ਰਸਨੋਂਕਾ ਏਕਉਤ੍ਰ
ਸੋਸਾਤ ਯਿਹਹੈ ॥

ਕੌਨਕੂਟ ਗਿਰਿਓ ਕਹੁਕਾਹੇਨ । ੧ । ਸਾਤੋਂਸਾਗਰ ਕਿਉ
ਨ ਸੁਕਾਨੈਂ । ੨ । ਅੰਤਬਸੰਤ ਤਪਿਓ ਰਵਕਾਹੇਨ । ੩ ।
ਗੰਗਵਹੀ ਉਲਟੀਅਨੁਮਾਨੈ । ੪ । ਪਸਚਮਭਾਨ ਉਦਿਓ
ਰਵਕਾਹੇਨ । ੫ । ਚੰਦਸਮਾਨ ਦਿਨੀਸਪ੍ਰਮਾਂਨੇ । ੬ । ਕਿਉਂ
ਭਮੰਡਲਡੁਬੀਨਧਰਾ।੭।ਮੁਨੀਰਾਜਨਿਪਾਤਨਇਉਂਜਗਜਾਨੈ
॥੮॥ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਮਤਵਾਦਵਿਵਾਦ ਨਿਤਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰਸਮਾਪਤੰ

ਵਿਗਯਾਪਨ

ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਏਸ ਗ੍ਰੰਥਦਾ ਹੱਕ ਕਾਪੀ ਅਸਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਪਾਸੋਂ ਲੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸਲਈ ਵਿਦਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਏਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਰਤਾ ਦੀ ਛਾਪਨ ਯਾ ਛਪਾਵਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨ ਕਰੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਫੇ ਦੀ ਜਗਾ ਉਲਟਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਵੇਗਾ॥

ਜਿਸ ਸੱਜਨ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਕੀਮਤ ਨਕਦ ਪੇਸ਼ਗੀ ਯਾ ਵੀ. ਪੀ. ਦੁਆਰਾ ਮੰਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ॥

ਪਤਾ—ਭਾਈ ਹੇਮਸਿੰਘ
ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਪ੍ਰੇਸ
ਮੋਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲਾਹੌਰ।